سەرکردەکانی کورد سوورن لەسەر ئەنجامدانی ریفراندۆم لەسەر دەستووری هەرێمەکەیان

4

ئەردۆگان پاشکشە دەکات!

7

حکومەتی هەرێم یاری بەدەرماڵەی پیشەیی دەکات

10

ژمارە (٤)
چوارشەممە ٢٠٠٩/١٠/٢٨
نرخ (١٠٠٠) دینار

دەستوور

رۆژنامەیەکی سیاسی گشتییە، هەفتانەکۆمپانیای سولی تێلیگراف دەریدەکات

کتێبێك باس لەژیانی هەیفا دەکات

یەکەم زنجیرە کتێبی هونەری (اوائل الغد) یەکەمەکانی دوارۆژ بەقەبارەی (٢٤بە٣٣) لەبەیروت بەهەردوو زمانی عەرەبی و ئینگلیزی بڵاوکرایەوە، لەم کتێبەدا باس لەرێگای هونەری ئەستێرەی لوبنانی هەیفا وەهبی دەکات.

8

دەستوور ناوی وەزیرەکانی کابینەی شەشەم بڵاودەکاتەوە

نێچیرڤان بارزانی، ئاشتی هەورامیو نوری عوسمانی سەپاند

پ.دەستوور

سەرچاوەیەکی ئاگادار بە دەستووری راگەیاند لەکابینەی نوێدا یەکێتیو پارتی هەریەکەیان ٧ وەزارەتیان بەردەکەوێتو ٥ وەزارەتەکەی تریش بەسەر سۆسیالیستو شیوعیو تورکمانو مەسیحیو بزووتنەوەی ئیسلامیدا دابەشدەکرێت، نێچیرڤان بارزانی، ئاشتی هەورامیو نوری عوسمانی بەسەر کابینەکەی بەرهەم ساڵحدا سەپاند.

سەرچاوەیەکی نزیك لە لیژنەی پێکهێنانی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور رایگەیاند وەزیرەکانی پارتی پێکهاتوون لەهەریەکە لە عەلی سندی بۆ وەزارەتی پلاندانانو جەمیل سلێمان بۆ وەزارەتی کشتوکاڵو کەریم سنجاری بۆ وەزارەتی ناوخۆو ئاشتی هەورامی بۆ وەزارەتی سامانە سروشتییەکانو سەفین دزەیی بۆ وەزارەتی پەروەردەو سەمیر عەبدوڵا بۆ وەزارەتی شارەوانیو حاکم رەوف بۆ وەزارەتی داد دانراون.

یەکێتیش هەریەکە لە بایز تاڵەبانی بۆ وەزارەتی داراییو شێخ جەعفەر شێخ مستەفا بۆ وەزارەتی پێشمەرگەو دکتۆر دلاوەر عەلائەدین بۆ وەزارەتی خوێندنی باڵاو تاهیر هەورامی بۆ وەزارەتی تەندروستیو کامەران ئەحمەد بۆ وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو ئاسۆس نەجیب بۆ وەزارەتی شەهیدانو ئەنفالکراوەکان یان کاروباری کۆمەڵایەتیو وەزارەتی کارەباش عوسمان شوانی پاڵێوراوە.

لەلایەکی ترەوە دوای ئەوەی مەرجەکانیان قبوڵنەکرا کۆمەڵی ئیسلامی رایگەیاند وەك ئۆپۆزیسیۆن دەمێننەوە.

راپۆرتێك لەلاپەڕە ٢ دەخوێنیتەوە

بەرهەم ساڵح لەکاتی سوێند خواردنیدا

لەپلینیۆمدا ئەندامانی سەرکردایەتی یەکێتی دیارینەکرێن

پ.دەستوور

بەپێی ئەو زانیاریانەی دەست دەستوور کەوتوون، لە پلینیۆمدا هەڵبژاردن بۆ کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتی ناکرێت، بەڵکو ئەنجومەنێکی راوێژکاری هاوشێوەی پەرلەمان دروستدەکرێت، ئەندامەکانی نزیکەی ٨٠ کەس دەبنو ٣٠٪ ژن دەبن و لە پلینیۆمدا هەڵدەبژێردرێن.

بەپێی زانیارییەکان، ئەنجومەنە راوێژکارییەکە لەدوای پلینیۆم دەرگای خۆپاڵاوتن بۆ ئەندامێتی کۆمیتەی سەرکردایەتی دەکاتەوە تا شوێنە بەتاڵەکان پڕبکرێتەوە، کە هەموو ئەندامێکی پلینیۆم ئازادە لە خۆکاندیدکردن، دواتر لەپرۆسەیەکی نهێنیو راستەوخۆ لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنەکەوە ئەندامانی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەڵدەبژێردرێن، دوای ئەوەش کۆمیتەی سەرکردایەتی ئەندامانی مەکتەبی سیاسی هەڵدەبژێرێت.

فوئاد مەعسوم ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکێتی و ئەندامی لیژنەی ئامادەکاری پلینیۆم، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور دەڵێت: راپۆرتی سکرتێری گشتی دەکرێتە کارنامەی پلینیۆم و وتیشی "دوای پێشکەشکردنی راپۆرتەکە، موناقەشەی دەکرێتو لەسەر ئەو راپۆرتە کاردەکرێت".

مەعسوم وتی"تائێستا هیچ شتێك نەبۆتە بریار، بەڵکو ئەوانەی باس دەکرێت هەمووی ئەگەرە، کاتێك پلینیۆم دەستپێکرد ئەوکاتە بۆچونو پرۆژەی زۆر دەبێتو لەوێ باسی لێوەدەکرێت".

راپۆرتێك لەلاپەڕە ٣ دەخوێنیتەوە

تا ئێستا سەرۆ قادر نەچۆتە دادگا

پ. دەستوور

کاوە عەبدوڵا سەرۆکی ئەنجومەنی پارێزگای سلێمانی رایگەیاند تا ئێستا سەرۆ قادر بەرپرسی مەکتەبی راگەیاندنی پارتی نەچووەتە دادگا، کە ئەنجومەنەکەیان سکاڵایان لەسەر تۆمارکردبوو لەسەر تۆمەتبارکردنیان بە چەتە.

کاوە عەبدوڵڵا وتی"ئێمە بەردەوامین لە داواکەی خۆمان، بەڵام بەداخەوە تاوەکو ئێستا کاك سەرۆ قادر نەهاتووەتە بەردەم دادگا، ئێمەش نوێنەری خۆمان هەیە و ئاگاداری دەکەینەوە کە بۆچی نەهاتووەتە بەردەم دادگا".

سەرۆکی ئەنجومەنی پارێزگای سلێمانی دەڵێت ئەگەر هەموو ئەندامانی ئەنجومەن ئەو داوایە بکشێننەوە، ئەوا خۆی بە تەنیا وەکو سەرۆکی ئەنجومەن وازناهێنێت، لەسەر سکاڵاکە دەروات تاوەکو سەرۆ قادر دەچێتە بەردەم دادگا. وتی "من پێمویە کاك سەرۆ ئاگادار کراوەتەوە، بەڵام تاوەکو ئێستا ئامادەنەبووە".

لەبارەی نەهاتنی سەرۆ قادر بۆ بەردەم دادگا، کاوە عەبدوڵا وتی"بەڕای من ئەگەر بە وردی لێی وردبینەوە بەڕاستی ئەوە زەعیفی دادگا دەردەخات لە هەرێمی کوردستاندا، ئەو کەسانەی کە دادگا ئاگاداریان دەکاتەوە و نایەنە بەردەم دادگا مانای ئەوەیە دادگا بەسەروەر نازانن و خۆیان لەسەرووی دادگاوە دەزانن".

بەشێك لەپەرلەمانتاران دەنگ بەئاشتی هەورامی نادەن

بەرزان عەلی حەمە

ژمارەیەك لە پەرلەمانتارانی لیستە ئۆپۆزیسیۆنەکان ئامادەنین دەنگ بە ئاشتی هەورامی بدەن بۆ ئەوەی وەزارەتی سامانە سروشتیەکان وەربگرێت. بەهۆی تێوەگلانی بە گەندەڵیو وەڵامنەدانەوەی پرسیارەکانی پەرلەمانتاران، لەکاتێکدا دەنگ بە ئەندامانی تری کابینەکە دەدەن.

بیلال سلێمان پەرلەمانتار لەسەر لیستی کۆمەڵی ئیسلامی لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور دەڵێت سێ پرسیارم لەئاشتی هەورامی کردووە، بەڵام وەڵامینەداوەتەوە. وتی "راستەوخۆ بەدکتۆر بەرهەمم وت دەنگنادەم بەئاشتی هەورامی، چۆن تۆ ئاشتی هەورامی دادەنێیتەوە کە نەیتوانیوە وەڵامی پرسیاری پەرلەمانتارەکان بداتەوە؟ بۆیە نەخێر من دەنگی پێ نادەم".

هاوڕاز شێخ ئەحمەد پەرلەمانتاری یەکگرتوو دەڵێت"من وەکو خۆم، نەك وەکو لیست، بەهۆی ئەوەی کە ئاشتی هەورامی وەڵامەکانی باوەڕپێکەر نەبوو، لەکاتی دەنگداندا هەڵوێستی خۆم روون دەکەمەوە بەرامبەری، چونکە من چاوەڕێی وەڵامی زۆر بەهێزم لێ دەکرد، ئیمەیلێك نابێتە بەڵگە".

رێباز فەتاح پەرلەمانتاری لیستی گۆڕان دەڵێت بەپێی یاسای پەرلەمانی کوردستان دەبێت سندوقی کۆتۆ هەبێت کە هەموو داهاتەکان بچێتە ئەو سندوقە، بەڵام هەتا ئێستا ئەو سندوقە نیە، وتی"ئایا ئەم وەزارەتە کاروبارەکان جێبەجێ دەکات، یان تاکە کەسێك؟ گومان هەیە کە بۆچی گرێبەست لەگەڵ کۆمپانیای بچوك دەکرێتو لەگەڵ کۆمپانیا گەورەکان ناکرێت کە ئامادەن بێنە کوردستان؟ لەبەر ئەم هۆیانە من وەكو پەرلەمانتارێك دەنگی دژ دەدەم بەئاشتی هەورامی".

سالار مەحمود پەرلەمانتار لەلیستی کوردستانی ئاشتی هەورامی بەکەسێکی چالاکو بەتوانای دەزانێتو دەنگی پێ دەداتەوە، وتی " لەماوەی رابردوودا زۆر دەستکەوتی بۆ هەرێمی کوردستان بەدەست هێناوەو توانیویەتی سیاسەتی نەوت بباتە ئاستێکی باش، بۆیە من بەدڵنیاییەوە دەنگی پێدەدەم".

پارتی ناوی وەزیرەکانی بۆ چاودێری دارایی هەولێر نەناردوە

نەجات ئەحمەدلەهەولێر

بۆ دڵنیابوون لە نەبوونی گەندەڵی لە وەزیرەکانی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم، یەکێتی ناوی وەزیرەکانی ناردۆتە چاودێری دارایی، بەڵام پارتی هیچ ناوێکی بۆ چاودێری دارایی نەناردوەو هەموو ناوەکان لە ئەنجومەنی وەزیران یەکلاکراوەتەوە.

بەمەبەستی دڵنیابوون لە تێوەنەگلانی وەزیرەکانی کابینەی شەش لەگەندەڵیەوە، یەکێتی ناوی هەر حەوت وەزیرەکەی ناردوە بۆ دیوانی چاودێری دارایی سلێمانی، دوای لێکۆڵینەوە لێیان ئینجا ناوەکان لەلایەن سەرۆکی ئەنجومەنو جێگرەکەی پەسەندکراوە، کەچی ئەو حاڵەتە لای پارتی تەنیا لە ئەنجومەنی وەزیران لێیان کۆڵراوەتەوە.

موحسین محەمەد سابر بەرێوەبەری راگەیاندنی چاودێری دارایی هەولێر لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور رایگەیاند تا ئێستا هیچ ناوێك لە وەزیرەکانی پارتی بۆ چاودێری دارایی هەولێر نەنێردراوە، تا لەلایەن چاودێری داراییەوە بەدواچوونیان لەسەر بکرێت.

موحسین وتی "ئەو حاڵەتە تەنیا لە چاودێری دارایی سلێمانی بووەو لەلایەن چاودێری دارایی ئەو شارە بەدواداچوونیان لەسەر کراوە ئینجا ناوەکان دراون بە سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، بەڵام بۆ ئێمە ناوی هیچ وەزیرێك نەهاتووە، هەموو وەزیرەکانی پارتی تەنیا لە ئەنجومەنی وەزیران دڵنیاکراونەتەوە، بۆ ئێمە نەهاتووە".

لەپلینیۆمدا ئەندامانی سەرکردایەتی دیاریناکرێن

باڵی ریفۆرم وازیهێنا، بەڵام کۆسرەت رەسوڵ دەبێتە رکابەری سەرەکی خەتی گشتی

پ.دەستوور

سەرەرای ئەوەی باڵی ریفۆرم رایگەیاند بەیەکجاری وازی لەیەکێتی هێناوە، بەڵام هێشتا یەکێتی بەهۆی ململانێ ناوخۆییەکانییەوە، ناتوانێت شوێنە بەتاڵەکانی کۆمیتەی سەرکردایەتی پربکاتەوە، تا ئێستا یەکلایی نەبوەتەوە بەچ میکانیزمێك ئەندامانی سەرکردایەتی دیاری بکرێن.

ئێستا کێبرکێ لەسەر پرکردنەوەی ئەو ئەندامانە هەیە، لەنێوان خەتی گشتی و باڵی کۆسرەت رەسولدا، دوو بۆچوون هەیە لەسەر پرکردنەوەی شوێنە بەتاڵەکان، کە یەکێکیان داوای دانان بەتەوافوق دەکاتو لایەکی تریش داوای هەڵبژاردن دەکات.

لەدوای کۆنگرەی دوو، کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتی ٤١ ئەندام بووە، سێ ئەندامیان مردوونو ١٢شیان دەستیان لەکارکێشاوەتەوە، کە بەشێکیان ئەندامی مەکتەبی سیاسی بوون.

باڵی ریفۆرم واز لە یەکێتی دەهێنێت

باڵی ریفۆرمی یەکێتی رایگەیاند دوای بێسەمەربوونی هەوڵەکانیان بۆ ریفۆرمکردن لە حیزبدا، ئێستا دەستبەرداری یەکێتی بووە کە پێشتر شەری لەسەر خاوەندارێتی دەکرد.

بەشێوەیەکی چاوەڕواننەکراو رۆژی سێشەممە ١٠/٢٦ باڵی ریفۆرم لەبەیاننامەیەکدا رایگەیاند کە ئیتر بەیەکجارەکی وازی لە یەکێتی هێناوە، شتێك نەماوە بەناوی باڵی ریفۆرم.

لە بەیاننامەکەدا هاتووە "دوای دەیان هەول و کۆبونەوە و چەندین یاداشت و راسپاردەو پرۆژە بۆ چاکسازی و نوێبونەوە، کەهیچ بایەخ و گرنگی بەو هەولو پرۆژەو یاداشتانە نەدراو هەموو کێشەکان بەهەلواسراوی مانەوەو ئیرادەیەك دروست نەبوو بۆ ریفۆرم..تاگەیشتە بنبەست، بۆیە نزیکەی یەك لەسەر سێی ئەندامانی سەرکردایەتی دەستیان لەکارکێشایەوە لەناویاندا ژمارەیەك لەئەندامانی(م.س)و بەدوایدا سەدان کادیری ئەساسیو هەزاران ئەندام بەخۆیانو ئۆرگانەکانیانەوە تێکەل بەبزوتنەوەی گۆران بون، تا لەهەڵبژاردنەکانی ٧/٢٥ی پەرلەمانی کوردستاندا ئەو سەرکەوتنە گەورەیەی بەدەستهێنا، پاش هەڵبژاردنیش باڵی ریفۆرم لەناو بزوتنەوەی گۆراندا خۆی تواندەوەو بەشداری کۆنگرەو پلینیۆمی (ی.ن.ك) ناکات".

سەفینی مەلا قەرە ئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتی پێشووی یەکێتی لەسەر باڵی ریفۆرم، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور دەڵێت تێگەیشتوون کە ئیتر ناتوانن ریفۆرم لەریزەکانیاندا بکەن، بۆیە جێیانهێشتووە. "کادیرەکانی باڵی ریفۆرمیش خۆیان سەرپشکن دەچنەوە ناو یەکێتی یان وەك ئێمە دێنە ناو گۆران".

مەلا قەرە هیچ ئومێدی بەوە نییە پلینیۆم بتوانێت یەکێتی نوێبکاتەوە، وتی "بریارەکانی پێشتر دیاریکراوە، بەچەپلەرێزان کۆتایی دێت، پلینیۆمی پێشوو بە عەفوکردنی فایلدارەکان بوو، لەوانەیە ئەم پلینیۆمەش بۆ تەبریەکردنی هەندێك گەندەلکاران بێت".

باڵی کۆسرەت رەسوڵ جێگەی باڵی ریفۆرم دەگرێتەوە

دوای ئەوەی باڵی ریفۆرم بەیەکجاری دەستبەرداری یەکێتی بوو، هەموو ململانێیەکیان جێهێشت بۆ باڵی کۆسرەت رەسولو خەتی گشتی، کە ئەوەی دووەمیان بەهیوایە کۆتایی بەکاریگەریو بەنفوزە بەرفراوانەکەی کۆسرەت رەسول لەریزەکانی یەکێتیدا بهێنێت.

بەپێی ئەو زانیارییانەی دەست دەستوور کەوتوون، باڵی کۆسرەت رەسول دەیانەوێت نزیکەی نیوەی کورسییە بەتاڵەکانی کۆمیتەی سەرکردایەتی بۆ باڵەکەی ئەوان بێت، چونکە تائێستا باڵی کۆسرەت پێگەیەکی لاوازیان هەیە لە سەرکردایەتی یەکێتیدا. جگە لەوەش زۆرینەی ئەوانەی دەستیان لەکارکێشاوەتەوە لەباڵی ریفۆرم بوون کە پالپشتێکی بەهێز بوون بۆ باڵەکەی کۆسرەت رەسول.

یەکێتی پەرلەمان دروست دەکات

بریارە ئەمرۆ لەهەولێر کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتی بەسەرپەرشتی جەلال تالەبانی سکرتێری گشتی (ی.ن.ك) کۆبێتەوە وەك دواکۆبونەوەی پێش بەستنی پلینیۆم، بۆ تاوتوێکردنی دوا ئامادەکارییەکانی پلینیۆم.

بەپێی ئەو زانیاریانەی دەست دەستوور کەوتوون، لە پلینیۆمدا هەڵبژاردن بۆ کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتی ناکرێت، بەڵکو ئەنجومەنێکی راوێژکاری هاوشێوەی پەرلەمان دروستدەکرێت، ئەندامەکانی کە نزیکەی ٨٠ کەس دەبنو ٣٠٪ ژن دەبن، لە پلینیۆمدا هەڵدەبژێردرێن.

بەپێی زانیارییەکان، ئەنجومەنە راوێژکارییەکە لەدوای پلینیۆم دەرگای خۆپالاوتن بۆ ئەندامێتی کۆمیتەی سەرکردایەتی دەکاتەوە تا شوێنە بەتاڵەکان پربکرێتەوە، کە هەموو ئەندامێکی پلینیۆم ئازادە لە خۆکاندیدکردن، دواتر لەپرۆسەیەکی نهێنیو راستەوخۆ لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنەکەوە ئەندامانی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەڵدەبژێردرێن، دوای ئەوەش کۆمیتەی سەرکردایەتی، ئەندامانی مەکتەبی سیاسی هەڵدەبژێرێت.

فوئاد مەعسوم ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکێتی و ئەندامی لیژنەی ئامادەکاری پلینیۆم، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور، دەڵێت راپۆرتی سکرتێری گشتی دەکرێتە کارنامەی پلینیۆم، وتی"دوای پێشکەشکردنی راپۆرتەکەشی موناقەشەی دەکرێتو لەسەر ئەو راپۆرتە کاردەکرێت".

مەعسوم وتی"تائێستا هیچ شتێك نەبووەتە بریار، بەلکو ئەوانەی باس دەکرێت هەمووی ئەگەرە، کاتێك پلینیۆم دەستپێکرد ئەوکاتە بۆچونو پرۆژەی زۆر دەبێتو لەوێ باسی لێوەدەکرێت".

ئایا ئەندامانی پلینیۆم توانای یەکلاکردنەوەی کێشەکانیان دەبێت؟ ئەرشیفی چاودێر

کورد نەیتوانیوە چارەسەری کێشەی ٣٠ هەزار دەنگدەری پارێزگای دیالە بکات

بابان عەبدولکەریمو فەرمان خێلانی لەخانەقین

لێپرسراوی مەڵبەندی خانەقینی یەکێتی بێ هیوایی خۆی لەگەرانەوەی تۆماری دەنگدەرانی ئەو خێزانانە دەربری کە لەهەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراقیشدا نەیاتوانیوە دەنگبدەن، پێشیوایە هۆکارێکی سیاسی لەپشت نەگەرانەوەی ئەو ناوانەوەیە، هەرچەندە هەرێمیشیان لەو مەسەلەیە ئاگادارکردۆتەوە، بەڵام هیچ چارەسەرێکیان نەکردووە.

سەلاح کوێخا بەرپرسی مەڵبەندی خانەقینی یەکێتی، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور ئاماژە بەوەدەدات بەهۆی بوونی سیاسەتی شۆڤێنیەوە لەپارێزگای دیالەدا هەزاران دەنگدەری کورد لەمافی دەنگدان بێبەشدەبن، وتی"هەولێکی زۆرمانداوە لەپێناو چارەسەرکردنی ئەو مەسەلەیەداو سەرکردایەتی حزبو حکومەتیشمان لێ ئاگادارکردۆتەوە کەسیاسەتێکی شۆڤێنی لەپارێزگای دیالەدا بەرامبەر بەدەنگدەرانی کورد پەیرەو دەکرێت".

ناوبراو ئاماژەی بەوەشکرد بەسیاسەتێکی بەرنامە بۆ دارێژراو ٨٣٧٥ خێزانی کوردی دانیشتوی سنوری پارێزگای دیالە کەنزیکەی ٣٠ هەزار دەنگدەر دەبێت، لەمافی دەنگدان بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بێبەشکراونو ئەمجارەش ناویان لەتۆماری دەنگدەراندا نەهاتۆتەوە، وتی"دەزانین دەستێکی سیاسییەو بەلێزانانە ئەنجامدراوە، لەبەرئەوەی سەرجەم ئەو خێزانانە بۆماوەی چوار ساڵ دەبێت کۆبونی خۆراکیان بۆ سنوری خانەقینو ناحیەکانی دەوروبەری گواستۆتەوەو لەرووی یاساییەوە هەموو مەرجێکی بەشداریکردنیان لەدەنگداندا هەیە، بەڵام ئەو خێزانانە لەمافی دەنگدان بێبەشکراون".

سەلاح کوێخا، رونیشیکردەوە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقو وەزارەتی بازرگانیو لایەنە پەیوەندیدارەکانی حکومەتی عێراقو هەرێمیان لەو مەسەلەیە ئاگادارکردۆتەوە تاچارەسەرێکی خێرا بۆ ئەو کێشەیە بدۆزنەوە، وتی"بێ هیوابووم لەوەی بتوانین رێگاچارەیەکی باش بۆ ئەو کێشەیە بدۆزینەوە، لەبەرئەوەی ئەم کێشەیە لەبنەرەتدا دەستێکی سیاسی لەپشتەوەیە، نەك هەڵەی هونەری".

عەلی ساڵەیی:

یەکێتیو پارتی دەستوەردەدەنە کاروباری ئیداری کەرکوکەوە

توانا حەمەنوری لەکەرکوك

ئەندامێکی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك رایدەگەیەنێت لە چوار ساڵی رابردوودا ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك کاری بۆ پەرەپێدانو پێشکەوتنی شارەکە نەکردووەو نەیتوانیوە بەڵێنەکانی جێبەجێبکات، لەهەمان کاتیشدا یەکێتیو پارتی دەستیان لەکاروباری ئیداری شارەکە وەرداوەو خۆیان لەهەموو کارێك ئالاندوەو دەسەلاتیان بەسەر ئەنجومەنەکەدا چەسپاندووە.

عەلی ساڵەیی ئەندامی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك لەسەر لیستی برایەتی، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور ئاماژە بەوەدەکات لەماوەی چوار ساڵی رابردودا شاری کەرکوك هیچ پێشکەوتنێکی بەخۆوە نەبینیوەو وەك شارێکی وێرانە ماوەتەوە، وتی"ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك هیچ کارێکی گرنگی نەکردووە کەمایەی شانازی بێت، تەنها ئەو ئەنجومەنە توانیویەتی دۆستایەتیەك لەنێوان نەتەوەکانی شارەکەدا دروستبکاتو رێگانەدات رەوشی شارەکە بکەوێتە مەترسیەوە".

ئەو ئەندامەی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك نەیشاردەوە ئەو بەلێنانەی لەلایەن ئەنجومەنەوە بە خەلك دراوە نەتوانراوە زیاتر لەنیوەی جێبەجێبکرێت. وتی"نەمانتوانیوە وەك پێویست ئەرکەکانمان جێبەجێ بکەینو هۆکارەکان زۆربوون، چونکە کەرکوك رەوشێکی سیاسی جیاوازی هەبووەو شەرو تەقەلای لەسەرە، ئەوەش وایکردووە رێگریی زۆر لەبەردەم کارەکانماندا هەبێت".

عەلی ساڵەیی دەڵێت حکومەتی ناوەند بودجەیەکی زۆر کەمی بۆ دابین کردون، "هەر داواکاریەکمان هەبێت لە بەغدا، ململانێی بۆ دروست دەبێتو دوایدەخەنو وەلام نادرێتەوە، بەغدا بەهەموو شێوەیەك هەولیداوە کارئاسانیمان بۆ نەکات".

ناوبراو لایەنی عەرەبو تورکمانی ئەو شارە تۆمەتبار دەکات بەوەی هەمیشە دژایەتی کورد دەکەن، وتی" عەرەبو تورکمانەکانی کەرکوك لەهیچ کاتێکدا دۆستمان نەبوون، بەلکو هەمیشە دژایەتیان کردوین، هەرچەندە لەلایەن ئەندامانی خۆشمانەوە کەمتەرخەمی هەبووەو یەکێتیو پارتیش دەست لە کاروباری ئیداری شارەکە وەردەدەنو خۆیان لەهەموو کارێك ئالاندوەو دەسەلاتیان بەسەر ئەنجومەنەکەدا چەسپاندووە، ئەمەش وایکردوە کارەکانی ئەنجومەن بەرێوەنەچێتو دوابکەوێت".

ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك ساڵی ٢٠٠٥ لەهەڵبژاردنە گشتیەکەی عێراقدا دامەزراو پێکدێت لە (٤١) کورسی، کە (٢٦)ی بەدەست کوردەوەیەو (٩)ی لای عەرەب و (٦)یش بەر تورکمان کەوتووە.

کۆمسیۆنی هەڵبژاردنەکان ١٦ ملیار دینار قەرزارە

شەهرام لەسلێمانی

زیاتر لەسێ مانگ بەسەر هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستاندا تێپەری کردووەو تائێستا کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان پاداشتی ئەو فەرمانبەرانەی نەداوە کە لەو هەڵبژاردنەدا وەك چاودێر لەناوەندەکانی دەنگداندا کاریان بۆ کۆمسیۆن کردووە.

سەردار عەبدولکەریم ئەندامی ئەنجومەنی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور رایگەیاند وەزارەتی دارایی هەرێم رەزامەندی لەسەر سەرفکردنی پاداشتی سەرجەم چاودێرانی سەر سندوقەکانی دەنگدانی هەڵبژاردنەکانی هەرێم دەربریوە، وتی"ئەو مەسەلەیە پێویستی بەوردبینی زیاترە، لەبەر ئەوە رەوانەی ئۆفیسی گشتی کۆمسیۆنمان کردووە لەبەغدا".

بەپێی خەملاندنی بەشی دارایی کۆمسیۆنی هەڵبژاردنەکان بۆ رێکخەری ناوەندەکان بری ٤٥٠ هەزار دینارو بەرێوەبەری ناوەندەکان ٤٠٠ هەزار دینارو چاودێری سەر سندوقەکانیش بری ٣٥٠ هەزار دیناریان بۆ سەرفدەکرێت.

عەبدولرەحمان خەلیفە بەرێوبەری گشتی پەیوەندیە جەماوەریەکانی کۆمسیۆن ئاماژە بەوەدەکات کارەکان لەئۆفیسی گشتی بەرەو کۆتایی دەچێت، بۆیە لەئێستادا ناتوانن کاتێك بۆ خەرجکردنی پاداشتی ئەو کارمەندانەی کۆمسیۆن دیارییبکەن، بۆیە پێدەچێت بەمنزیکانە کۆمسیۆن بریار لەسەر خەرجکردنی بدات.

ناوبراو بەدەستووری وت"لەهەڵبژاردنەکانی هەرێمدا نزیکەی٣٥ هەزار مامۆستاو مافپەروەر وەك چاودێر بەشدارییان کردوە، کۆی ئەو پارەیەش کەوەزارەتی دارایی هەرێمو کۆمسیۆن دەیداتە چاودێران ١٦ ملیار دینارە".

دوو کادیری پارتی بەهۆی باسکردنی نەسریەوە تەجمید دەکرێن

دەستوور

دوو کادیری رێکخستنەکانی لقی ٢١ی پارتی بەهۆی باسکردنی نەسیریەی رێکخستنەکانی ناوچەی قەرەداغی پارتییەوە، لەلایەن بەرپرسی لقی ٢١ی رێکخستنی پارتییەوە تەجمید دەکرێنو دەنێردرێنەوە ماڵەوە.

سەرچاوەیەك لە لقی ٢١ی پارتی بەدەستووری وت"بەرپرسی لقی ٢١ی پارتی دوای ئەوەی ئەو دوو ئەندام بەشەی ناوچەی قەرەداغ باس لەمیزانییەو نەسرییەی ناوچەی قەرەداغی پارتی دەکەن، فەسلدەکرێنو دەنێردرێنە ماڵەوە، تەنها بەبیانووی ئەوەی باسی نەسریەیان کردووە".

ئەو دوو ئەندام بەشە بەناوەکانی (لەتیف محەمەدو ئاری عوسمان)ن، بەپێی وتەی ئەو سەرچاوەیە ئەوانە کادیری چالاکی سنووری ناوچەی قەرەداغن، لەو ماوەیەدا باسیان لەنەسرییەو میزانییەی رێکخستنەکانی پارتی کردووە لەسنووری لقی ٢١، تا بزانرێت چۆن سەرفدەکرێتو چەندە، بەلام بەرپرسی لق راستەوخۆ هەریەکەیانی بۆ ماوەی دوو مانگ فەسلکردووەو پێشیوتون بۆ باسی نەسرییەو میزانییە دەکەن.

بەپێی زانیارییەکانی دەستوور، لەسنووری لقی ٢١ی پارتی جیاوازی زۆر لەپێدانی موچەی کادیرانی رێکخستنەکانی پارتی هەیەو دوای چەندین هەولیش هێشتا ئەوە چارەسەر نەکراوە، بەجۆرێك بەشێك لەکادیران ٣٠٠ هەزاریان هەیەو بەشێکی تریان لەسەرووی ٤٥٠ هەزار دینارەوەیە.

حیزبە بچوکەکان گەڕانەوە باوەشی یەکێتیو پارتی

دەستوور ناوی وەزیرەکانی کابینەی شەشەم بڵاودەکاتەوە

پ.دەستوور

هەریەکە لەیەکێتیو پارتی لەکۆی ١٩ وەزارەتەکەی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم ٧ وەزارەتیان بەردەکەوێتو ٥ وەزارەتەکەی تریش بەسەر سۆسیالیستو شیوعیو تورکمانو مەسیحیو بزووتنەوەی ئیسلامیدا دابەشدەکرێت، بەو پێیەش بۆ جارێکی تر حیزبە بچوکەکانی کوردستان گەڕانەوە باوەشی یەکێتیو پارتیو شانبەشانی ئەوان حکومەت بەڕێوەدەبەن.

دەستوور ناوی وەزیرەکانی پارتیو یەکێتی بڵاودەکاتەوە

سەرچاوەیەکی نزیك لە لیژنەی پێکهێنانی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم، بەدەستووری ڕاگەیاند کە هەریەکە لەپارتیو یەکێتی لەکابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم کە بەرهەم ئەحمەد سالحو ئازاد بەرواری سەرۆکایەتی دەکەن، هەریەکەو ٧ وەزارەتیان بەردەکەوێت، بەو پێیەش ٥ وەزارەت دەمێنێتەوە کە لەنێوان لیستو حیزبەکانی تردا دابەشکراوەو هەریەکەو وەزارەتێکیان دەدرێتێ.

سەرچاوەکە ناوی تەواوی وەزیرەکانی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێمی ئاشکراکرد، کەوەزیرەکانی پارتی پێکهاتوون لەهەریەکە لە عەلی سندی بۆ وەزارەتی پلاندانانو جەمیل سلێمان بۆ وەزارەتی کشتوکاڵو کەریم سنجاری بۆ وەزارەتی ناوخۆو ئاشتی هەورامی بۆ وەزارەتی سامانە سروشتییەکانو سەفین دزەیی بۆ وەزارەتی پەروەردەو سەمیر عەبدوڵا بۆ وەزارەتی شارەوانیو حاکم ڕەوف بۆ وەزارەتی داد دانراون.

یەکێتیش هەریەکە لە بایز تاڵەبانی بۆ وەزارەتی داراییو شێخ جەعفەر شێخ مستەفا بۆ وەزارەتی پێشمەرگەو دکتۆر دلاوەر عەلائەدین بۆ وەزارەتی خوێندنی باڵاو تاهیر هەورامی بۆ وەزارەتی تەندروستیو کامەران ئەحمەد بۆ وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو ئاسۆس نەجیب بۆ وەزارەتی شەهیدانو ئەنفالکراوەکان یان کاروباری کۆمەڵایەتی و وەزارەتی کارەباش عوسمان شوانی پاڵێوراوە.

کۆمەڵ بەشداری حکومەت ناکات

دوای ئەوەی مەرجەکانیان بۆ بەشداریکردن لەپێکهێنانی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم قبوڵنەکرا، کۆمەڵی ئیسلامی بەشداریکردنیان لەحکومەت ڕەتکردەوەو بڕیارە ئەمڕۆش ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامی لەکۆنگرەیەکی ڕۆژنامەوانیدا مەرجو هۆکارەکانی بەشدارینەکردنیان لەحکومەت ڕوونبکاتەوە.

حەسەن بابەکر ئەندامی مەکتەبی سیاسی کۆمەڵی ئیسلامی بەدەستووری ڕاگەیاند "ئێمە بەشداری کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێم ناکەین".

هەروەها وتی "مامۆستا عەلی باپیر لەبارەگای خۆی لەهەولێر تەواوی هۆکارەکانی بەشدارینەکردن لەحکومەتو مەرجەکانیان بۆ کەناڵەکانی ڕاگەیاندن دەخاتەڕوو".

بۆ جارێکی تر حیزبە بچوکەکانی تری کوردستان گەڕانەوە باوەشی یەکێتیو پارتیو بەشداریکردنی خۆیان لەکابینەی شەشەم دەربڕی

بەپێی زانیارییەکانی دەست دەستوور کەوتووە، حیزبی شیوعی کوردستان وەزیری ڕۆشنبیری دەدرێتێو د.هادی مەحمود ئەو پۆستە وەردەگرێت، بزووتنەوەی ئیسلامیش وەزارەتی ئەوقافو کاروباری ئاینی وەردەگرێتو کامیلی حاجی عەلی دەبێتە وەزیرو حیزبی سۆسیالیستیش تائێستا یەکلایی نەبووەتەوە کام وەزارەتەیان دەدرێتێ، چونکە لەنێوان وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتیو شەهیدانو ئەنفالکراوان یەکێکیان پێدەدرێتو بۆ ئەوەش ڕزگار جەعفەرو سادق مەجید پاڵێوراون.

عەبدوڵای حاجی مەحمود ئەندامی مەکتەبی سیاسی حیزبی سۆسیالیست بەدەستووری وت "ئێمە بەشداری لەحکومەت دەکەین، یان وەزارەتی شەهیدان یان وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتیمان دەدرێتێ".

بەپێی زانیارییەکانی دەستوور ئەنوەر جەبیل دانیشتووی سوید لەسەر لیستی مەسیحیەکان دەبێتە وەزیری گواستنەوەو گەیاندنو سینان چەلەبی لەسەر لیستی تورکمانەکان دەبێتە وەزیری پیشەسازیو بازرگانی.

بەڵام هەردوو باڵەکەی زەحمەتکێشان کە تەنها باڵی قادر عەزیز کورسییەکی هەیە، بێبەشکران لە وەزارەت و بڕیارە بریکاری وەزیرو بەڕێوەبەری گشتییان پێبدرێت. بۆیە نازانرێت بەشدار دەبن یان وەك ئۆپۆزیسیۆن دەمێننەوە.

نێچیرڤان بارزانی، ئاشتی هەورامیو نوری عوسمانی بەسەر بەرهەم سالحدا سەپاند

بەپێی ئەو زانیاریانەی دەست دەستوور کەوتووە، نێچیرڤان بارزانی سەرۆکی حکومەتی هەرێم لەکابینەکەی بەرهەم سالحدا هەریەکە لە نوری عوسمان سەرۆکی دیوانی سەرۆکایەتی هەرێمو ئاشتی هەورامی وەزیری سامانە سروشتییەکان سەرەڕای ئەو گومانو نارەزاییانەی لەسەری هەبوو، بەسەر کابینەی شەشەمدا سەپاندو لەپۆستەکانیان مانەوە. ئەوەش وەك ڕێگەیەك بۆ مانەوەی دەسەڵاتی لەحکومەتدا.

پۆلیسی دارستان لەگەرمیان خانووی هاوڵاتیەک داگیر دەکات

دەشتی ئەنوەر لەگەرمیان

دوای ئەوەی نزیکەی سێ ساڵ لەمەوبەر لە گوندی زەردەلیکاوی گەرمیان، بنکەیەکی پۆلیسی دارستانی گەرمیان خانووی هاوڵاتیەك بەکرێ دەگرن، بەڵام لەو کاتەوە تاکو ئێستا بنکەکەی پۆلیس تەنها کرێی پێنج مانگیان بەهاوڵاتیەکە داوەو خانووەکەشی بۆ چۆڵ ناکەن.

عەبدوڵڵا محەمەد کەپۆلیسی دارستان خانووەکەی داگیرکردووە، وتی "بڕیاربوو پۆلیسی دارستان مانگانە هەفتا هەزار دینارم پێبدەن".

ئەو هاوڵاتیە، ئاماژەی بەوەدا کە لەسەرەتاداو بۆ ماوەی پێنج مانگ کرێ خانووەکەیان بەرێکوپێکی پێداوە، بەڵام دواتر کرێی خانووەکەیان بڕیوە و خانووەکەشی چۆڵ ناکەن، وتی "کاتێك کەخانووەکەم پێدان، بەرپرسی کەلاری پۆلیسی دارستان بەڵێنییپێدام مانگانە و لەکاتی خۆیدا کرێکەم پێبدات، گەر لەگیرفانی خۆشی بێت، بەڵام بەڵێنەکەی نەبردە سەر".

هاوڵاتیەکە، وتی "لەڕووی مادیەوە کەم دەرامەتم و پێویستم بەکرێ خانووەکەم هەیە، بۆیە چەند جارێك سەردانی لایەنە پەیوەندیدارەکانی وەزارەتی ناوخۆم کردووە، بەڵام هیچم بۆ ناکەن و خانووەکەشم بۆ چۆڵ ناکەن".

لای خۆیەوە سەرچاوەیەك لەراگەیاندنی بەرێوەبەرایەتی پۆلیسی دارستانی گەرمیان بۆ دەستوور وتی "وەکو بەرێوەبەرایەتی ئاگامان لەگرێبەستی نێوان ئەو هاوڵاتیە و بنکەی پۆلیسی زەردەلیکاو نیە، بۆیە داوا لەهاوڵاتیەکە دەکەین سەردانمان بکات".

حیزبە کوردییەکان هاوپەیمانێتیان بۆ پەرلەمانی عێراق پێکنەهێناوە

پ.دەستوور

تا ئێستا حیزبە کوردییەکان لە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان هاوپەیمانێتیان پێکنەهێناوە بۆ بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی عێراقدا، لەکاتێکدا تەنها سێ ڕۆژ لەبەردەمیاندا ماوە بۆ بەستنی هاوپەیمانێتی.

عەبدولرەحمان خەلیفە بەڕێوبەری گشتی پەیوەندییە جەماوەرییەکانی دەستەی هەڵبژاردنەکانی هەرێم لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور، وتی "تائێستا هیچ هاوپەیمانییەکی کوردی لەکۆمسیۆن تۆمارنەکراوە".

هێشتا یاسای هەڵبژاردنەکان لەئەنجومەنی نوێنەران پەسەند نەکراوەو نازانرێت هەڵبژاردن بەلیستی کراوە دەبێت یان لیستی داخراو.

سەرچاوەیەکی ئاگادار بەدەستووری ڕاگەیاند ئەگەر هەڵبژاردن بەلیستی کراوە بێت، ئەوا پێدەچێت یەکێتی و پارتی بە لیستی جیا بەشداری هەڵبژاردنەکان بکەن و لیستی هاوپەیمانی کوردستان هەڵبوەشێتەوە.

متمانە لە نەوشیروان مستەفاو حەمە تۆفیق و بانیمارانیو مەحمود محەمەد وەردەگیرێتەوە

نەجات ئەحمەد لەهەولێر

دوای تێپەڕبوونی زیاتر لە ٦٠ ڕۆژ لەسوێندخواردنی ئەندامانی پەرلەمان، هێشتا چوار ئەندامی پەرلەمان سوێندیان نەخواردووەو دەستیشیان لەکارنەکێشاوەتەوە، ٢٤ ڕۆژی تر مافی ئەندامێتیان نامێنێت.

هەریەکە لەنەوشیروان مستەفاو حەمە تۆفیق ڕەحیمو عوسمان بانیمارانی لەلیستی گۆڕانو مەحمود محەمەد لەلیستی کوردستانی، تائێستا دەوامیان نەکردووە. بەپێی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانیش دوای ٩٠ ڕۆژ هەر پەرلەمانتارێك دەوام نەکات ئەوا متمانەی لێوەردەگیرێتەوە.

دڵشاد شەهاب جێگری سەرۆکی لیستی کوردستانی لەپەرلەمانی کوردستان لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور وتی "دوای ٩٠ ڕۆژ ئەو کەسانە ئەندامێتییان هەڵدەپەسێردرێت".

ئەو ئەندامەی پەرلەمان وتیشی "بۆیە دوای ئەو ماوەیە سەرۆکایەتی پەرلەمان ئیجرائاتی خۆیدەکات".

عەرەبو تورکمانەکانی کەرکوک پەنا بۆ وڵاتانی دەرەوە دەبەن

توانا حەمەنوری لە کەرکوک

عەرەبو تورکمانەکانی کەرکوک بڕیاری ئەنجومەنی سیاسی نیشتمانی بەپێنەدانی دۆخێکی تایبەت بەشارەکە بە نایاساییو ناشەرعی لەقەڵەم دەدەن، هەڕەشەی پەنابردن بۆ وڵاتانی تر دەکەن.

لە بەیاننامەیەکی هاوبەشدا هەردوو کوتلەی عەرەبو تورکمانی لەئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک نارەزایی خۆیان بەرامبەر بڕیارەکەی ئەنجومەنی سیاسی دەردەبڕن، ئاماژە بەوەدەکەن هەرچەندە لە دوای ساڵی ٢٠٠٣ەوە لەدەستووری عێراقدا ئەنجومەنی نوێنەران بڕیاری لەسەر تایبەتمەندی شارەکە داوە، "بۆیە نابێت بەپێی کاریگەریی هەندێك لایەنی سیاسی بڕیار لەسەر کەرکوک بدرێت".

لەبەیاننامەیەدا هاتووە "ئەنجومەنی سیاسی دەسەڵاتی دەستووری نییە، بڕیارەکانی تەنها بۆ بەرژەوەندی هەندێك لایەن دەگونجێت، بۆیە داوا لەئەنجومەنی نوێنەران دەکەین پێشنیارەکانی ئەنجومەنی سیاسی ڕەتبکاتەوە، ئەگەر ئەنجومەنی نوێنەران نەتوانێت مافەکانمان بپارێزێت ئەوکاتە پەنا بۆ وڵاتانی جیهانیو هەرێمییەکان دەبەین، بۆ پارێزگاری کردن لەخۆمان".

لەبەرامبەردا ئەندامانی لیستی برایەتی لەئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک لەکۆنگرەیەکی ڕۆژنامەنووسیدا جەختیان لەوەکردەوە ئەنجومەنی سیاسی، هیچ لایەنێك کاریگەریەکی سیاسی لەسەر نەبوەوە، بەڵکو زۆربەی ئەندامانی ئەنجومەنی سیاسی لە نەتەوەی عەرەب بوون.

ئەوەشیان راگەیاند پەنابردن بۆ وڵاتانی دەرەوە، دەستێوەردانە لەسیادەی عێراق.

دیمەنێك لەپەرلەمانی کوردستان
فۆتۆ: ئاكا نیوز

لەماوەی ١٠ ڕۆژدا لەسلێمانی ٥ ئۆتۆمبێل سوتێنراوە

شەهرام لەسلێمانی

لەماوەی ١٠ ڕۆژی ڕابردودا ٥ ئۆتۆمبێل لەناو شاری سلێمانیدا لەلایەن کەسانی نەناسراوەوە سوتێنراوە و تائێستاش هیچ کەسێك بەو هۆیەوە دەستگیرنەکراوە، بەڕێوەبەری گشتی ئاسایشی هەرێمیش هۆکارەکەی بۆ ناکۆکی شەخسی دەگەڕێنێتەوە.

حاکم قادر حەمەجان بەڕێوبەری ئاسایشی گشتی هەرێم ـ سلێمانی، لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور ڕایگەیاند ئەو هاوڵاتیانەی لەشاری سلێمانی ئۆتۆمبێلیان سوتێنراوە بەهۆی کێشەی شەخسیەوە بووە، وتی "هێزەکانی پۆلیس لێکۆڵینەوە لەسەر ئەو بابەتە دەکەن".

بەپێی ئەو زانیاریانەی دەستوور لەچەند سەرچاوەیەکی تایبەتەوە دەستی کەوتووە، لەدرەنگانی شەوانی ڕابردوودا هێزەکانی ئاسایش بەجلوبەرگی مەدەنییەوە لەناو شاری سلێمانیدا بۆ دەستگیرکردنی ئەو کەسانەی ئۆتۆمبێلی هاوڵاتیان دەسوتێنن سوڕاونەتەوە، کاتێکیش هاوڵاتیان پرسیاریان لێکردون ناسنامەکانیان نیشانداون کەئەوان هێزی ئاسایشن.

ڕائید بەرزان عەبدوڵا بەڕێوبەری ڕاگەیاندنی ئاسایشی پارێزگای سلێمانی لەلێدوانێکدا بۆ دەستوور وتی "لەماوەی ١٠ ڕۆژی ڕابردوودا تائێستا پێنج حاڵەتی سوتاندنی ئۆتۆمبێل لەناو شاری سلێمانیدا تۆمار کراوە، بۆ ئەو مەبەستەش لێکۆڵینەوەمان دەستپێکردوە و ئەنجامیشمان بەدەستهێناوە".

ناوبراو، هیچ زانیارییەکی لەسەر جۆری ئۆتۆمبێلەکانو شوێنی سوتاندنەکەیان ئاشکرا نەکرد، وتیشی" هەر کاتێك گەیشتینە ئەنجامی کۆتایی لەراگەیاندنەکاندا بڵاویدەکەینەوە، هەروەها گومان دەکەین ئەو کارانە لەلایەن چەند کەسێکی ئاژاوەگێڕەوە بووبێتو تائێستاش هیچ گروپو لایەنێك بەرپرسیارێتی خۆی ڕانەگەیاندووە".

"پێویستە پارتیو یەكێتی لەبەغدا دەستبەرداری بەشێك لە ئیمتیازەكانیان بن"

سیاسەتمەدار عەبدولڕەحمان سدیق بۆ دەستوور

سازدانی: نەجات ئەحمەد

عەبدولڕەحمان سدیق ئەندازیاری راوێژكاریو وەزیری پێشووی ژینگەی عێراقو ئەندامی پێشووی مەكتەبی سیاسی یەكگرتووی ئیسلامی، لەچاوپێكەوتنێكی دەستووردا ئاماژە بەوە دەدات كە نەخشەی سیاسی عێراق گۆرانی گەورەو بنەرەتی بەسەردا نایەت، دەڵێت تەنها گۆران لە پێگەی لایەنە سیاسییەكاندا ڕوودەدات.

> پێش ئەوەی چەند لیستی جیاواز لەكوردستان دروست بێت بۆ هەڵبژاردنەكانی عێراق، پێویست بەوە دەكات یەكێتیو پارتیو گۆڕانو یەكگرتوو و كۆمەڵ كۆببنەوە تا پەیماننامەیەكی نەتەوەیی ببەستن

دەستوور: لەهەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق نزیكدەبینەوەو مشتومڕێكی زۆریش لەسەر مەسەلەی لیستی كراوەو لیستی داخراو هەیە، بارودۆخەكە چۆن دەبینیت؟

عەبدولڕەحمان سدیق: ئەگەر بروانینە لێدوانەكانی سیاسەتمەدارەكانی عێراقی لەماوەی رابردوودا دەتوانین بڵێین زۆربەی زۆریان پشتگیری لەپەیرەوكردنی لیستی كراوە دەكەن، بەڵام ئەوەی راستەقینە بێت لە دڵی خۆیاندا رەنگە لەگەڵ ئەوەدابن كە لیستی داخراو پەیرەوبكرێت، لەبەرئەوە گەورە مەرجەعی ئاینی ئیسلامی لەگەڵ خەڵكێكی زۆری شەقامی عێراقی لەدوای هەڵبژادنی ئەنجومەنی پارێزگاكان پشتگیرییان لەلیستی كراوە نەكردایە، ئێستا لایەنە عێراقییەكان بەوشێوەیە پشتگیری لیستی كراوەیان نەدەكرد. ئەو لیستە گەورانەی كە ئەمرۆ لە عێراقدا حكوم دەكەن، لەوانە لیستی شیعەكانو هەندێك لە عەشائیرە سونیەكانو لیستی هاوپەیمانی كوردستان، هەموو ئەمانە لە راستیدا حەزیان لە لیستی داخراوە، بۆیە ئەوان دوو جۆر راگەیاندیان هەیە، راگەیاندنێك بە شێوازە ئاشكراكەی هەموو لیستەكان باس لە لیستی كراوە دەكەن، بەڵام دیوەكەی تری راگەیاندنەكەیان ئەوەیە حەزیان لە لیستی داخراوە، چونكە لە لیستی داخراو زیاتر دەنگەكانیان كۆدەبێتەوە.

لەراستیدا لیستی كراوە لەبەرژەوەندی دەنگدەرەو لیستی داخراو لە بەرژەوەندی حیزبەكانە، لەبەرئەوە هەموو دەنگدەرێك پێی خۆشە ئازاد بێت لەو كەسەی دەیەوێت، تەنانەت جاری واهەیە كە ئەندامی حیزبێك لیستەكەی كەسی وای تێدایە كە بە دڵی نیە، ئەویش دەنگ بەو كەسە نادات. بۆیە حیزبەكان پشتگیری لیستی داخراو دەكەن.

دەستوور: دەوترێت لیستی كراوە دەرفەت دەدات بە خەڵكانی عەشائیرو كەسایەتی ئاینیو كۆنە بەعسییەكان، چونكە پێگەی جەماوەری ئەو كەسو گروپانە بەهێزە، بەڵام كەمتر كەسانی تەكنۆكرات دەتوانن بگەنە پەرلەمان، چونكە لەئاستی گشتیدا نەناسراون.

عەبدولڕەحمان سدیق: لەراستیدا بە لیستی كراو بێت یا لیستی داخراو، دەتوانین بڵێین ئەمجارە لە پێناو سەقامگیری سیاسیو كۆمەڵایەتیو ئەمنیدا، ئەمریكیەكانیش پشتگیری لەوە دەكەن كە كەسێك نەمێنێت بەناوی توندرەوو ئیرهابی، بەڵكو خۆیان داوایانلێدەكەن بێن بەشداری بكەن لە پرۆسەی سیاسی، ئەگەر دەنگیان هێنا دەتوانن بەشداری بكەین لەحكومرانیدا، بۆیە ئەگەر بە شێوەیەكی گشتی وەریبگرین بەشێكی زۆر لەو كەسانەی كە پەیوەندیان بە حیزبی بەعسەوە هەبووە، ئەمرۆ لە ناوچە سونەنشینەكانن، ئەمجارەش بەشێكی زۆریان لەگەڵ عەشائیری سونەكان تێكەڵ بوونو رێكخستنیان هەیە وەك ئەوەی كە پێیدەڵێن "چاكسازیو پەرەپێدان" كە لە ناوچەی دیالە بەهێزە، خەڵكانێك ئەمجارە خۆیان دابەشكردوە، لیستیان بۆ خۆیان دروستكردوە، دەتوانین بڵێین بە شێوازێكی تر بێنەوە، ئەوەی دەمێنێتەوە دەنگی دەنگدەرە تا دەنگیان پێبدەن.

دەستوور: بەڵام ئەمجارە وەك دەبینین بەشداری سونەكان دیارو كاریگەرترە لە هەڵبژاردنەكان؟ ئەو كاریگەریەی سونەكان تا چەند كاریگەری لەسەر گۆڕانكاری نەخشەی عێراق دەبێت؟

عەبدولڕەحمان سدیق: لەبەر ئەوەی هەموو دەنگدانێك لە عێراقدا بەندە بە ژمارەی دانیشتوانەوە، ژمارەی دانیشتوانیش لە عێراقدا بەشێوازێكە كە تیایدا دەتوانین بڵێین كوردو سونە تا رادەیەك بەقەدەر یەكن، ئەوەی تر شیعەن. دیارە كە هەموو پەرلەمانێك بە شێوازێك لە شێوازەكان شیعەكان تیایدا ئەندامیان زۆرتر دەبێت، سونەو كوردیش بە رێژەیەكی نزیك لە یەكتر دەنگیان دەبێت، بۆیە نەخشەی سیاسی لە عێراق لە بنەرەتدا قەت ناگۆردرێت، چونكە هەمیشە شیعەكان یەكەم دەبنو كوردو سونەش بە دوو ژمارەی نزیك لە یەكتر دەبن، لەبەر ئەوەی ئەمە خۆی بریتیە لە پێكهاتەی عێراق. بەڵام هاوكێشەی نێوان هێزە سیاسییەكان دەگۆرێت، وەك چۆن چەندجارە هاوپەیمانی كوردستان تەنیا نوێنەر بوو ئەمجارە لەوانەیە نوێنەرەكان ببنە دوو و سێ لیست، سونەكان جاران حیزبی ئیسلامی عێراقی بە تەنیا بەشداری كرد ئەمجارە لەوانەیە چوار لیست هەبێت، كەواتە ئەمجارە جیاوازە، شیعەكان جاران بە یەك لیست بەشدار بوون ئەمجارە بەچەند لیستێكی جیا بەشدار دەبن. بۆیە دەتوانین بڵێین نەخشەكە لە نێو حیزبەكانو لیستەكان دەگۆردرێتو هاوسەنگی هێزی لایەنەكان وەك جاران نامێنێتەوە.

دەستوور: تێروانینی تۆ لەسەر مەسەلەی فرە لیستی لیستە كوردییەكان لە عێراق چۆنە؟

عەبدولڕەحمان سدیق: دیارە مەسەلەی كورد لە بەغدا هەمیشە پەیوەستە بە مەسەلە نەتەوەییو نیشتیمانیەكان، زۆرجار باسی ئەوە دەكرێت كە ئێمە لە بەغدا ئەركمان چیە؟ لە پێشدا ئەركی نەتەوەییو نیشتمانیە، لەبەرئەوە لە هەرێمی كوردستان ئەگەر بە یەك لیستیش بەشدار نەبین ئاساییە، بەڵام گرنگ ئەوەیە بیر لە خاڵی سەرەكیمان بكەینەوە، بەغدا بۆ ئێمە یاریگای كێبركێ سیاسیەكەو هەرێمی كوردستان شوێنی مەشقەكەیە، لەبەر ئەوە پێش ئەوەی چەند لیستی جیاواز لەكوردستان دروستبێت بۆ هەڵبژارنەكانی عێراق، پێویست بەوە دەكات لیستی هاوپەیمانی كوردستان یەكێتیو پارتیو گۆرانو یەكگرتوو و كۆمەڵو هەر لیستێكی تری كوردی پێویستیان بەوە هەیە كە لەگەڵ یەك كۆببنەوەو پەیماننامەیەكی نەتەوەیی ببەستن، ئینجا بریاری ئەوەبدەن ئەگەر بەلیستی جیا بەشداری بكەن.

دەستوور: بەڵام زۆربەی حیزبەكانی كوردستان ئەو تەجروبەیەیان لەگەڵ یەكێتیو پارتی هەیە؟ دەڵێن یەكێتیو پارتی نایەنە پای كارێكی لەوجۆرە؟

عەبدولڕەحمان سدیق: ئەزموونەكانی پێشووش وای لە هەندێك كەسو لایەن كرد كە جیاببنەوە لە یەكێتیو پارتیو بە تەنیا لیست بۆ خۆیان دروست بكەن، كەچی لە رووی هەڵوێستە نیشتمانیو نەتەوەییەكان هیچ لایەنێكی كوردی ئەگەر بە تەنیا دابەزێت دژ بە بەرژەوەندیەكانی كوردستان نەبوون. گرنگە مەسەلە نەتەوایەتییەكان لەبیر نەكرێن، لەبیرمان نەچێت لە بەغدا یەك ملیۆن كوردمان هەیە، كەچی لە هەڵبژارنەكانی پارێزگاكان لە بەغدا ٣٠ هەزار دەنگێكمان هەبوو. كەواتە گەیشتینە ئەو قەناعەتەی ئەو كەسەی كە دەنگ بە كورد دەدات لە كوردستانە، لەبەر ئەوە پێویست بەوە دەكات لە پێش بەرژەوەندی حیزبایەتیەوە برادەرانی پارتیو یەكێتی لە هەندێك لە بەرژەوەندیە تایبەتیەكانی خۆیان خۆشبن، جۆرێك لە هاوپەیمانی دروست بكەن تا لە بەغدا تووشی گیروگرفت نەبین، دواجار بەرژەوەندی خەڵكی كوردستان لە مەسەلەی فیدراڵیو چەسپاندنی بودجەو مەسەلەكانی نەوتو غاز زۆر گەورەترە لە بەرژەوەندی حیزبەكان لەسەر پۆستە وەزارییەكانیان.

دەستوور: لەپەرلەمانی هەرێمو ناوەندیش ئەو پەرلەمانتارانەی كە چالاكو قسەدەكەن كەمن، لەكاتێكدا ئەو گەندەڵیو قەیرانی بەرێوەبردنەی لەهەرێم هەیە، لەگەڵ ئەو كێشانەی كورد لەبەغدا هەیە دەتوانرا لە رێی پەرلەمانەوە چارەسەر بكرانایا، پێتوانییە كاریگەری لیستی داخراوە كە هەمیشە چەند كەسێك دەردەكەون؟

عەبدولڕەحمان سدیق: لە لیستی هاوپەیمانی كوردستان لەبەغدا چەند پەرلەمانتارێك چالاكو ئەوانی تر هەر نەناسراون، لە كوردستانیش ئەوانەی بەشداری گفتوگۆكان دەكەن لە كۆی ١١١ئەندام لەوانەیە هەر ١١ كەسەكە بێت، بۆ ئەوەی بزانین پەرلەمانتار نوێنەری گەلە یا حیزبە لێرەوە جیا دەكرێتەوە، ئەگەر لیستی كراوە بێتو بەتەنیا خۆی پاڵاوتو خەڵك هەڵیبژارد، ئەوكات دەڵێن ئەو نوێنەری گەلە، راستە پەرلەمانتار لە لیستی داخراویشدا هەر نوێنەری گەلە، بەڵام بە شێوازێكی ناراستەوخۆ، چونكە گەل دەنگی بەحیزب داوە حیزبیش ئەو كەسەی لەو شوێنە داناوە، بۆیە ناكرێت هیچ پەرلەمانتارێك بڵێت من نوێنەری گەلم، بۆیە پەرلەمانتار لە لیستی داخراودا قەت ناگەرێت بەشارو شارۆچكەكاندا تا بزانێت گرفتی خەڵك چیە، لەبەر ئەوەی نازانێت كێ دەنگی پێداوەو بازنەكەی خۆ نادۆزێتەوە كە دەنگی لە كوێ هێناوە، بۆ نموونە لیستی چاكسازیو خزمەتگوزاریی وەربگرین لە هەڵبژارنەكانی كوردستان لە شاری دهۆك نزیكەی ٤٠ هەزار دەنگی هێنابوو، كەچی تەنیا یەك نوێنەری ئەو شارەی چۆتە پەرلەمان، لەبەر ئەوەی ئەوانی تر لە ریزبەندی دوورتربوون، لەكاتێكدا ٤٠ هەزار دەنگ دوو كورسی دەكات، بەڵام ئەوان یەك نوێنەریان هەیە لەپەرلەماندا، لە پەرلەمانی عێراقدا پارێزگا هەیە یەك ئەندامی پەرلەمانیان نیە، چونكە خەڵك دەنگی بە لیستی ئیئتلاف داوە، لەكاتێكدا ئەو لیستە نوێنەری لەو پارێزگایە نەبووە.

دەستوور: تۆ وەك خۆت لەگەڵ لیستی كراوەی یان داخراو؟ پێتباشە كورد بە یەك لیست بچێتە بەغدا یان بەفرە لیستی؟

عەبدولڕەحمان سدیق: من لەگەڵ ئەوەم كە سەیری شەقامی كوردی بكەین بزانین خەڵك كامەی پێباشە، لەبارەی بەشداری كوردیش ئەگەر لیستی داخراو بێت پێمباشە حیزبەكان لەناو خۆیاندا لەسەر یەك لیست رێكبكەون بەو مەرجەی خۆیان پێكبێن لەسەر ئەوەی كەس دەسەڵات بۆ خۆی قۆرخ نەكات، ئەگەر لیستی كراوەش بوو ئەوا پێم باشە جۆرێك لە رێكەوتنی نووسراو لە نێوان لیستە جیاوازەكان دروستبكرێت، تا لەبەغدا گرفت بۆ یەكتر نەنێنەوەو بەیەكەوە مەشغول نەبن، بەڵام وەك دەنگدەرێك لیستی كراوەم پێباشە.

دەستوور: تا چەند ئامادەییت هەیە جارێكی تر بچیتەوە بەغدا بۆ كاری سیاسی؟

عەبدولڕەحمان سدیق: بەدڵنیاییەوە بەشداری لەكاری سیاسی مافێكە لەمافەكانی هەر مرۆڤێك، بۆیە منیش بە پێی ئەو ئەزموونەی كە هەمە وەك ئەركێك سەیری دەكەم لەهەر لایەنێكەوە بێت، مادام لە پێناوی كوردستانو بەرژەوەندی نەتەوەییو نیشتمانی كورددایە، ئامادەم.

عەبدولڕەحمان سدیق لیستی كراوەی پێباشە

بەغدا دەیەوێت گەندەڵی لەهەرێم بدۆزێتەوە

ئازاد چالاك: دەبێت لێكۆڵینەوە لەگەڵ زۆربەی بەرپرسانی هەرێم بكرێت

ئازاد چالاك

بیلال جەعفەر لەسلێمانی

ئازاد چالاك ئەندامی لیژنەی نەزاهەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق رایگەیاند بەپێی یاسای ژمارە ٥٥ی ساڵی ٢٠٠٤ی كە پۆڵ بریمەر حاكمی مەدەنی ئەمریكا لەعێراق دەریكردووە، دەستەی نەزاهە دەتوانێت لە سەرجەم پارێزگاكانی عێراقدا لێكۆلینەوە ئەنجامبدات، بەڵام حكومەتی هەرێم رێگە لەو بەو دەستەیە نادات.

ئازاد چالاك لەلێدوانێكدا بۆ دەستوور ئاماژەی بەوەدا لە كاتێكدا حكومەتی هەرێم رێگە بەكۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكان دەدات وەك دەستەیەكی سەربەخۆ سەرپەرشتی هەڵبژاردنەكانی هەرێم بكات، بەڵام رێگەی دەستەی نەزاهە نادات، "چونكە ئەگەر بێتە هەرێك گەندەڵی زۆرێك لەبەرپرسانی هەرێم ئاشكرا دەبێت، لەبەرئەوە زۆربەی ئەو لێپرسراوانەی هەرێم دژی ئەو مەسەلەیە دەوەستنەوە، هیچ كاتیش رێگانادەن ئەودەستەیە بێتە هەرێم".

ئازاد چالاك رەخنە لەهەردوو دیوانی چاودێری دارایی سلێمانیو هەولێر دەگرێت بەوەی راپۆرتەكانیان لەسەر كەموكورییەكانی دامودەزگاكانی حكومەتی هەرێم لە شێوەی راپۆرتی نهێنیدا ئامادەدەكەنو رێگانادەن هاوڵاتیانو راگەیاندنەكان لێی ئاگادارین،

چالاك وتی "ئەگەر فشار دروست ببێت، لێپرسینەوەو لێكۆلینەوەش دروست دەبێت، بەوەش گەندەڵی كەمتر دەبێتەوە، دەبێت دیوانی چاودێری سەرجەم مەلەفی گەندەلییەكانی حكومەتی هەرێم لە دوای ساڵی ٢٠٠٣ەوە بخاتەروو، لەبەرئەوەی سامانی گشتییەو موڵكی هەموو خەڵكی هەرێمی كوردستانە".

ئەو ئەندامەی لیژنەی نەزاهە دەڵێت داواكاری گشتی لەبەرامبەر ئەو رپۆرتانەی لەلایەن هەردوو دیوانی چاودێری داراییەوە رەوانەیاندەكرێت، كەموكوریان هەیەو بەدواداچوون بۆ ئەو رپۆرتانە ناكەن، وتی "بەداخەوە لە هەرێمی كوردستاندا لایەنێكی چاودێرو لێكۆلەر لەو مەسەلانە نییە، چونكە دیوانی چاودێری لەسلێمانیو هەولێر ناتوانێت لێكۆلینەوە لەو مەسەلانە بكات، بەلكو تەنها كاری وردبینی لەحسابات‌و ئەو زیادە رەوییانەی لە بودجەدا كراوە دەكات، دەبێت لایەنی سەروی خۆی كەدەسەڵاتی دادوەریو ئەنجومەنی وەزیرانە بریاری كۆتایی لەبارەیەوە بدات".

سەرکردەکانی کورد سوورن لەسەر ئەنجامدانی ریفراندۆم لەسەر دەستووری هەرێمەکەیان

سەرەڕای بەرهەڵستییەکی توند لە لایەن کوردەکانی هەرێمەکە و عەرەبەکانی عێراق، سەرکردەکانی کورد بەردەوامن لەسەر هەوڵەکانی رێکخستنی راپرسییەك لەسەر دەستووری هەرێمەکە.

شۆرش خالید
لە سلێمانی

بەرپرسانی کورد خەریکی سازدانی ئامادەکارین بۆ ئەنجامدانی رێفراندۆمێك لەسەر رەشنووسی دەستووری هەرێمەکە لە مانگی کانوونی دووەمی ساڵی داهاتوو، هەرچەندە ئەو دەستوورە جێگای مشتومر و نارەزایی لێکەوتۆتەوە لەسەر ئەوەی بەربەرەکانی دەستووری عێراق دەکات و لەوانەیە گرژییەکان لەگەل بەغدا زیاتر بکات و تەنانەت هەرێمەکەش بەرەو دیکتاتۆری ببات.

رەشنووسی دەستوورەکە، کە بەزۆرینەی دەنگ لە لایەن پەرلەمانی کوردستان لە مانگی حوزەیران پەسەند کرا، دەسەڵاتێکی زۆر دەدات بە سەرۆکایەتیی هەرێمەکە و ناوچە جێ ناکۆکەکانیش – لەوانەش کەرکوکی دەوڵەمەند بە نەوت – بە بەشێك لە کوردستانی عێراق دادەنێت.

پێش ئەوەی بچێتە قۆناغی جێبەجێکردنەوە، پێویستە رەشنووسی دەستوورەکە لە راپرسییەکدا لە هەرێمی کوردستانی عێراق پەسەند بکرێت.

رەشنووسی دەستوورەکە پەیوەندییەکانی هەرێمەکەی لەگەڵ عەرەبەکانی عێراق ئاڵۆزتر کردووە و خاڵی ناکۆکیش بووە لەنێوان دەسەڵاتدارانی کورد و ئۆپۆزسیۆن کە پرسیاری لە شەرعیەتیی دەستوورەکە هەیە و هۆشیاری داوە کە لەوانەیە دیکتاتۆرییەك لەو هەرێمەی باکووری عێراق دروست بکات.

دەیان پەرلەمانتاری عێراقیش لە بەغدا بەتوندی دژی رەشنووسی دەستوورەکەن و دەڵێن نەك تەنها سنوورەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق فراوان دەکات، بەڵکو دەسەڵاتەکانی حکومەتی ناوەندی زەوت دەکات – ئەمەش بابەتێکی هەستیارە بەلای هەندێ لە عێراقییەکانەوە ئەوانەی ترسیان لە سەربەخۆیی کوردستان هەیە.

سەرەڕای رەخنەکان، لایەنگرانی رەشنووسەکە پشتگیری لێ دەکەن و دەیانەوێ لەگەل هەلبژاردنە پەرلەمانییەکانی عێراق لە ناوەراستی کانوونی دووەمی داهاتوو بێخەنە راپرسییەوە.

رەشنووسی دەستوورەکە لەلایەن پەرلەمانتارانی سەر بە هەردوو حزبە دەسەڵاتدارەکەی هەرێمەکە، یەکێتی نیشتیمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کۆکراوەتەوە کە هەردووکیان بەیەکەوە خاوەنی ٥٩ کورسین لە پەرلەمانی ئێستای هەرێمەکە کە ژمارەی کورسییەکانی ١١١ کورسیە.

دەستوورەکە بە زۆرینەی دەنگ بەر لە هەلبژاردنەکانی هەرێمەکە لە مانگی تەمووز پەسەند کرا، بەڵام لە لایەن گروپی گۆرانی ئۆپۆزسیۆن رووبەرووی بەرەنگاری بۆتەوە.

سەرانی لیستی گۆران هەرەشەیان کردووە کە لە دادگا دژی شەرعییەتی دەستوورەکە دەوەستنەوە بە بیانووی ئەوەی پەرلەمانتاران دوای تەواو بوونی ماوەی یاسایی پەرلەمان پەسەندیان کردووە. پەرلەمانی کوردستان ماوەی خۆی درێژکردەوە تا دەستوورەکە پەسەند بکات. دادگای دەستووری عێراق داوای لیستی گۆرانی لەوبارەیەوە رەتکردەوە. راپۆرتەکە پێش ئەو وادەیەنوسراوە . رۆژنامەی دەستوور.

"ئێمە ئەو دەستوورەمان قبوول نییە،" زانا رەئوف، پەرلەمانتارە لەسەر لیستی گۆران، وتی: "نابێت راپرسی لەسەر بکرێت. کاری پێ ناکەین چونکە ئەو پەرلەمانەی ئەو دەستوورەی پەسەندی کردووە شەرعییەتی نەمابوو."

لیستی گۆران داوا دەکات دەستوورەکە لە پەرلەمانی ئێستادا بخرێتە مشتومرەوە و بە نایاسایی ناوی دەبات و لەبەر ئەوەش نابێت لە راپرسیدا بخرێتە بەردەم خەلکەوە.

یەکێتی و پارتی سوورن لەسەر ئەوەی کە رەشنووسی بنچینەیی دەستوورەکە ناکرێت هەموار بکرێتەوە چونکە پێشتر پەرلەمان پەسەندی کردووە. ئەوان دەڵێن دەبێت دەستوورەکە بخرێتەوە راپرسیی ئینجا ئەگەر پێویست بوو هەموار بکرێتەوە.

بەڵام لیستی گۆران کە ٢٥ کورسی هەیە پێناچێت بتوانێت دوو لە سێی دەنگەکانی پەرلەمان بەدەست بهێنێت کە پێویستە بۆ پەسەندکردنی هەموارەکان، تەنانەت بە یارمەتی گروپە بچووکترەکانی تری ئۆپۆزسیۆنیش.

کەمال سەید قادر، رەخنەگری حکومەت و شارەزای یاسای دەستووری، وتی رەشنووسی دەستوورەکە "لەبەرژەوەندی هەردوو حزبە دەسەڵاتدارەکە نووسراوەتەوە. هەموو هەوڵێك دراوە بۆ ئەوەی هەموارکردنی هێندە قورس بێت کە نزیکەی مەحاڵ بێت."

سەرۆکی هەرێمی کوردستان مەسعود بارزانی لە مانگی تەمووزدا بە ئاشکرا وتی پالپشتی لە هەموارکردنی هەندێك لە بەشەکانی دەستوورەکە دەکات کە پەیوەندی بە سەرۆکایەتییەوە هەیە تاکو دەستوورەکە پەسەند بکرێت، بەڵام لەو کاتەوە باسی ئەو بابەتەی نەکردووە.

گۆران، کە سوورە لەسەر هێورکردنەوەی پەیوەندییە گرژەکانی نێوان حکومەتی هەرێمی کوردستان و بەغدا، دەیەوێت دەستوورەکە هەموار بکرێتەوە تا دەسەڵاتی زیاتر بە پەرلەمانتاران بدرێت.

لیستی گۆران بەتایبەتی دەیەوێت ئەو ماددانە لابرێن کە دەسەڵاتی هەلوەشاندنەوەی پەرلەمان و لادانی وەزیر و پەسەندکردن و رەتکردنەوەی بریارەکانی پەرلەمان دەدەن بە سەرۆکی هەرێم.

هەندێ سیاسەتمەدار لە بەغدا هەندێ بەشی رەشنووسی دەستوورەکە بە بەرەنگارییەکی راستەوخۆ بەرامبەر بە دەسەڵاتی حکومەتی مەرکەزی دادەنێن پەنجا ئەندام پەرلەمانی عێراق لە مانگی حوزەیراندا یاداشتێکیان لەدژی دەستووری بنچینەیی هەرێمەکە ئیمزا کرد.

سیاسەتمەدارانی بەغدا بەتایبەتی لەو ماددانەی دەستوورەکە نیگەرانن کە ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن ناوچە جێناکۆکەکانی پارێزگاکانی نەینەوا و دیالە و کەرکوك یان لە لایەن حکومەتی هەرێم یان بەغداوە بەرێوەدەبردرێن دوابەدوای راپرسییەك لەسەر ئەم بابەتە

سەرکردەکانی کورد بەغدایان بە دواخستنی ئەو رێفراندۆمە تۆمەتبار کردووە.

سکرتێری گشتیی نەتەوە یەکگرتووەکان بان کی مون لە مانگی ئابدا داوای لە حکومەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمانی هەرێمەکە کرد چاو بەو برگانەی دەستوورەکە بخشێننەوە کە پەیوەندیان بە ناوچە جێناکۆکەکانەوە هەیە و هۆشیاریشی دا کە "ئەو برگانە ئەگەری ئەوەیان هەیە گرژییەکان زیاتر بکەن و کار بکەنە سەر گفتوگۆ بەردەوامەکان لەسەر مەسەلەی سنوورە جێناکۆکەکان".

ئەو رێفراندۆمەی کە بریار بوو لە کۆتایی مانگی تەمووز لەسەر رەشنووسی دەستوورەکە ساز بکرێت دواخرا چەند رۆژێك دوای دیدارێکی نێوان سەرۆکی هەرێمەکە و جۆو بایدنی جێگری سەرۆکی ئەمریکا کە زۆرێك لە کوردەکان بە هاوپەمانی خۆیانی دەزانن.

لە چاوپێکەوتنێکدا لە کەنالی هەواڵیی ABCی ئەمریکی، بایدن وتی بەرپرسانی عێراق داوایان کردبوو بە سەرکردەکانی کورد بڵێت "رەتکردنی دەستوورێك لە پەرلەمانەکەیاندا لە کوردستان یارمەتیدەر نییە بۆ ئەو پرۆسەیەی کە کەوتۆتە گەر".

لەکاتێکدا رێفراندۆمەکە تا ئێستا یەکلایی نەبۆتەوە، هێشتا بابەتێکی گرنگە لە هەرێمی کوردستانی عێراقدا. دەسەڵاتدارانی هەرێمەکە سوورن لەسەر ئەوەی کوردەکانی هەرێمەکە بە رەشنووسی بنچینەیی دەستوورەکە ئاشنا بن پێش ئەوەی راپرسی لەسەری ئەنجام بدرێت. مانگی رابردوو، دەسەڵاتدارانی هەرێمە بریاریان دا زیاتر لە ٨٠٠٠٠٠ کۆپی رەشنووسەکە لەرێی بریکارەکانی خۆراکەوە بەسەر هاوڵاتیان دابەش بکرێت.

"ئێمە نامانەوێت رەخنەگران بڵێن دەستووریان بەدزییەوە تێپەراند. بۆیە دەستوورەکە دەگەیەنینە دەستی هەموو هاوڵاتیان،" فەرسەت ئەحمەد، سکرتێری پەرلەمان، وتی.

یەکێتی و پارتی ئاماژە بەوە دەکەن کە رەشنووسی دەستوورەکە لە لایەن زۆرینەی رەهای پەرلەمانەوە پشتگیری لێ کرا، بە حزبە بچووکەکانیشەوە.

یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان پالپشتی لە دەستوورەکە کرد دوای رێکەوتنێك کە ئیسلامی بە سەرچاوەیەکی سەرەکی یاسادانان دانا. بەڵام هەندێ لە ئەندامانی یەکگرتوو کە حزبێکی ئیسلامیی میانرەوە ئێستا نابەدلی بەرامبەر بە دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم لە دەستوورەکە دەردەبرن.

"دەستوورەکە ووردبینیی تەواوی لەسەر نەکراو بەرێکرا،" سەمیر سەلیم، پەرلەمانتار لەسەر لیستی یەکگرتوو، وتی. "بەخێرایی تێپەرێنرا – ئەمە ئاشکرایە."

شۆرش خالید رۆژنامەنووسێکی راهێنراوی IWPRە لە سلێمانی.

دەستووری هەرێم بەبێ گفتوگۆ پەسەندکرا

AP

هێشتا کوردو عەرەب متمانە بەیەک ناکەن

لە پارێزگای دیالە سەربازانی عەرەب دوو پۆلیسی کورد بریندار دەکەن

گەرمیان حەمەی پوور لەخانەقین

ملمڵانێی لایەنە سیاسییەکانو ناکۆکی هێزە سەربازییەکانی کوردو عەرەب، وایکردووە کە نەتوانرێ هێزی هاوبەش لەناوچە جێناکۆکەکانی دیالەدا پێکبهێنرێت. مەترسی رووبەرووبونەوەی هێزی چەکداریش دەکرێت.

بەهۆی ئەو بێمتمانەییەوە لەنێوان هێزەکانی هەرێم و ناوەندا هەیە، ئەگەری پێکدادانو بارگرژی بەدوور نازانرێت، بەتایبەت لەرۆژی یەك شەممە ١٠/١٨ دوو سەیارەی هێزەکانی پۆلیسی پاسەوانی لیوای هەشتی سنوور، هێزێکی کوردییە، لە کاتی گەرانەوەیاندا بۆ بارەگاکەیان لەناوچەی نەفتخانەی خانەقینو تێپەربوونیان بە بارگەیەکی سوپای عێراقیدا دەدرێنە بەر دەستڕێژی گوللەو دوو پۆلیسی کورد بریندار دەکرێن.

سەرچاوەیەك لە هێزەکانی پاسەوانی سنور لە دیالە، ئاماژەی بەوەدا دەڵێت کاتێك ئەفسەرە کوردەکان بەبازگەدا تێپەر بوون، سەربازەکە رێزی لێنەگرتوون و سڵاوی سەربازی لێنەکردوون. ئەفسەرێکی کوردیش پێی وتووە بۆ بەو شێوە هەلسوکەوت دەکەیتو هێدفۆنێکت لە گوێ کردووە، سەربازەکەش پێی ووتوە خۆتۆ وەزیری دیفاع نیت.

سەرچاوەکە وتی "لەو قسانەدا دەمەقالە دروست ئەبێت و ئەو سەربازە دەست بە تەقەدەکاتو پاسەوانی ئەفسەرەکانی ئێمەش دەست دەکەن بە تەقەکردن، بەلام بەرپرسەکان ناهێڵن پاسەوانەکان بەردەوام بن و دەرۆن، لەکاتی رۆشتنیاندا لە پشتەوە و لە بازگەکەوە تەقەیان لێ دەکرێت، دوو پۆلیس بریندار دەبن".

نەقیب سەرچل عەبدولکەریم وتەبێژی هێزەکانی لیوای هەشتی پاسەوانی سنوور، ئاماژە بەوە دەدات برینەکانیی پۆلیسەکان سوك بووەو دوای رەوانەکردنیان بۆ نەخۆشخانەی خانەقین، یەکێکیان رەوانەی ماڵەوە کراو ئەوی تریشیان رەوانەی سلێمانی کراوە بۆ چارەسەر.

وتی "دوابەدوای رووداوەکە لیژنەمان پێکهێناو وەفدێکمان لەگەل بەرپرسی هێزەکانی سوپای عێراق کۆبووینەوە، بەلێنی هەموو هاوکارییەك و قەرەبوکردنەوەی زیانەکان بە شەش قات و سزادانی تاوانبارمان پێ دراوە".

به پێی وتەکانی ناوبراو لە بارەگای فەوجی یەکی سوپای عێراق کۆنووسێك لە نێوان عەقید عەلی بەرپرسی فەوجەکەو عەمید نازم بەرپرسی لیوای هەشتی سنوور و بە چاودێری هێزی هاوپەیمانان کۆنووسێك واژوو کراوە، ئەو سەربازەش کە تەقەی کردووە دەستگیر کراوەو هەموو لێپێچینەوەیەکی یاسایی لەگەل دەکرێت.

پشتیوان ئەحمەد ئەندامی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لەسەر لیستی هاوپەیمانی کوردستان و نوێنەری کوردەکانی ناوچەکە، دەلێت "ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە شەر لە نێوان سوپای عێراق و پێشمەرگەدا روویدابێت".

عامر رەفعەت بەرپرسی ناوچەی پارتی جەلەولاو بەرپرسی پێشووی لیژنەی ئەمنی لە ئەنجومەنی پارێزگای دیالە دەلێت هاتنی سوپای عێراق بۆ سنووری پارێزگای دیالە زیاتر مەرامێکی سیاسی بووە، نەك سەربازی.

عامر رەفعەت ئاماژە بەوە دەدات دوامۆڵەتی سوپای عێراق لە میانی ئۆپەراسیۆنی مژدەگەلی چاکەدا ١٠/١٥ بووە، کە دەبوایە بگەرانایەتەوە، "بەلام چونکە مەبەستیان جێگرکردنی هێزەکانیان بوو لەم سنوورە نەرۆشتوون و هەرماونەتەوە".

پشتیوان ئەحمەد دەلێت کۆبوونەوە بۆ بلاوکردنەوەی هێزی هاوبەش کە لە سوپای عێراق و هێزی پێشمەرگەو هێزی هاوپەیمانان پێکدێت، بەردەوامە. وتی"لەو بروایەدام پێش هەلبژاردن لە ناوچە کێشە لەسەرەکان بلاو بکرێنەوە".

کورد لەسوپای عێراق دەترسێت

قەیرانەکانی ئێران ئاڵۆزتر دەبن

ڕیفۆرمخوازان شکستیان هێنا.. ئۆپۆزیسیۆنی دووره وڵات هیوای بۆ دەگەڕێتەوە

ڕەحمان ئەمیری

ئێران لەقەیراندایە

حیزبە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران دەڵێن لەدوای هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی کۆمارەوە کەلە چەند مانگی رابردوو بەڕێوەچوو، بارودۆخی سیاسی ئێران ڕووی لەقەیرانێکی قوڵ کردووە.

بڕوای سیاسەتمەدارانی کورد کە ڕابەرایەتی هێزە ئۆپۆزیسیۆنەکانی کوردستانی ئێران دەکەن، نارەزایەتییە ناوخۆییەکان و کێشەی ئەتۆمی و دەستێوەردانەکانی ئێران لە کاروباری ناوخۆی وڵاتانی ناوچەکەدا، زەمینەی گۆڕانی حکوم دەخولقێنن لەو وڵاتەدا.

محەمەد ساحبی نوێنەری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران دەڵێت "ئێران لە قەیراندایە بەهۆی نەبوونی ئازادی تاکەکەسی و ئایینی و نەتەوەیی، لەبواری ئابووری ڕووبەڕووی قەیرانی بێکاری و داخرانی کارگەکان و پەرەگرتنی فەسادو فەحشاو بەرزبوونەوەی هێڵی هەژاری خەڵك بوەتەوە".

ساحبی ئاماژە بەوەدەدات حکومەتی تاران پەیوەندییەکانی لەگەڵ وڵاتانی ناوچەکە بەهۆی دەستێوەردانەکانیەوە ڕوو لە ئاڵۆزییەو لە ئاستی نێودەوڵەتیشدا ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر بەرەو ڕووی قەیران دەبێتەوە، بەهۆی نارروونی لە پرۆژەی ئەتۆمییەکەیدا.

ئەحمەد ساڵحی یەکێك لەسەرکردەکانی کۆمەڵە (ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران) ئاماژە بەوە دەدات ناکۆکیەکانی دەسەڵاتدارانی ئێران لەسەر بەڕێوەبردنی وڵاتەکەیان زیاتر پەرەیانسەندووە، "تا ئەو جێگایەی کەحیساب بۆ یەکتر ناکەن و هەر کامیان بتوانێ ئەوی تریان لە مەیدان بەدەر دەکا".

ساڵحی دەڵێت "زۆرینەی خەڵکی ئێران لەگەڵ دەسەڵاتێك کە سی ساڵە بە زۆر بە سەریاندا حوکم دەکا، نارازین و دەیانەوێ ئەو دەسەڵاتە لەناوبەرن".

سالار پاشایی بەرپرسی ڕاگەیاندنی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران ئاماژە بەوە دەدات دەسەڵاتدارانی ئێران ترسیان لە نارەزایتیەکانی خەڵك لێنیشتووە، دەڵێت ئەوان سڵناکەنەوە لە بەکارهێنانی هەموو جۆرە توندوتیژییەك دژ بە خۆپیشاندەران و خەڵکانی نارازی.

پاشایی وتی "دەیانەوێت دڵەڕاوکێ و دۆخێکی ترسناك دروستبکەن لەناو خەڵکدا، بەڵام هێشتا بزوتنەوەی خەڵکی نارازی پاشەکشەیەکی ئەوتۆی پێنەکراوەو سەرکوت نەکراوە".

نەوید مێهراوەر بەرپرسی پەیوەندییەکانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان دەڵێت دامودەزگاکانی دەوڵەت لەدوای هەڵبژاردنەکانەوە ناتوانن کۆنترۆڵی بارودۆخەکە بکەن، وەك پێشتر بۆیان دەکرا. "ئەم هەڵبژاردنە وای کردووە پێچو مۆرەکانی ڕژێم شل بکات".

ڕیفۆرمخوازان شکستیان هێناو ئۆپۆزیسیۆنیش گەشبینن

هەرچەندە ڕیفۆرمخوازانی ئێران خۆپیشاندانی بەربڵاویان لە شارە گەورەکانی ئێران سازکرد، دژ بە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن و شێوازی بەڕێوەبردنی وڵات، بەڵام نەتوانرا دۆخەکە بگۆڕدرێت.

مەهدی کەڕوبی کاندید بۆ سەرۆکایەتی کۆمار لەکاتی بانگەشەی هەڵبژاردندا، ڕایگەیاند پشتگیری مافی کەمە نەتەوەکانی ئێران دەکات، ئەوەش وەك سەرەتایەکی گۆڕان لێکدرایەوە بۆ سەلماندنی مافی کوردو بەلوچ و ئازەرو تورکمان و عەرەبی وڵاتی ئێران.

ساحبی دەڵێت یاسای بنەڕەتی ئێران دان بەمافی هیچ نەتەوەو مەزهەبێکی دیکە جگە لە فارس و شیعەدا نانێت. "بۆیە کرانەوەی دەرگای دیموکراسی ناتەباییە لەگەڵ یاسای بنەڕەتی ئەو وڵاتەدا"

ساحبی دەڵێت دەسەڵاتدارانی ئێران لە ئەساسدا باوەڕیان بە دیموکراسی نییە، "ئەسڵەن سیستمی دەسەڵاتداری بە شێوەی ئێستا لە ئارادا بێت، کرانەوەی دەرگای دیمۆکراسی ئیمکانی نییە".

ساڵحی بڕوای وایە بەکرانەوەی دەرگای دیموکراسی کۆماری ئیسلامی ئێران گلۆڵەی زیاتر دەکەوێتە لێژی. "ئەگەر خەڵکی ئێران ئازاد بن و بە دەسەڵاتی خۆیان بێت یەکەم کار کە دەیکەن ئەو ڕژێمە هارو جنایەتکارو سەرکوتکەرە لەکۆڵ خۆیان دەکەنەوە".

"هەر ئەو حەقیقەت و ڕاستیەی کە لە هەموو کەس زیاتر موحافزکاران و سوپای پاسداران تێی گەیشتوون، بۆیە تاکو ئەو ڕژێمە دەسەڵاتدار بێت و لە توانایدا بێت ڕێگا بە کرانەوەو دیموکراسی لە ئێران نادات". ساڵحی وتی.

پاشایی پێی وایە چی دیکە ریفۆرمخوازان ناتوانن لە سیستمی سیاسی ئێران بگۆڕن، دەڵێت زەمینە لەبەردەم ئۆپۆزیسیۆنی رادیکاڵدا خۆشبووە بۆ دروستکردنی گۆڕانکاری لەئێران، کە ماوەیەکە سستن و بێ چالاکی لەدەرەوەی ئێران دانیشتوون.

مەرجەع دەسەڵاتی نەماوە!

لەدوای ڕووخانی حکومی پاشایەتی لەئێران لەساڵی ١٩٧٩داو جێگرتنەوەی بە کۆماری ئیسلامی، مەرجە گەورەکانی شیعە دەسەڵاتی تەواویان لە بەڕێوەبردنی وڵاتدا هەبووە، سیاسەتمەدارانی ئێران هەمیشە پرس و ڕایان پێکردوون.

لەدوای هەڵبژاردنەکان و لەکاتی ئاڵۆزییەکانی خۆپیشاندانەکاندا، نە ریفۆرمخوازان و نە محافزکاران کەسیان گوێیان بۆ ڕێنمایی و فەرمانەکانی ئایەتوڵلاکان نەگرت.

پاشایی ئاماژە بەوە دەدات مەرجەعیەتی شیعە دەمێك ساڵە ئەو پێگەی جارانی خۆی نەماوەو کەرت کەرت بوون بەسەر چەند باڵدا.

وتی "مەرجەعییەتی شیعە تازە وەك دەوری پێشوو بە لە بەرچاوگرتنی دابەزینی پێگەو ئاستی نفوزیان، کاریگەرییەکی بە هێزیان لە سەر بیروڕای گشتی لە ناو خەڵکی شیعە مەزهبدا نەماوە".

ئەحمەدی ساڵحی دەڵێت "بەرە بەرە خەڵك هوشیارتر بوون، ئەوانیش کەم خاسییەت تر بێکەڵك تر بوون، لە کاتی نائارامیەکانی دوای هەڵبژاردن تا ئێستا ئایەتوڵلاو مەرجەعییەتە گەورەکانی هەر دوو باڵی موحافیزکارو ریفۆرمخوازیش هەر فتوایەکیان داوەو هەرچییەکیان فەرمووە، کەس گوێی بە قسەیان نەداوەو حسابیان بۆ فەرمانەکانیان نەکردووە".

مێهراوەر دەڵێت مەرجەعیەتی شیعە بووەتە دوو بەش، بەشێك لەگەڵ دەسەڵات و بە شێکی دیکە ئەوانەی کە وەلا نراون، چونەتە پاڵ ریفۆرمخوازان.

هێزە ئۆپۆزسیۆنەکانی ئێران دەڵێن ریفۆرمخوازان شکستیان هێناوە

ئەردۆگان پاشەکشە دەکات!

ئاشتی کورد.. دەسەڵات و سوپا و ئۆپۆزیسیۆن تورە دەکات

ئا: محەمەد عەلی کەمال

حکومەت و سوپاو ئۆپۆزسیۆن لە تورکیا دژی هەنگاوی ئاشتی پەکەکەن، کە گروپێکی لەقەندیلەوە ڕەوانەی تورکیا کردەوە، بەڵام سەرانی پەکەکەو دەتەپە سوورن لەسەر هەنگاوەکەیان تا ئەو ڕادەیەی ئاشتی بەرقەرار دەکەن و گەریلان هەموو دەگەڕێنەوە وڵاتەکەیان.

هەفتەی رابردوو دەیان هەزار هاووڵاتی کوردی ووڵاتی تورکیا، بەمەبەستی پێشوازی کردن لە گروپەکانی ئاشتی و مەراسیمێکی ئاهەنگ ئامێزدا کە پارتی کۆمەڵگەی دیموکرات (دەتەپە) ڕێکیخستبوو، هاتنە سەر سنورو بە بەرزکردنەوەی ئاڵای کوردستان وێنەی عەبدوڵا ئۆجالان بەخێرهاتنەوەی ئەو (٣٤) ئەندامەی گروپەکانی ئاشتییان کرد، تا شاری ئامەد لەگەڵیان چوون، ئەم کارەی دەتەپە سەرەرای ئەوەی ئۆپۆزسیۆنی دەهری کرد، بووە هۆی تورەبوونی حکومەتیش.

ئەردۆگان: لە چارەسەرکردنی کێشەکەدا دەگەڕێینەوە خاڵی سفر

رەجەب تەیب ئەردۆگان سەرۆك وەزیرانی تورکیا کە بەداکۆکیکاری چارەسەرکردنی پرسی کورد دەژمێردرێت، بەپێچەوانەی چاوەڕوانییەکانەوە دژی هەنگاوی ئاشتی وەستایەوە.

ئەردۆگان وتی "بەوشێوەیە قۆناغەکە لەباردەبرێ و ناچاردەبین بگەڕێینەوە خاڵی سەرەتا".

بەهۆی قەیرانی متمانەوە گەرانەوەی ئەندامانی پەکەکە لە ئەوروپاوە دواکەوت".

لێدوانەکەی ئەردۆگان و بەرپرسانی تری تورکیا، بێمتمانەیی دروستکرد لەنێوان کوردو دەوڵەتدا. سەرەنجام بوو بەهۆی دواخستنی گەرانەوەی گروپێکی تری ئاشتی، پێکهاتبوون لە ١٥ کەس لەئەندامانی پەکەکە کە نیشتەجێی وڵاتانی ئەوروپان، بڕیار بوو بە فرۆکە بگەنەوە تورکیا.

بەڵام موعەمەر گیولەر پارێزگاری ئەستەنبوڵ کە بڕیار بوو فرۆکەکەی ئەندامانی پەکەکەی لێ بنیشێتەوە، وتی "ئێمە چاوەروانی گروپی لەو شێوەیە ناکەین و نیشتنەوەیەکی لەو جۆرەش روونادات".

سوپاش لەگەڵ حکومەت هاورایە

سەرکردەکانی کورد دەیانەوێت ئاشتی بکەن بە ئەمری واقیع، بەسەر دەسەڵاتدارانی تورکیا کە ماوەیەکە باس لەکرانەوەی دیموکراتی دەکەن لە تورکیا.

بەڵام پێدەچێت هەنگاوەکانی بەرپرسانی تورکیا تەنها لێدوانی ڕاگەیاندنەکان بن و هیچ هەنگاوێکی پراکتیکی بەدوادا نەیەت.

ئیلکەر باشبوغ سەرۆکی ئەرکانی سوپای تورکیا دەڵێت هیچ کەس دەستخۆشی لەو کارە ناکات.

فەرید گیولەر سکرتێری سەرۆکایەتی ئەرکان وتی "لێکۆڵینەوە لە بارودۆخی ئەو کەسانە دەکەین کە گەراونەتەوە، بە مەبەستی بانگکردنیان بۆ ئەنجامدانی خزمەتی سەربازی".

بەشێك لەبەرپرسانی دەوڵەت گەشبینن

ئەگەمەن باغش وەزیری دەوڵەت و گەورە دانوسانکاری حکومەتی تورکیا بۆ بە ئەندام بوون لە یەکێتی ئەوروپا، دەڵێت پرۆسەکە تەنها تایبەت نییە بە بەشێك لە تورکیادا، یان بەمەبەستی وەدیهێنانی مافە دیموکراتییەکانی بەشێکی دیاریکراو بێت. بەڵکو قۆناغێکە بە مەبەستی زیادکردنی مافە دیموکراتییەکان دەستی پێکراوە. "چونکە ئەو بەشانە مافە دیموکراتییەکانیان سنوردار کراوە وەك کوردو ئەرمەنی و سریانییەکان".

بولەنت ئارنچ جێگری سەرۆك وەزیرانی تورکیاو وەزیری دەوڵەت، وتی "لەمەودوا گەرانەوە بۆ تورکیا تاخاڵی کۆتایی بەردەوام دەبێت، تا ئەو خاڵەی پێکدادانی سەربازی نامێنێت. ئێستاش تەنها دەمانەوێ ماوەیەك ڕایبگرین نەك وازمان لە جێبەجێکردنی هێنابێت".

ئارنچ دانی بەوەدانا کە هاوبۆچوون نییە لەگەڵ ئەو ڕایەی پێیوایە دەگەڕێنەوە خاڵی سفر یان پێویست دەکات پرۆسەکە هەڵپەسێرن. وتی "قۆناغەکە بەردەوام دەبێت، چونکە ناچارین درێژەی پێبدەین".

بولەنت ئارنچ بە پێویستیزانی هەموان هەست بە لێپرسراوێتی بەرامبەر بە پرۆسەکە بکەن، "بۆ ئەوەی ئەو کارانەی ڕوویانداوە دووبارە نەبنەوە".

گروپەکانی ئاشتی داوایانکردبوو سەرۆکی پەرلەمان ببینن، تا پەیمانی خۆیانییان پێ ڕابگەیەنن. بەڵام هێشتا وەڵام نەدراونەتەوە.

مەهمەت عەلی شاهین سەرۆکی پارلەمانی تورکیا دەڵێت تا ئێستا داواکارییەکی بۆ بینینی ئەو گروپە پێنەگەیشتووە، وتی "هەرکاتێك پێمان بگات ناوەرۆکەکەی هەڵدەسەنگێنین و بریاری لەبارەوە دەدەین. چونکە هەموو هاوڵاتییەکی تورکیا دەتوانێ لە ڕێگەی پێشکەشکردنی داواکارییەوە سەردانمان بکات".

دەتەپە پرۆسەکە سەردەخات

ئەحمەد تورك هاوسەرۆکی دەتەپە سەبارەت بە گەرانەوەی گروپی سێیەمی ئاشتی لە ئەوروپاوە ڕایگەیاند ئەوان وەکو دەتەپە هەستیارانەتر ڕەفتار دەکەن لە پێشوازی کردن لەو گروپە. وتی "گەرانەوەکان بۆ تورکیا بەشداری کردنە لە سەرخستنیداو ئێمە زۆر بایەخی پێدەدەین".

لەیلا زانا سیاسەتمەداری ناسراوی کورد، پێی وایە ئیرادەی پێکەوە ژیان لە لای گەلانی تورکیا دروست بووە، وتی "تا ئێستا بەم شێوەیەی ئێستا لە ئاشتی نزیك نەبووین، پێویستە هەموو پێکهاتەکان بە ئازایەتی و هۆشمەندانە هەنگاو بنێن، نەك بە ترس لەدەنگ و پرۆسەی هەڵبژاردن".

زانا دانی بەوەدانا کە هەموان بە قۆناغێکی سەختدا تێدەپەرن، بڕوای وایە بە تێگەیشتن لەیەکترو ئارام گرتن دەتوانرێت ئاستەنگەکان تێپەڕێنرێت.

لەیلا زانا بانگێشتی ئەندامانی پەکەکەی کرد بۆ گەرانەوەو ڕایگەیاند "ئەوانە هەموو دەگەڕێنەوە، چونکە وڵاتی هیچ کەسێك نابێتە وڵاتی ئەوی تر. پێویستە هەموان بگەڕێنەوەو لێرە بە ئازادیی بژین".

دۆزی کورد لەتورکیا بەرەو چارەسەر دەڕوات

فۆتۆ: دەستور

بودجەی عێراق زیاد دەکات و بەشناکات

پێدەچێت ساڵی ئایندە مووچەی فەرمانبەران کەمبکرێتەوە

بەهۆی زۆری مووچەخۆرەوە بودجەی عێراق بەشی ئاوەدانکردنەوە ناکات

ئا: دەستوور

ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق بەم دواییە بودجەی ساڵی ٢٠١٠ی پەسەندکردو بە ٦٧,٢٩ ملیار دۆلار خەملێنرا، بەم پێیەش، بە بەراورد لە گەڵ ساڵی پێشودا ٨,٤ ملیار دۆلار زیادی کردووە. هەروەك بودجەی ساڵانی پێشوو، زۆرێك لەم بودجەیە تەرخان دەکرێت بۆ مووچەی فەرمانبەرانی دەولەت.

لە بودجەی ئەمساڵیشدا، ٧٣٪ بودجەکە کە بە ٤٩,١٧ ملیار دۆلار دەخەملێنرێ بۆ مووچەی فەرمانبەران خەرج دەکرێت. بەم شێوەیەش، لە بودجەی ئەمساڵیشدا تەنها ١٧,٨٣ ملیار دۆلار دەمێنێتەوە بۆ ژێرخانی ئابوری و پەرەسەندن و پێشوەچونی ولات. ئەمەش لەچاو پێداویستیەکانی وڵاتدا بەکەم دادەنرێت.

هەروەکو بودجەی ساڵی ٢٠٠٩، بودجەی ٢٠١٠ش کورت دەهێنێ، قەبارەی کورتهێنانەکە لە ٢٠٠٩دا ١٩ ملیار دۆلار بوو، بەلام بۆ ساڵی ٢٠١٠ بودجەکە ١٥ ملیار دۆلار کورتدەهێنێ. بۆ چارەسەرکردنی ئەم بابەتە، حکومەتی عێراق رایگەیاند کە قەرز لە هەردوو سندوقی دراوی نێودەولەتی و بانکی نێودەولەتی وەردەگرێت، بۆ ئەوەی ئەو کورتهێنان و جیاوازیانە کەمبکاتەوە.

ئەم داوایەی حکومەتی عێراق پێناچێ هەروا بەئاسانی جێبەجێبکرێ، چونکە بانکی ناوەندی رایگەیاندووە کە ئەوان تەنها بری ٣ ملیار دۆلار قەرز دەدەن و ئەو قەرزەش بۆ باشترکردنی کەرتی کارەبایەو دەدرێت بە کۆمپانیاکانی جەنەرال ئەلکترپك و سیمینس.

بەلام لەحالی ئێستادا بەغداد لە دانوستاندایە لەگەڵ سندوقی دراوی نێودەولەتی سەبارەت بە پێدانی قەرز بە بری ٥,٥ ملیار دۆلارو دواتر بیخاتە سەر بودجەی ٢٠١٠.

لەم بارەیەوە بەرپرسێکی بانکی ناوەندی گومانی خۆی نەشاردەوە لە ئەگەرەکانی رازیبونی عێراق بە مەرجەکانی سندوقی دراوی نێودەولەتی، پێشتریش نوری مالیکی رایگەیاندبوو کە ئەو ناتوانێ بەو کورتهێنانانەی کە لە خەرجیەکانی بودجەی ولاتەکەیدا هەیە، بەردەوام بێ و بەمپێیەش رەنگە لەداهاتودا کورتهێنان مووچەی فەرمانبەرانیش بگرێتەوە.

هۆکارەکانی کورتهێنانی بودجەی عێراق بۆ چەند خالێك دەگەرێتەوە لەوانە نرخی پیشەسازی نەوت کە بودجەی عێراق بەشێوەیەکی سەرەکی پشت بەم کەرتە دەبەستێت لەداهاتی ولاتدا، بودجەی ٢٠١٠ش لەسەر ئەساسی ناردنی ٢ملیۆن و ١٥هەزار بەرمیل بۆ هەر رۆژێك خەملێنراوەو بۆ نرخی هەر بەرمیلێکیش ٦٠ دۆلاری ئەمریکی دانراوە.

ئەمەش لەکاتێکدایە کە بودجەی ساڵی ٢٠٠٩ هەناردەکردنی نەوت بە ٢ملیۆن بەرمیل بۆ هەرڕۆژێك خەملێنرابوو و نرخی هەر بەرمیلێکیش ٥٠ دۆلاری بۆ دانرابوو. دواتریش چەند مانگێکی ویست تا نرخی بەرمیلێك نەوت گەیشتە ٥٠ دۆلار، هەروەها ئەمساڵ تا ئێستا تەنها لە دوو مانگدا توانراوە قەبارەی هەناردەی نەوت بگاتە ٢ ملیۆن بەرمیل. هەرچەندە عێراق بەم نزیکانە ئیمزای چەند گرێبەستێکی نوێی کردووە بەمەبەستی زیادکردنی هەناردەی نەوت، بەلام پێناچێ هەروا بەئاسانی ئەو گرێبەستانە ساڵێکی تریش کاریگەریان هەبێت لەسەر زیادکردنی بەرهەمی نەوتی عێراق.

هۆکارێکی سەرەکی تر بریتیە لەوەی کە پێشتریش حکومەتەکانی ترو هەرێمەکان و پارێزگاکان ئیمزای چەندین گرێبەستی تریان ئەنجامداوە سەبارەت بەبەرهەمهێنانی نەوت. ئەم گرێبەستانەش لە کاتێکدابووە کە پارەیەکی زۆریش بەردەست بووە لە عێراقدا. کەچی هەرچەندە ئەو هەموو گرێبەستانە ئەنجامدراوە، لە راپۆرتی ئەمساڵی هەموو پارێزگاکاندا ئەوە دەرکەوتووە کە کورتهێنانی بودجە روویداوە.

عێراق سەرچاوەی باشی لەبەردەستدایە بۆئەوەی ببێت بە ولاتێکی دەولەمەند. هەرچەندە چەند ساڵانی پێشووی پر لەشەرو گەمارۆی ئابوری وای لەو ولاتە کرد کە پێشوەچوون بەخۆوەنەبینی لەکەرتی پیشەسازی نەوتدا، هەروەها کەرتەکانی تریش بەتەواوی دارمان. بۆیە ئەمە وای لە عێراق کردووە لە ئێستادا بەتەنها پشت بە کەرتی پیشەسازی پیترۆل ببەستێ. لەسەروبەندی ئەو تەنگەژە داراییەی کە تائێستا لە جیهاندا هەیە، پێناچێ لە رەوشی بودجەی عێراق هێوربونەوەیەکی ئەوتۆ بەدیبێت و بتوانێ سەرمایەگوزاری لە ژێرخانی ئابوری ولاتەکەدا بکات، هەتا ولاتانی جیهان لەدەست ئەو قەیرانە رزگاریان دەبێت. بەمپێیەش کورتهێنانی بودجە بەردەوامی دەبێت و هەمیشەش عێراق هەر لەهەولی وەرگرتنی قەرزدا دەبێت بۆ چارەسەرکردنی ئەم بابەتە.

ئایندەی ئابوری عێراق نادیارە

دوای باشبونی رەوشی ئەمنی، عێراق پێویستی بە بوژاندنەوەی کەرتی ئابورییە

پەیمانگای بروکینز

پاش ئەوەی نوری مالیکی، سەرۆك وەزیرانی عێراق، بەمەبەستی بەشداریکردنی لە کۆنفرانسێکی گەورەی وەبەرهێنانی تایبەت بە عێراق و بە هاورێیەتی ١٠٠٠ کەس لە بەرپرسانی ولاتەکەو بەرێوەبەری گەورە کۆمپانیاکان و سەرمایەداران گەیشتە واشنتۆن دی سی، چاوی بە هێلاری کلینتۆن کەوت. لەمیانەی چاوپێکەوتنەکەدا، کلینتۆن داوای لەسەرمایەدارانی ئەمریکا کرد کە سەیری ئەو پێشوەچونە ئەمنیانە بکەن کە لە عێراقدا بەدی هاتوون و رەوشی ئەمنی تارادەیەکی زۆر لەو ولاتەدا سەقامگیرکردووە.

هاوکات وەکو لە کارنامەی شاندی سەرمایەدارو وەبەرهێنەرانی عێراقیشدا هاتبوو رەوشی ئەمنی روو لە باشبوونەو هەرچەندە لێرەولەوێ بەکەمی توندوتیژی بەدی دەکرێ، بەلام عێراق ئامادەیە بۆ کاری وەبەرهێنان و پێویستە هەنووکە دەست بە ئەنجامدانی وەربەرهێنان بکرێت.

photo- iraiwarnews
تەقینەوەکان ئابووری عێراقیان داتەپاند

> شەش ساڵ زیاتر تێپەڕیوە بەسەر لابردنی سەدام، کەچی ئاستی ژیان و گوزەرانی عێراقیەکان لە ئەمڕۆدا نیوهێندەی ئەوکاتە باش نیە کە لەژێر دەسەڵاتی سەدام بوون.

وا شەش ساڵ زیاتر تێپەریوە بەسەر لابردنی سەدام، کەچی ئاستی ژیان و گوزەرانی عێراقیەکان لە ئەمرۆدا نیوهێندەی ئەوکاتە باش نیە کە لەژێر دەسەلاتی سەدام بوون. بەشێوەیەك رێژەی بێکاری و ئەوانەی کە هیچ کارێکیان نیە خۆی دەدات لە زیاتر ٢٠٪ و زیاتر ٣٠٪ ئەو کەسانەش توێژی گەنجانن.

لەم بارەیەوە سەرمایەداران و بەرپرسانی عێراق سەرقالی راکێشانی سەرنجی وەبەرهێنەرانی بیانین بەمەبەستی هاتنیان بۆ عێراق و کاری وەبەرهێنان ئەنجام بدەن، چونکە تا ئێستا ژمارەیەکی کەم وەبەرهێن دەبینرێن و ئەو ژمارەپەش بە وەبەرهێنان بەکەرتی پیترۆل و پیشەسازی چیمەنتۆوە سەرقالن، ئەویش تەنها توانای پرکردنەوەی کۆنکۆیتی بەغداو هەندێ لە ناوچەکانی تریان هەیە. بەگشتی ئامانج ئەوەیە لەگەڵ باشبوونی دۆخی ئەمنیدا، وەبەرهێنان چارەسەرێکی پێویستە بۆ عێراق.

سەرباری ئەو کۆششە ئازایانەی کە چاکسازانی عێراقی لە بواری وەبەرهێناندا بەدەستیان هێناوە، کەچی هێشتا نەیانتوانیوە سیگنال و دەرکەوتەی باشبون و دۆخی پەرەسەندووی وەبەرهێنان لە عێراقدا پیشانی دونیای دەرەوە بدەن. بۆیە پێویستە سێ هەنگاوی بنەرەتی و گرنگ بهاوێژرێ بەئاقاری ریفۆرم و چاکسازی لە کایەی وەبەرهێناندا، ئەو هەنگاوانەش بریتین لە:

١. پێویستە حکومەتی عێراقی دووبارە پەیکەری ئابووری ولاتەکەی دابرێژێتەوەو چیتر کار بەو شێوازە کۆنەی سۆڤیەت نەکات کە کۆمپانیاکان لەلایەن خودی حکومەت و وەزارەتەکانەوە بەرێوەدەبرێن و سەرپەرشتی دەکرێن. بەو شێوەیە مامەڵە لەگەڵ کۆمپانیا بیانیەکاندا بکەن کە وەزارەتی بەرگریی ئەمریکا لەساڵی ٢٠٠٦ دا ئەنجامیدا بەلەبەرچاوگرتنی سەربەست کردن و خۆبەرێوەبردنی ئەو کۆمپانیایانەو دواتر ئەو شێوازە لەتایبەتکردنی کۆمپانیاکان بووە مایەی سەرنجراکێشانی وەبەرهێنەرە بیانیەکان و دواتر زیادبوونی کارو بەرزبوونەوەی کەرتی ئابووری. بۆیە پێویستە سەرجەم ئەو کۆمپانیایانە لە کەرتی حکومەتەوە بگۆردرێن بۆ کەرتی تایبەت و ئەوکاتیش دەستەی بەرێوەبەری کۆمپانیاکان کاری بانکی و دارایی و ئەرکەکانی خۆیان سەربەخۆ جێبەجێبکەن و دووربن لە دەستی حکومەت.

٢. چاکسازیکردن و رێکخستنی یاسای وەبەرهێنان، چونکە تائێستا زیاد لە یاسایەك هەیەو تێکەل و پێکەلن و پرن لەدژایەکی. بۆیە نازانرێ کە ئایا پشت بە یاسای سەردەمی سەدام ببەسترێ، یان ئەو یاساو راسپاردانەی کە لە سەردەمی دەسەلاتی کاتی هاوپەیمانان‌دا دەرچووە، یان ئەو یاسای وەبەرهێنانە تازەیەی کە لە ساڵی ٢٠٠٦ەوە دەرچووەو پشتگیری لە وەبەرهێنی بیانی و ناوخۆیی دەکات.

٣. پێویستە رەوشی پاراستنی ژیانی کرێکاران زیاتر لەبەرچاوبگیرێت و باشتربکرێت. حکومەتی غێراق بە ئاقاری لەناوچوون دەروات گەربێت و سیستەمی دلنیایی و بیمەی بێکاری نەخاتە گەرو رێگە بۆ وەبەرهێنەرانی بیانی نەکاتەوە کە پشك و کۆمپانیاکان بکرن. ئەو رێژە زۆرە لە بێکاران هەرەشەیەکی مەترسیدارە بۆ سەر حکومەتی عێراق کە تەنانەت نەتوانێ هیچ هەنگاوێکی پێشوەخت بنێ بۆ پەرەسەندنی دۆخی وەبەرهێنان لە عێراق.

ئەو مۆتەکەیەی کە بە گەندەلی ناسراوەو هەموو کەس نارەزایی دەردەبرن لە دژی، بەلام لە ولاتانی جیهانی سێیەم و ولاتێکی وەکو عێراقدا رەنگە ئەوە هەربێ، بەلام ئەو سێخالەی کە باسکرا، پەیکەری چاکسازینەکراوی ئابووری ولات و چوارچێوەی یاسایەکی دیار بۆ وەبەرهێنان و نەبوون و دەستەبەری کۆمەلایەتی، سەرجەمیان دەبن بە سیاسەتێکی ناوازەو ناسەقامگیر لەبەردەم وەبەرهێناندا نەوەك گەندەلی. بۆیە بەچارەسەرکردنی ئەو سێ خالە دەتوانرێ بوترێ ئەوکاتە عێراق ئامادەیە بۆ وەبەرهێنان نەوەك ئێستا.

لەتاراوگەوە ئاوازو گۆرانییەکانی هێنایەوە وڵات

سەعات (٥)ی ئێوارەی ڕۆژانی (٢٢و١٠/٢٣) لەهۆڵی ڕۆشنبیری سلێمانی کۆنسێرتی هونەرمەند تارا ڕەسول و گروپی موزیکی سەهەند بەڕێوەچوو، لەم کۆنسێرتەدا هونەرمەند تارا لەگەل دەست و پەنجەی موزیکزانانی گروپی سەهەند چەندین گۆرانی هەلبژاردەی گۆرانییەکانی خۆی پێشکەشکردو کۆنسێرتەکەش ماوەی سەعاتێکی خایاند.
شایانی باسە پێشتریش تارا لەکوردستان کۆنسێرتی بەڕێوەبردووە جگە لەڕێکخستنی چەند کۆنسێرتێك لەوڵاتانی ئەوروپاو لەئێستاشدا بەنیازە کار بۆ ئەلبومە نوێیەکەی بکات

لەسەرکەوتنیدا گۆرانی بۆ دەلێت

لەدوایین کاریدا گۆرانیبێژی میسری تامر حوسنی کۆتایی بەگۆرانیە نیشتمانییەکەی هێنا بەناوی (مصريين بجد) کەماوەیەکی زۆرە سەرقالی کارکرنە تێیدا، ئەم گۆرانیە بۆ ئاهەنگی سەرکەوتنی ئۆکتۆبەرەو لەچوارچێوەی خۆشەویستی بۆ نیشتمان و دەرخستنی ئەو کەسایەتییە گەورانەیە کەساڵانێکی زۆر تارزگارکردنی ئۆکتۆبەر لەپێناو رزگاکردنی نیشتماندا جەنگاون.
شایانی باسە تامر حوسنی بەهۆی بەشداریکردنی لەچەند فیلمێك و ڕۆلبینینی سەرەکی، ناوبانگێکی زۆری لەوڵاتانی عەرەبیدا پەیداکردووەو بەرهەم و ئاهەنگەکانی لەلایەن گەنجانەوە پێشوازیەکی زۆری لێدەکرێت، کەوای لێکردووە بەردەوام بێت لەکاری هونەری و هەمیشە بەرهەمی نوێی هەبێت.

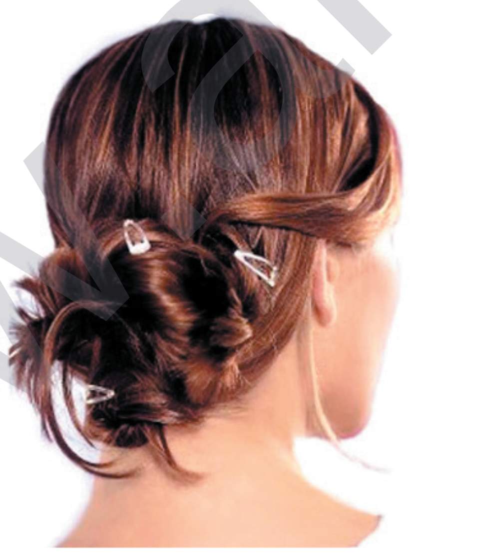

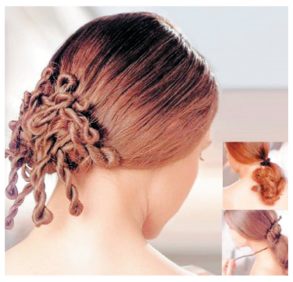

باک ستریت بۆیز ئەلبومێکی نوێ بلاّودەکەنەوە

تیپی هونەری باك ستریت بۆیز کە یەکێکە لە تیپە بەناوبانگەکانی ئەمریکا بە نیازن لەم مانگەدا تازەترین ئەلبومی خۆیان لەسەر لاپەرەی تایبەتی تیپەکەیان لە ماڵپەری (مای سپەیس) بلاّوبکەنەوە. ئەلبومەکە بەناوی (ڕێك بەرەو دڵم)ەو لە یازدە تراك پێکهاتووەو یەکێك لە گۆرانییەکانی بریتیە لە گۆرانی (هەرگیز مەرۆ) کە پێشتر لە نێو ئەلبومی ساڵی ٢٠٠٥ی تیپەکەدا بلاّوکراوەتەوەو لەم ئەلبومەشدا بەشێوەیەکی نوێ و بە کەمێك دەستکارییەوە سەرلەنوێ بلاّوکراوەتەوە. ئەلبومی ساڵی ٢٠٠٥ی تیپەکە دواهەمین ئەلبوم بوەو یەکێك بووە لە کارە هونەرییە سەرکەوتوەکانی ئەو تیپەو تەنها لە ماوەی مانگێکدا لە سەرانسەری جیهاندا (١,٧) ملیۆن کۆپی لێفرۆشراوە ئەگەرچی لە ویلایەت یەکگرتووەکانی ئەمریکادا تەنها ١٥٠ هەزار کۆپی لێفرۆشرا. شیاوی ئاماژەیە لە ئێستادا چەند گروپێکی هونەری بەناوی باك ستریت بۆیزەوە هەیەو بە هەموو تیپەکان لە ماوەی دوازدە ساڵی رابردودا ٧٦ ئەلبومی گۆرانیان بەرهەمهێناوە.

کەنگارۆی کێوی ئاو ناخواتەوە

زاناکانی بواری گیانەوەرزانی لە ئوستralیادا پاش ماوەیەکی زۆرو چاودێرییەکی توندی کەنگارۆی کێوی، گەیشتنە ئەو ئەنجامەی کەئاژەلی ناوبراو تەنها ئاژەلە لەسەر رووی زەوی کە ئاو ناخواتەوەو وەك هەموو گیاندارەکانی تریش دەتوانێت بەشێوەیەکی ئاسایی زیندەچالاکییەکانی ئەنجام بدات. ئەو کەنگارۆ کێوییە کە تەنها لە بیابانەکانی ئوسترالیادا دەژی کێشی نزیکەی ٦٠ بۆ ٧٠ کیلۆ دەبێت و لەلایەن چەند کەسێك لەوانەی کێڵگەی پەلەوەریان هەیە چەند جارێك هەولیانداوە ئاوی بدەنێ، بەڵام پاش خواردنەوەی ئاوەکە دەستبەجێ گیانی لەدەستداوەو مرداربۆتەوە. زاناکان دەلێن خواردنی ئەو جۆرە کەنگارۆیە تەنها چەند تۆوێکی وشکە کە بەهیچ جۆرێك یەك دلۆپ ئاوی تێدا نیەو دوای هەرسکردنیشی لە گەدەیدا گازی هایدرۆجین بەرهەم دەهێنێت.

بچوکترین بەفرگرە لە جیهان بە (یو ئێس بی) کاردەکات

زاناکانی بواری تەکنەلۆژیا لە وڵاتی یابان گەیشتن بە داهێنانێکی نوێ، کەخزمەتێکی زۆر بەو کەسانە دەگەیەنێت کەبەردەوام لەفەرمانگەو کارگەکاندا ئیشوکارەکانیان زۆرەو بواری پشویان کەمە. ئەو داهێنانەش خۆی لە دروستکردنی بچوکترین و سەیرترین بەفرگرەدا دەبینێتەوە کە دەتوانرێت لەرێی بەستەری (یو ئێس بی)یەوە لە کۆمپیوتەرەکانتان ببەسترێت و تەنها بە بری ٥ ڤۆلت کاردەکات. ئەو بەفرگرە بچوکە لەتوانایدایە لەماوەی پێنچ خولەکدا هەر بابەتێکی ساردەمەنی و کۆلا بەشێوەیەکی سروشتی لە ٨,٥ پلەی سەدیدا سارد بکات. شیاوی ئاماژەیە لە دوای دروستکردنی بەفرگرەکە بە ماوەیەکی کەم لە وڵاتی یاباندا زۆربەی داموەزگاکانی ئەو وڵاتە بەشێوەیەکی چاوەڕواننەکراو لەنێو ئۆفیسەکانیاندا ئەو بەفرگرانەیان بەسەر فەرمانبەرەکانیاندا دابەشکردوەو بۆتە جێگەی رەزامەندی بەکارهێنەرەکانی.

قەدەری دەریا خالید

لەدوای ماوەیەکی زۆر بێدەنگی و دوورکەوتنەوە لەکاری هونەری لەئێستادا هونەرمەند دەریا خالید سەرقالی تۆمارکردنی بەرهەمێکی نوێیە، لەو بارەیەوە دەریا خالید رایگەیاند کە لەئێستادا سەرقالی بەرهەمێکی نوێیە بەناوی (قەدەر) کە هۆنراوەی بەختیار فەرەجەو ئاوازی جیهان ئیبراهیم خەیات-ەو ئاری ئەحمەد کاری موزیکی بۆ کردووە، دەریا وتی: هیوادارم لەداهاتوویەکی نزیکدا کاری وێنەگرتنی بۆ بکەم.
شایانی باسە دەریا تا ئێستا خاوەنی (٦) کلیپەو یەکەم بەرهەمی گۆرانییەك بوو بەناوی (دابران) کە لەئاوازی بەختیار عەبدوللاو هۆنراوەی فۆلکلۆر بوو، ئەو گۆرانییەشی کە زیاتر دەریای پێناسرا گۆرانی (خەم) بوو کە لەئاوازی مامۆستا عەبدوللاو هۆنراوەی ئەحمەد محەمەد بوو.

لە بواری دیزاین و فاشیۆندا شکست دەهێنێت

لیندسای لۆهانی خانمە ئەکتەری ئەمریکی پاش ئەوەی لە ماوەی رابردودا ویستی گۆرانی بلێتو شکستی هێنا، ئەمجارەشیان بەختی خۆی لە بواری دیزاینی جلوبەرگ و دنیای فاشیۆندا تاقیکردەوەو بە هەمان شێوەی گۆرانی وتنەکەی شکستی هێنا.

خانمی ناوبراو لە لێدوانێکیدا بۆ گۆڤاری (پیوپڵ)ی ئەمریکی ئاماژەی بەوەدا کە هۆکاری شکستەکەی بۆ کەمی کات و نەبونی ئەزمونی خۆی لەو بوارەدا دەگەڕێتەوەو هیواشی خواست کە لە داهاتودا لەلایەن کەسانی پسپۆڕەوە ئامۆژگاری بکرێت. ناوبراو لەو لێدوانەیدا ئەوەشی دوپاتکردەوە کە ئارەزویەکی زۆری لە دیزاین و فاشیۆن هەیەو بە نیازە لە ماوەیەکی کەمدا سەردانی پاریس بکات بۆ خوێندنی چەند کۆرسێك لەسەر دیزاین، وتیشی کارەکانی داهاتوم لە بواری فاشیۆندا لە سەرەتای مانگی کانونی دووەمی داهاتودا نمایش دەکەم و بەڵێن دەدەم کە سەرکەوتوو بم.

لیندسای لۆهان–ی خانمە ئەکتەر یەکێکە لەو ئەکتەرانەی کە لە ماوەی سێ ساڵی رابردودا زۆرترین سەرپێچی کردووە لە بواری لێخورینی ئۆتۆمبێلی بێ مۆڵەت و بێزارکردنی دراوسێکانی بە گۆرانی وتن بە دەنگی بەرز.

دواهەمین کچی جیمس بۆند ئۆکرانییە

ئۆڵگا کۆریلینکۆ–ی خانمە ئەکتەری ئۆکرانی کە ئێستا یەکێکە لە کچە شۆخ و شەنگەکانی سینەمای هۆلیود لە دواهەمین فیلمی جیمس بۆندا رۆڵی سەرەکی دەبینێت و بریاروایە هەتاکو چەند بەشێکی تری فیلمەکەش بەشداری بکات. خانمی ناوبراو کە پێشتر نمایشکاری جلوبەرگ بووەو هەڵگری رەگەزنامەی فەرەنسیەو لەدایکبوی ساڵی ١٩٧٩یەو لە باوکێکی ئۆکرانی و دایکێکی روسی هاتۆتە دنیاوەو خێزانێکی هەژاری هەبووە. ناوبراو لە تەمەنی سیازدە سالیدا لە مۆسکۆ لەلایەن یەکێك لە کۆمپانیاکانی نمایشی جلوبەرگەوە گرێبەستێکی لەگەڵدا ئیمزا دەکرێت و دەبێتە جێگەی سەرنجی کۆمەڵێك ئەکتەری بەناوبانگی جیهانی لەوانە بروس وێلس و کیڤن کۆستنەرو هەر لەرێگەی ئەوانیشەوە بانگهێشتی ئەمریکا دەکرێت بۆ رۆڵبینین لە چەند فیلمێکداو بەهۆی جوانییەکەیەوە دەبێتە ئەستێرەیەکی بەناوبانگی سینەمای هۆلیود. کۆریلینکۆ لە ژیانی هونەریدا چەند خەڵاتێکی گرانبەهای لە فێستیڤاڵەکانی کان و ڤینیسیادا بەدەستهێناوەو لەژیانیدا دوو جار چۆتە نێو پرۆسەی هاوسەرگیرییەوە، بەڵام لە هەردوکیدا شکستی هێناوەو جیابۆتەوە.

کچێکی چینی نیوەی جەستەی نییەو لەناو تۆپێکی سەبەتەدا دانراوە

کچێکی چینی تەمەن ٩ ساڵ لە شاری شەنگەهای لە زگماکەوە نیوەی جەستەی نەبووەو لە توانایدایە وەك هەر مرۆڤێکی ئاسایی کارەکانی رۆژانەی راپەرێنێت. ئەو کچە کە ناوی (زیوان جی سۆنگ)ە، لەناو تۆپێکی سەبەتەدا دانراوەو وەك خۆی دەڵێت ئارەزوی وەرزشی زۆرەو بەهۆی نەبوونی قاچ و بەشی خوارەوەی جەستەی، دەستەکانی رۆژ بە رۆژ بەهێزتر دەبن، چونکە زۆربەی کارەکانی بەهەردوو لەپی دەست و قۆلەکانی ئەنجامدەدات. کەسوکاری منداڵەکە بە کەناڵەکانی راگەیاندنی ئەو وڵاتەیان راگەیاندووە کە زیوان منداڵێکی روخۆشەو بەردەوام لە جوڵەدایەو رێگە نادات هیچ کەسێك کارەکانی بۆ جێبەجێبکات و مەلەوانێکی زۆر باشیشە. ئەوەی جێگەی سەرنجە ئەوەیە کە زیوان دوو قاچی دەستکردی بۆ دروستکراوە، بەڵام وەك دایکی دەڵێت هەرگیز بەکاریان ناهێنێت و ئارەزوو دەکات هەمیشە لەناو تۆپێکی سەبەتەدا بێت.

حەزدەکات گۆرانییەکانی لەرێگەی ئینتەرنێتەوە بدزرێت

گۆرانیبێژی کۆلۆمبی شاکیرا رایگەیاند کە بێباکە لە دزینی گۆرانییەکانی لەرێگای ئینتەرنێتەوە، تەنانەت هانی هەوادارانی دەدات بەو کارە، چونکە بەبروای ئەو ئەوە وادەکات موزیك زیاتر دیموکراسی بێت، لەچاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ رۆژنامەی دیلی میلی لەندەنی شاکیرا دەڵێت: من حەزم لەوەیە کە رودەدات لەبەرئەوەی هەستدەکەم هەوادارانم زیاتر نزیك دەبن لێم و موزیك خۆی دیارییە بۆ خەڵك، شاکیرا وەك هەڵسوکەوتە لوبنانییەکەی تورە نەبووە بەرامبەر بەو کۆمپانیانەی کە گۆرانییەکانی بۆ تۆمار دەکەن کە بەفرۆشتنی بەرهەمەکانی بەدزییەوە زیاتر توانا ئەستێرەییەکەیان بردووە، شاکیرا باسی لەوەکرد ئەو لەگۆرانییەکانیدا تەنیا مەبەستێتی وا لەخەڵك بکات سەمای پێبکات.

لە(گەڕەکی داهۆڵەکان)ەو...

بۆ ماسی سوور

لەدوای بەشداریکردنی وەك ئەکتەر لەچەندین درامای تەلەفزیۆنی و فیلمی س... دا، لەئێستادا کچە ئەکتەر دەوەن نەوزاد لەنوێترین کاریدا وەك دەرهێنەر کار... فیلمێك دەکات بەناوی (ماسی سوور) کە لەدەرهێنانی هەوراز محەمەدەوە... لەکێشەکانی ژنان بەشێوەیەکی ناراستەوخۆ، بریاریشە ئەم کورتە فیلمە ل... فێستیڤاڵی فیلمی کوردی کە لەسلێمانی لەمانگی (١٢)ی ئەمساڵدا بەرێو... بەشداریبکات.

لەو بارەیەوە دەوەن نەوزاد بۆ دەستوور وتی: لەسەرەتای چوونە ناو بواری ه... وەك ئەکتەر لەزۆر فیلمدا رۆڵم بینیوە، وەکو یاریدەدەری دەرهێنەریش ئەم... ئەزموونمە پێشتر لەهەریەك لەفیلمەکانی (شوێنێك بۆ یاری) کە لەدەرهێنانی... ئەمین–و (گەرەکی داهۆڵەکان)ی شێرزاد حەسەن–دا وەك یاریدەدەری... کارم کردووە، وتیشی: لەلای من هونەر دەریایەو پێویستە لەهەموو بوارەک... تاقیبکەمەوە.

ئەم وێنانە تازەترین مۆدێلی تەسریحەی قژی ژنانە کەنزیکە لەشێوەی دڵەوە

کتێبێک باس لەژیانی هەیفا دەکات

یەکەم زنجیرە کتێبی هونەری (اوائل الغد) یەکەمەکانی دوارۆژ بەقەبارەی (٢٤به٣٣) لەبەیروت بەهەردوو زمانی عەرەبی و ئینگلیزی بڵاوکرایەوە، لەم کتێبەدا باس لەرێگای هونەری ئەستێرەی لوبنانی هەیفا وەهبی دەکات، لەگەڵ بڵاوکردنەوەی چەند وێنەیەکی هەیفا کە پسپۆری ماکیاژ بەسام فەتوح و فۆتۆگرافەر دایڤد عەبدوڵڵا پێشکەشی ئەو کتێبەیان کردووە.

لەسەر ئەم کتێبە رۆژنامەنووس و دەرهێنەری هونەری نەبیل ئەلبقێل دەڵێت: هەیفا وەهبی ئەستێرەیەو ئەو بۆ ئەوە نەهاتووە کە پێش خۆی رەتبکاتەوە، دوو دڵ نەبووە لەبەرەو پێشچوونی جیلەکەی و دلخۆشیان دەکات ئەگەر بۆ ساتێکیش بێت. هەمیشە جەماوەر لەگەڵ هەیفایە زۆر تێکەڵ دەبێت ئەویش بەهۆی سادەیی هەیفاوەیەو یەکێکە لەو هونەرمەندانەی کە ئاهەنگەکانی زۆر قەرەباڵغە، وەك لەئاهەنگەکانی قەرتاج و قاهیرەو دیمەشق و دوبەی و بەیروتدا بینرا.

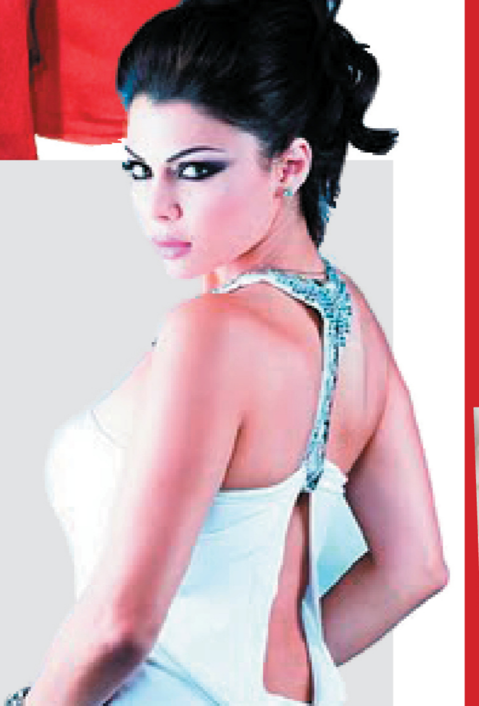

www.arsivakurdi.org

ئایین‌و مەزهەبە جیاوازەکان کێشە بۆ هاوسەرگیری دروستدەکەن

سەفاو شەیما دوای ٧ساڵ لەگەڕانەوەیان لەلایەن بنەماڵەکەیانەوە "حاشایان لێدەکرێت"

فەرمان خێلانی لەخانەقین

سەفا داودی تەمەن ٢٨ساڵ دوای سێ مانگ بۆی دەردەکەوێت کە شەیمای خۆشەویستی سوننەیەو دوا بریار لەسەر ژیانی خۆی‌و خۆشەویستەکەی دەدات، چونکە ماڵەوەیان رێگربوون لەوەی ئەو کچە بهێنێت.

سەفا چەندین جار هەوڵدەدات دایك‌و باوکی رازی بکات بۆ ئەوەی بچنە داخوازی کچە خۆشەویستە سوننی مەزهەبەکەی، بەڵام رازی نەبوون. بۆیە داوا لەشەیما دەکات هەڵبێن بەرەو بەغدا.

شەیما بەبریارەکەی سەفا رازی دەبێت‌و هەڵدێن بەرەو شاری بەغداو پەیمانی هاوسەرگیری دەبەستن، بەڵام ئەم هەڵهاتنەو گوێرایەڵی نەکردنی بنەماڵەکەیان دەبێتە کێشە بۆ شەیماو سەفا.

سەفا کورە کوردێکی کاکەییەو یەکێکە لەو گەنجانەی بەهۆی ئایین‌و مەزهەبی جیاوازەوە رووبەرووی سزای کۆمەڵایەتی دەبێتەوەو بێبەری دەکرێت لەبنەماڵەکەیان، دەبێت لەنێوان خۆشەویستە موسوڵمانەکەی‌و بنەماڵەکەیدا یەکێکیان هەڵبژێرێت.

دوای ٧ ساڵ لە گەرانەوەیان بۆ خانەقین، باوکی سەفا بەبرازایەکیدا هەواڵ دەنێرێت بۆ سەفا کە چیتر کەسێك نییە کەبیناسن‌و "بنەماڵەکەیان حاشایان لێ کردووە".

بەهۆی بیروباوەری ئایینی‌و مەزهەبی‌و تایەفییەوە بەبێ گوێدانە بنەما یاسایی‌و مرۆییەکان، رێگری لەبەردەم پرۆسەی هاوسەرگیری گەنجاندا دەکرێت، سزای کۆمەڵایەتی ئەو کەسانەش دەدرێت کە لەو رێسا ئایینی‌و کۆمەڵایەتییانە دەردەچن.

حوسام گەنجێکی شیعەیەو خەڵکی خانەقینە، دوای ئەوەی حوسام عاشقی کچە کوردێکی سوننە دەبێت، وەك خۆی باسی دەکات چەند جارێك رۆشتۆتە داوای کچەکە، بەڵام ماڵەوەیان رێگربوون لەبەردەم هاوسەرگیریاندا، لەبەرئەوەی ئەو شیعە بووە، باوکی کچەکە ئامادەنەبووە کچەکەی بداتێ.

حوسام ئاماژەی بەوەدا باوکی کچەکە پێیوتون "ئێمە سوننەین کچ نادەین بەشیعە".

ئەسما کچێکی کوردی شیعەیەو لەخانەقین دادەنیشن، دەڵێ"من عاشقی کورێکی سوننەی بووم، باوکم ناچارێکردم شوو بەکورێکی شیعەی خزمی خۆمان بکەم، دوای ئەوەی ٢منداڵمان بوو، لێك جیابووینەوەو ئێستا من لەماڵی باوکم بەبێوەژنی دەژیم‌و تائێستاش دڵم هەر لای ئەو کورە سوننەیەیە کە پێشتر عاشقی بووبووم".

لەناو خانەقیندا چەندین نەتەوەی وەك کوردو عەرەب‌و تورکمانی تێدا دەژی، کەهەریەکەیان خاوەنی بیروباوەری ئایینی جیاوازی وەك ئیسلام‌و مەسیحی‌و کاکەیی‌و مەزهەبەکانی سوننەو شیعەن، هەرچەندە چەندین حاڵەتی هاوسەرگیری لەنێوانیاندا دروستبووە، بەڵام تائێستا بەشێك لەو پێکهاتە نەتەوەیی‌و ئایینیانە هاوسەرگیری لەنێوان یەکتریدا قەدەغەدەکەن.

لەناو پەیرەوانی ئایینی کاکەییدا هەرەمێکی دەسەڵاتی ئایینی‌و کۆمەڵایەتی هەیە بەم شێوەیە:

یەکەم دەسەڵات پێی دەڵێن(باوە)و دووەم پێی دەڵێن (سەید)و دواتر (مام)و (عامە) دێن، لەنێو هەریەکێك لەم دەسەڵاتە ئاینیانەدا پرۆسەی هاوسەرگیری جیاواز هەیە، بۆ نمونە دەسەڵاتی ئاینی (باوەو سەید) لەناو کاکەیەکاندا تەنها لەئاستی خۆیان‌و لەناو ئەم دوو گروپەدا پرۆسەی هاوسەرگیری ئەنجام دەدەن.

جەعفەر یاوەر هاوڵاتیەکی شیعەی خانەقینە بەرای ئەو خانەقین شارێکی نمونەییە بۆ پرۆسەی هاوسەرگیری‌و هەر لەکۆنەوە لەنێوان سەرجەم پێکهاتە جیاوازەکاندا هەبووە، بەڵام جەعفەر ئەوەشی نەشاردەوە لەناو کاکەیەکاندا باوەکان تەنها ژن بەباوە دەدەن‌و تەنها لەوانیش دەخوازن، سەیدەکانیش بەهەمان شێوە، لەناو شیعەکانیشدا تەنها ئەوانەی توندرەون‌و حیجاب دەپۆشن و ژن نادەن بەسوننەو کاکەییەکان، لەناو سوننەکانیشدا ئەوانەی توندرەون‌و پێیان دەڵێن ئیسلامی سیاسی رازی نابن ژن بدەن بە کەسێك کە سەر بەمەزهەبێکی تر یان دینێکی تر بێت.

حەسەن هەیاس هونەرمەندێکی کاکەیی لەشاری خانەقین لەبارەی پرۆسەی هاوسەرگیری نێوان ئاین‌و مەزهەبە جیاوازەکانەوە بۆ دەستوور وتی"راستە لەخانەقین دەبیستین کێشەی هاوسەرگیری لەنێوان ئاین‌و مەزهەبە جیاوازەکاندا رویداوە، بەڵام من وەك هونەرمەندێکی کاکەیی لەشارەکەدا رەخنەی توند ئاراستەی ئەو نەریتە دەکەم‌و بەکارێکی نامرۆیی دەزانم".

ئەو وتی"لەبەرئەوەی ئێمە هەموومان مرۆڤین ئەوانەشی کە دەبنە رێگر لەبەردەم دوو کەسی مەزهەب یان ئاین جیاواز بەئاشکرا لەناو خانەقیندا پەنجەیان بۆ رادەکێشرێ‌و بەکەسی دواکەوتوو و کۆنەخواز لەقەڵەم دەدرێن".

مەها عەلی خودادا توێژەری کۆمەڵایەتی وتی"زۆرێك لەخێزانەکانی کۆمەڵگەی ئێمە رازی نابن کورو کچەکانیان بەئارەزووی خۆیان هاوسەرگیری بکەن‌و زۆرجار دەبیستن کە کچەکەیان پەیوەندیەکی خۆشەویستی هەبووە لەگەڵ کورێکدا بەهەموو شێوەیەك دژایەتی هاوسەرگیریەکەیان دەکەن‌و ئەو مافە مرۆیی‌و ئەخلاقیەش لەمنداڵەکانیان دەسێننەوە، تەنها لەبەرئەوەی کە یەکتریان خۆشویستوە، ئیتر چۆن رێگری ناکەن لە هاوسەرگیریەك کە ئاین‌و مەزهەبەکەیان رێگری لێ بکات".

مەها پێیوایە کە ئەنجامدانی هاوسەرگیری لەنێوان نەتەوەو ئاینە جیاوازەکاندا لایەنی باشەو خراپەشی هەیە، لایەنە ئیجابیەکەی لەوەدا خۆی دەبینێتەوە کە رەنگە جیاوازی نێوان ئاینەکان لای نەوەکانیان کاڵ بکاتەوەو پەیوەندی کۆمەڵایەتی‌و ئاینی‌و مەزهەبە جیاوازەکان زیاتر لەیەکدی نزیك بکاتەوە، لەوەشدا بەسلبی دەیبینم کە لەدوارۆژدا ئەو دایك‌و باوکەی سەر بە مەزهەب‌و ئاینێکی جیاوازن هەولدەدەن ئایینەکەی خودی خۆیان بەسەر منداڵەکانیاندا بسەپێنن‌و کەسایەتی ئەو منداڵە تێکبشکێنن بەوەی کە دواجار بروای بەهیچ یەکێك لەئایین‌و مەزهەبەکانی دایك‌و باوکی خۆی نەمێنێت‌و ئەم حاڵەتەش ناکۆکی دروستبکات لەنێو خودی ئەو خێزانانەدا.

شاری مەزهەب و ئایینە جیاوازەکان رێگرە لەهاوسەرگیریی

فۆتۆ: فەرمان خێلانی

نەبوونی گرتووخانەی تایبەت بەژنان کێشەکانی ژنانی زیاتر کردووە

لەگەرمیان ژنان ناتوانن بەئازادانە نهێنیەکانیان لای ئەو کەسانە باس بکەن کە کەیسەکەیانی لایە

دەشتی ئەنوەر لەگەرمیان

تا ئێستا لەناوچەی گەرمیان گرتووخانەیەکی تایبەت بە ژنان نیە، کە بەرێوەبەرو پۆلیس‌و لێکۆڵەرەوەکانی ژن بێت، ئەمەش کێشەکە سەختر دەکات بۆ ئەو ژنانەی کە دەچنە بەردەم دادوەری لێکۆڵینەوە بەوەی نەتوانن زانیاریەکانیان بە باشی پێ بدەن.

تاوەکو ئێستا لە گەرمیاندا یەك گرتووخانەی تایبەت بە ژنان هەیە، ئەو گرتووخانەیەش لەناو بینای بەرێوەبەرایەتی پۆلیسی کەلاردایەو سەرجەم کارمەندو ئەفسەری لێکۆڵینەوەو پاسەوانەکانی پیاون.

بەرپرسانی پۆلیس‌و چالاکوانی بواری مافەکانی ژنان لە گەرمیان‌و بەرپرسانی سەنتەرەکانی تایبەت بە ژنان داوای ئەوە دەکەن گرتووخانەیەکی تایبەت بە ژنان بکرێتەوەو ژن بەرێوەی ببات.

جیهان محەمەد چالاکوانێکی بواری مافەکانی ژنانەو پێیوایە لە ئێستادا گەرمیان پێویستیەکی زۆری بە گرتووخانەی ژنان هەیەو دەڵێت"گەرمیان ناوچەیەکی بەرفراوانەو کێشەی ژنانیشی زۆرە، بۆیە پێویستی بەگرتووخانەیەك هەیە تایبەت بە ژن".

ئەو چالاکوانەی بواری مافەکانی ژنان وتیشی"ئەگەر ژنێك کێشەی هەبێت ئەبێت پیاوەکان بۆی چارەسەر بکەن‌و یان دەستگیر بکرێت ئەوانەی دەیبەن هەمووی پیاوەو پاسەوانی گرتووخانەکەش پیاوە".

شوکریە غەفور جێگری لێپرسراوی لقی گەرمیانی یەکێتی ژنانی کوردستان زۆر نیگەرانە لەوەی گەرمیان ناوچەیەکی فراوانەو چەندین ناحیەو گوندو قەزای لەسەرە، کەچی گرتووخانەیەکی تایبەت بە ژنانی تێدا نیە وتی"لەئێستادا زۆرێك لەو دەزگایانەی کە داکۆکی لە مافەکانی ژنان دەکەن زۆرینەی ستافەکەی پیاون‌و کاتێك ژنێك دەچێت بۆ سکالا بۆ بەدەست هێنانەوەی مافێکی خۆی تووشی گرفت دەبێت، چونکە رەنگە نەتوانێ بە ئاسانی کێشەکەی لا باس بکات‌و شەرم بکات یان بترسێت".

شوکریە ئاماژەی بە گرتووخانەکانی ژناندا لە گەرمیان‌و وتی"ئێستا ئەو ژنانەی توشی کێشە دەبن تەنها دەبرێن بۆ گرتووخانەکانی پۆلیس کەچی دەبینیت هەر لە بەرێوەبەرەوە تاوەکو دەگاتە پۆلیسی بەر دەرگاکە هەمووی پیاون".

شوکریە داوای لە حکومەتی هەرێم کرد کە بنکەیەکی پۆلیسی ژنان بکرێتەوەو هەر لە بەرێوەبەرەوە تاوەکو دەگاتە پاسەوان‌و بە ئەفسەری لێکۆڵینەوەشەوە ژن بن.

رائید عەدنان محەمەد میرزا بەرێوەبەری بەدواداچوونی توندوتیژی دژی ژنان ئەویش پێی باشە گرتووخانەیەکی تایبەت بە ژنان بکرێتەوەو تەواوی کارمەندەکانی ژنان بن، چونکە بوونی گرتووخانەیەکی ژنان کێشەکان کەمتر دەکاتەوەو ژنانیش دەتوانن ئازادانە نهێنیەکانیان لای ئەو کەسانە باس بکەن کە کەیسەکەیانی لایە.

بەرێوەبەری بەدواداچوونی توندوتیژی دژی ژنان ئەوەشی وت"رەنگە جاری وا هەبێت کێشەیەکی ژنان بێتە لات‌و کێشەکە گەورە بێت ئەوا دەبێت ئەو ژنە بنێرێ بۆ بەندیخانەکانی سلێمانی کەتایبەتن بە ژنان".

رائید عەدنان ئەوەشی خستەروو کە چەند جارێك خۆیان تووشی ئەو گرفتە بوون، بەڵام رێگە چارەیان بۆ دۆزیوەتەوەو کێشەکەیان لەگەڵ ئەوە ژنەدا چارەسەر کردووە.

حسێن مەنسور بەرێوەبەری بەرێوەبەرایەتی پۆلیسی گەرمیان بوونی گرتووخانەیەکی تایبەت بە ژنانی بە پێویستزانی‌و وتی"بوونی گرتووخانەیەکی ژنان زۆر گرنگە، بەڵام من مانگێکە دەستبەکاربووم‌و ئەو گرتوخانەیەش یەکێك دەبێت لەکارەکانی داهاتووم".

هەروەها وتیشی"گرنگی ئەو گرتووخانەیە لەوەدایە ژن هەندێك شتی هەیە ناتوانێ بیدرکێنێ لای لێکۆڵەرەوەیەکی پیاو، بەڵام کە ژن بێت ئەوا زۆر بە ئاسانی دەتوانێ کێشەکانی بخاتەروو".

بەرێوەبەری پۆلیسی گەرمیان ئاماژەی بەوەدا هۆکارێکی تری نەبوونی ئەو گرتووخانەیە بۆ ئەوە دەگەرێتەوە، تاوەکو ئێستا ئافرەتێك دەرچووی یاسا نەهاتووە داوایان لێ بکات وەکو لێکۆڵەرەوەیەکی پۆلیس دەوام بکات، بۆیە بەشێکی کێشەکە دەکەوێتە ئەستۆی ئەوان‌و ئەمە کاری ئەوانە دەبێت ئەوانیش بێنە پێشەوەو داوا بکەن تاوەکو ئێمەش دایانبمەزرێنین.

حسێن مەنسور ئەوەشی وت"ئێستا هەندێك ئافرەتی کەممان هەیە، بەڵام لە داهاتوودا رایاندەهێنین بۆ ئەوەی گرتووخانەیەکی ژنان‌و ئەفسەرو لێکۆڵەری باشیان لێدەربچێت، چونکە تاوەکو ئێستا گرتووخانەیەکی تایبەت بە ژنان نیە تەنها یەك دانە هەیە ئەویش لەناو بەرێوەبەرایەتی پۆلیسی کەلاردایە".

داوای گرتووخانەیەك دەکرێت ژنان بەرێوەی بەرن

لە درەنگ وەختێکدا پەروەردە بەهانای قوتابخانەکانەوە دێت

نۆژەنکردنەوەی قوتابخانەکان لەسەروبەندی دەستپێکردنی دەوامدا چەندین کێشە بۆ قوتابخانەکان دروستدەکات

بەرزان عەلی حەمە لەسلێمانی

لەگەڵ دەستپێکی دەوامو گەرمەی خوێندن، دەستدەکرێت بە نۆژەنکردنەوەی چەندین قوتابخانە، قوتابیو خوێندکارەکانیشیان بەسەر چەند قوتابخانەیەکی تردا دابەشدەکرێتو کێشە بۆ قوتابیانو مامۆستایان دروستدەبێت.

نۆژەنکردنەوەی قوتابخانەکان لە سەرەتای دەستپێکردنەوەی ساڵی نوێی خوێندندا ئەرکی چەندین قوتابخانەی تریان قورس کردووە، بەهۆی دابەشکردنیان بەسەر چەند خوێندنگەیەکی تردا، ئێستاش ئەو قوتابخانانە هەر پۆلێکیان زیاتر لە ٥٠ قوتابی تێدایە، بەڕێوەبەری بەشێك لەو قوتابخانانەش گلەیی ئەوە دەکەن کەکێشەیان بۆ دروستبووە، بەرپرسانی پەروەردەش کێشەکە دەخەنە ئەستۆی وەزارەتی دارایی.

مامۆستا تەها عەبدولکەریم بەڕێوەبەری قوتابخانەی ڕەفیق حیلمی بنەرەتی کە لەبینای قوتابخانەکەیدا ئامادەیی شێخ سەعیدی پیرانی ئێوارانیش هەیە، وتی"ئەو نرخەی کەدانرابوو بۆ نۆژەنکردنەوەی قوتابخانەکان بەڵێندەرەکان وەریان نەدەگرت، بۆیە دەبوو چەند قوتابخانەیەك بکەن بەیەکو پێکەوە نۆژەنیان بکەنەوە".

قوتابخانەی ڕەفیق حیلمی بنەرەتی کە ئامادەیی شێخ سەعیدی پیرانی ئێوارانی لەگەڵدایەو قوتابخانەی سورکێوی بنەرەتی کە ناوەندی چیای ئێوارانی لەگەڵدایە، لەگەڵ هەردوو قوتابخانەی دلێری بنەرەتیو قوتابخانەیەکی کانی کوردە، ئەو قوتابخانانەن کە لەکاتی کردنەوەی دەوامی خوێندندا دەرگاکانیان بەمەبەستی نۆژەنکردنەوەیان داخراوەو قوتابیو خوێندکارەکانیان بەسەر چەند قوتابخانەیەکدا دابەشکرا، هەندێ لەو قوتابخانانەی کە ئەم قوتابیو خوێندکارانەیان بەسەردا دابەشکراوە، ئێستا لەپۆلەکانیاندا زیاتر لە٥٠ قوتابی هەیە.

ئێستا نزیکەی شەش قوتابخانە لەکاتی خوێندنی وەرزی نوێدا نۆژەندەکرێنەوە، یەکێك لەو قوتابخانانە قوتابخانەی دلێرە کە هۆلی کۆمپیوتەرو ژووری تری تێدا دروستدەکرێت، هاوکاتیش چەند دەوامێکی تری تێدایە وەکو قوتابخانەی عەلی کەمال.

ڕەوف ئەحمەد مامۆستای ئەو قوتابخانەیە وتی "دەبوو نۆژەن بکرایەتەوە، بەڵام ئەمساڵ نەیان کردووە، ئێستا تەنها ئیزافاتی بۆ دەکەن وەکو دروستکردنی هۆڵی کۆمپیوتەر، ئێمە دەوامی تێدا دەکەین، چونکە ڕێی لێ نەگرتووین".

مامۆستا تەها بەڕێوەبەری قوتابخانەی ڕەفیق حیلمی بنەرەتی دەڵێت قوتابییەکانیان چوونەتە قوتابخانەی کەریمی عەلەکە، "بەڕاستی شوێنمان وەکو پێویست باش نیە، پۆلی ٥٠ قوتابی تێدایەو کێشەمان بۆ دروستبووە".

هەروەها وتی "بەڵام ناچارین لەگەڵیدا بڕۆین، خۆم ٢٥٠ قوتابیم هەیەو ئامادەیی شێخ سەعیدی پیرانیش ٤٠٠ خوێندکاری هەیەو ئێستا چوونەتە قوتابخانەی ئەمین زەکی بەگو بوون بەسێ دەوام".

نەوزاد کامی بەڕێوەبەری ئامادەیی شێخ سەعیدی پیران ئاماژە بەوەدەکات کەچەندین کێشە بۆ خوێندکارەکانی دروستبووەو دوای ئەوەی بەمەبەستی نۆژەنکردنەوە قوتابخانەکەیان چۆڵدەکەن، دوای ٢٠ڕۆژ توانیویەتی بینایەکی دەستبکەوێت.

مامۆستا نەوزاد پێیوایە هیچ کاتێك شتی وانەکراوە کە لە١٠/١دا دەستبکرێت بەنۆژەنکردنەوەی قوتابخانە، ئەو وتی"دەکرا لە ٥/١ دەستپێبکەن تاوەکو ٩/١ تەواودەبێت، ئەوەندەی من بزانم زیاتر لە٢٠ قوتابخانە لەمکاتەدا نۆژەندەکرێنەوە، قوتابی ئەم ٢٠قوتابخانەیەش دەبێت ببن بەمیوان لەسەر ٢٠ قوتابخانەی تر، جا ئیتر ئەو قوتابخانانە جێیان هەبێت یان نا".

قوتابیەکی یەکێك لەو قوتابخانانە کەنەیویست ناوەکەی بنوسرێت دەپرسێت"چ مەعقولیەتێکی تێدایە لەکاتی دەوامدا دەستدەکەن بەتەعمیر؟ ئەی بەو هاوینە درێژە چیان دەکرد؟".

ئەو قوتابیە وتی"من لەپۆلی پێنجم کێشەم نییە، خوای دەکرد هەر نەدەکرایەوە، بەڵام پۆلی شەشەکان گوناهن بەکەلۆرینو دەبێت دەرەجە بێنن".

بەرپرسانی پەروەردەی سلێمانی هۆکارەکەی دەگێڕنەوە بۆ خراپی سەرفکردنی بودجەو خراپی مامەلەکردن بەو بودجەیەوە.

مامۆستا کەمال نوری بەڕێوەبەری پەروەردەی سلێمانی دەڵێت:خۆتان دەزانن سیستمی دارایی وڵاتی ئێمە سەقەتە، دەبێت لەم دەستەوە بۆ ئەو دەستو لەم لاوە بۆ ئەو لا، لەم بەڕێوەبەرەوە بۆ ئەو بەڕێوەبەر بچێت تاوەکو پارەکە دەردەچێت.

هەروەها ئاماژەی بەوەدا بودجەش دەڵێن دەبێت جێبەجێ بکرێت، ئەویش لەناوەڕاستی ساڵدا دێت، ئەگەر نەکرێت پارەکە دەگەڕێتەوە، "ئەی هاوار تۆ ئێستا بودجەت بۆ من ناردووە، چۆن بە دوو مانگ بینایەك نۆژەن دەکرێتەوە؟".

مامۆستا کەمال نوری نمونەی ئەوەی هێنایەوە کە ئامادەیی سلێمانی کوران ئێستا پارەی بۆ دەرچووە دەڵێن دەبێت چۆڵی بکەن، قوتابخانەی سیروانیش هەروایە، قوتابخانەی نالیش هەمان کێشەی هەیە. هەروەها وتی"ناچارین ناوبەناو یان دووساڵ سێ ساڵ جارێك کۆمەڵێك لەو قوتابخانانە نۆژەن بکەینەوە کە خەریکە دەڕوخێن، ناچارین ئەگەر وانەکەین پاش ١٠ ساڵی تر بینامان نامێنێت هەمووی وێران دەبێت".

"بەو هاوینە درێژە چییان دەکرد ئێستا نۆژەنی دەکەنەوە"؟

فۆتۆ: بەرزان عەلی

حکومەتی هەرێم یاری بەدەرماڵەی پیشەیی دەکات

ئەو مامۆستایانەی "تەباشیر بەدەست نین" ناڕەزایی لەبڕینی دەرماڵەکانیان دەردەبڕن

سەمیرە حسین لەکەرکوك

بەبڕیارێکی وەزارەتی پەروەردە ئەو مامۆستایانەی "تەباشیر بەدەست نین" بێبەش دەکرێن لە وەرگرتنی دەرماڵەی پیشەیی مامۆستایان، دوای چەند هەولێکیش هێشتا ئەو ٧٥ هەزار دینارەی کە بەپلەکانی (٧،٨) دەدرێت ئەوان ناگرێتەوە، مامۆستایانیش نارازین بەم بڕیارە، داوای سەرفکردنی دەرماڵەکانیان دەکەن.

ئەو "مامۆستایانەی تەباشیر بەدەست نین" وەسفێکە بۆ ئەو مامۆستایانە بەکاردێت کە لەناو ئەو فەرمانگەیانەی سەر بەوەزارەتی پەروەردەو خودی دیوانی وەزارەتدا کاردەکەن.

دوای ئەوەی ناڕەزایی مامۆستایان بەرزبووەوە لەساڵی ٢٠٠٧دا، فشاریان خستەسەر یەکێتی مامۆستایانی کوردستان، بەهۆی کەمی مووچەو نەبوونی دەرماڵەی پیشەیی مامۆستایان یەکێتی مامۆستایان داواکاریەکی بەرزکردەوە بۆ سەرۆکی حکومەتو ئەنجومەنی وەزیرانی کوردستان کە ئەگەر داواکارییەکانیان جێبەجێ نەکەن ئەوا ماندەگرنو بایکۆتی دەوامکردن لە قوتابخانەکان دەکەن.

هەر لەوساڵەدا حکومەتی هەرێم بڕیاریدا بڕی ١٢٥ هەزار دینار بۆ سەرجەم مامۆستایان وەك دەرماڵەی پیشەیی دابنرێت، پاش ساڵێك لەدەرچوونی ئەم بڕیارە، بڕیارێکی تر دەرچوو گۆایە حکومەت بودجەی بەش ناکاتو دەبێ ئەم دەرماڵەیە تەنها بۆ پلەکانی (٧،٨) بێت، پاش ئەم بڕیارە بڕیارێکی تر دەرچوو گوایە دەرماڵەی مامۆستایان واتە (١٢٥) هەزار دینارەکە دەبردرێ، لەبەرئەوەی نابێ هیچ جیاوازیەك هەبێ لەنێوان مووچەی فەرمانبەرو ماموستایانی عێراقو هەرێم، بەم پێیەش ئەم دەرماڵەیە بردرا.

دوای ناڕەزایی مامۆستایان جارێکی تر دەرماڵەکە گەڕایەوەو کەم کرایەوە بۆ (٧٥٠٠٠)دینارو تەنها تایبەت کرا بەمامۆستایانی پلە(٧،٨) لەبەر نزمی ئاستی مووچەیان.

ئێستا دەرماڵەی (٧٥٠٠٠) دینارەکە بۆ سەرجەم ماموستایانی پلەکانی (٧،٨) سەرف دەکرێت، تەنها ئەو مامۆستایانە نەبێت کە"تەباشیر بەدەست نین"، واتە ئەوانەی لەناو ئەو فەرمانگەیانەی سەر بەوەزارەتی پەروەردەو خودی دیوانی وەزارەتە پێیانناردرێ لەبەرئەوەی ئەم دەرماڵەیە پیشەییەو ئەوەی پیشەی مامۆستایەتی دەکات لەناو قوتابخانەکاندا تەنها بەوان دەدرێ.

ژمارەی ئەو مامۆستایانەی لە سەرەتای دەستپێکردنەوەی دەوامی خوێندن دەرماڵەکانیان بردراوە (٦٢٥) مامۆستانو دابەشبوون بەسەر دیوانی وەزارەتو پەروەردەکانی ناو پارێزگاکانی هەرێم، بەبەشی خوێندنی کوردیشەوە لەکەرکوك.

ئەم بڕیارەش ناڕەزایی زۆری لێکەوتووەتەوە لەناو ئەو مامۆستایانەدا، داوای گەڕاندنەوەی دەرماڵەکانیان دەکەن وەك هەر مامۆستایەکی تر.

مامۆستا حەسیبە سابیر لە بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی کەرکوك ئاماژەی بەوەدا ئەو مامۆستایانە بە ئارەزووی خۆیان لەو شوێنانە دانەنراونو بەبێ پرسی بەرپرسانی سەرووی خۆیان لەوێدا نین، ڕۆژانە بەدوو شەفت کاردەکەنو بەهەمان مووچەی مامۆستای ناو پۆل. ئەو وتی"بۆ دەبێ ئەم دەرماڵە ڕەمزییە ببردرێت لەکاتێکدا تەنها بۆ پلەنزمەکانی مووچە دەدرێ، کاتێکیش نیازی برینیان هەیە لە ئەساسەوە بۆ دەدرێ پێیانو دواتر بەکۆمەل لێیان دەسەنرێتەوە".

مامۆستا ماهیرە ڕەفیق پێیوایە ئەو بڕیارە تارادەیەکی زۆر پەشێویەکی دروستکرد لەکارەکانیان، ئەو مامۆستایە وتی"ئێمەی خستە بەردەم دوو ئەگەر، ئەویش ئەوەیە نەماندەزانی بەردەوامبین لەکار بەبێ ئەم دەرماڵەیە کە بۆ ئێمەی مامۆستای کرێنشین زۆر زۆرەو تەواو کاریگەری بەجێهێشتوە لەسەر بژێویمان، لەلایەکی دیکەشەوە ئێمە ڕاهاتین لەسەر ئەم کارە لەناو پەروەردەو ئەوە ئێمەین ئەمڕۆ ئەم پەروەردەیەمان گەیاندە ئەم ئاستە".

هەروەها مامۆستا سارا کە فەرمانبەرێکی تری سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەیە، دلگرانی خۆی لەوە نیشاندا کە سەرەرای ئەوەی رۆژانە بەدوو شەفت و یەك موچە دەوام دەکەن، هاوکات بێبەش بوون لەپشووی هاوین، "بەڵام ئەمە پاداشتمانە!".

ئەو مامۆستایانەی کە لە سنووری پارێزگای کەرکوك دامەزرێنراونو سەر بەوەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستانن، بەڵام لە بەڕێوەبەرایەتییەکان وەکو فەرمانبەر دەوام دەکەن، برینو پێنەدانی ئەو دەرماڵەیە زیاتر نیگەرانی کردوون، بەوەی ئەوان هەستدەکەن لەمافەکانی خۆیان لە پارێزگای کەرکوك بێبەشن.

مامۆستا یوسف سەعید بەڕێوەبەری خوێندنی کوردی ئاماژەی بەوەدا برینی ئەم دەرماڵەیە بەپێی نوسراوێك بووە کە ئاراستەی وەزارەتی پەروەردەی کردووە سەبارەت بە برینی دەرماڵەی ٧٥ هەزار دیناری ئەو مامۆستایانەی تەباشیر بەدەست نین، وتی(ئێمە لەناو دیوانی پەروەردەی خوێندنی کوردی ژمارەیەك لەو مامۆستایانەمان هەیە کە ٢٥مامۆستان لەنێو هۆبەکان دابەشکراونو ماوەی چەند ساڵێکە کارەکانی پەروەردەی خوێندنی کوردی دەبەن بەڕێوە، پێمانوتن دوو ڕێگەتان لەبەر دەمە یان ئەوەتا بگەڕێنەوە ناو قوتابخانەکان بۆئەوەی ئەو دەرماڵەیەتان لێ نەبرن یان ئەگەر لێرە دەمێنن ئەوا بێ دەرماڵەی تەباشیر دەوامی خۆتان بکەن).

بەڕێوەبەری بەشی کوردی لەپەروەردەی کەرکوك داواکارن کە چاودێری داراییو ئەنجومەنی وەزیران چاوێك بەو بڕیارەیاندا بخشێننەوە بەنەقل کردنی ئەم مامۆستایانە بۆ قوتابخانە دوورە دەستەکانو پاشتر بەتەنسیب بیانگەڕێننەوە ناو دیوان تاوەکو بەشێوەیەك بوایە ئەم بڕیارە بەزەرەر نەشکێتەوە سەر هیچ لایەنێك.

ئەو وتی"ئەم مامۆستایانە بۆ خۆیان مووچەیان نزمەو برینی ٧٥ هەزاری دەرماڵەش کێشەی دارایی بۆ دروستکردوون کە ئەمە جێی نیگەرانیە بە ڕاستی، لەبەرئەوەی ساڵانێکە لەنێو ئەم فەرمانگەیانە کاری جیدیو باشیان کردووە بەبێ هیچ ئیمتیازاتێك".

مامۆستایان لەچاوەڕوانی بڕیارەکانی وەزارەتی پەروەردەو ئەنجومەنی وەزیراندان

فۆتۆ: ئەیوب کەریم

سەرفکردنی ٢٢٠ هەزار دۆلار قەیرانی هونەری لە دەربەندیخان قوڵترکردەوە

شوێنە هونەریو رۆشنبیرییەکانی دەربەندیخان لەلایەن چەند دەستەو کەسێکەوە قۆرخکراوە

فەرمان خێلانی لەدەربەندیخان

هونەری شانۆو مۆسیقا لەدەربەندیخان بەرەو "پاشەکشە" دەرواتو هونەرمەندانی شارەکەش خراپی مامەڵەی بەرپرسانی هۆڵی رۆشنبیریو دەستگیرۆیی نەکردنیان لەلایەن حکومەتو لایەنە بەرپرسەکانەوە بەهۆکاری ئەو پاشەکشەیە دەزانن، تۆمەتباریان دەکەن بەقۆرخکردنی پارەو شوێنە هونەریو رۆشنبیرییەکان.

هەرچەندە چەند تیپێکی شانۆییو مۆسیقی لەشارۆچکەی دەربەندیخان هەیە، بەڵام چالاکییە هونەرییەکان بەرەو کەمبوونەوە رۆیشتووەو هونەرمەندانی دەربەندیخانیش ئەمە بە"پاشەکشەی هونەر" لەشارۆچکەکەیان دادەنێن.

سیروان رەفعەت شانۆکار، ئاماژە بەوە دەدات کە کۆمەڵێك کەس لەو شارەدا دەستیان بەسەر هونەری شانۆدا گرتووەو دڵسۆز نین بۆ بوارەکە.

بەپێی قسەی هونەرمەندانی دەربەندیخان هەریەکە لە د.بەرهەم سالح (٢٠٠٠٠$) بیست هەزار دۆلارو د.رۆژ نوری شاوەیس (٢٠٠٠٠٠$) دوو سەد هەزار دۆلاریان لەچەند ساڵی رابردوودا بۆ بواری رۆشنبیریو هونەر لە دەربەندیخان تەرخان کردووە، بەڵام بواری شانۆ لەشارەکە هێشتا پێشکەوتنی بەخۆوە نەبینیوە.

سیروان رەفعەت وتی "لەماوەی رابردوودا د.بەرهەم ٢٠ هەزار دۆلاری نارد بۆ لایەنی هونەری دەربەندیخان، دەفتەرێکیان بۆ تیپی شانۆی دەربەندیخانو ئەوی تریشیان بۆ تیپی مۆسیقای دەربەندیخان".

هەروەها رایگەیاند کە پێش نزیکەی ٢ساڵ د.رۆژ نوری شاوەیس ٢٠٠ هەزار دۆلاری نارد بۆ لایەنی هونەریو رۆشنبیریی دەربەندیخان، ئەو پارەیە لەکرینی کۆمەڵێك پێداویستی رێکخراوەکانو لایەنی پەروەردەیی سەرفکرا، لەگەل ئەوەی نزیکەی ٢٦ملیۆن دیناری بۆ کرینی پێداویستی تەواوی خانەیەکی هونەری بەناوی خانەی هونەریو روناکبیری دەربەندیخان سەرفکرا.

گروپی دەفی وەفایی دەربەندیخان

فۆتۆ: گەنجانی دەربەندیخان

خالید عەلی قادر بەرێوەبەری سەنتەری چالاکی گەنجانی دەربەندیخانو شانۆکار ئاماژەی بەوەدا دەستگیرۆییو هاوکاری هونەری بۆ دەربەندیخان لەسەر بنەمای پۆلێنکردنو هەڵسەنگاندن نیە، بەلکو بە"میزاجی شەخسیە".

هونەرمەندانی دەربەندیخان هەریەکە لە تیپی مۆسیقاو شانۆی دەربەندیخانو خانەی رۆشنبیریو هونەریی دەربەندیخان تۆمەتبار دەکەن بەوەی پارەیەکی زۆریان بۆ سەرفکراوەو چالاکیشیان کەمبووە، لەهەمانکاتدا چەند تیپێکی هونەری لەو برە پارەیە بێبەش بوون.

هونەر عەلی بەرپرسی گروپی دەفی وەفایی سەر بەسەنتەری چالاکی گەنجان گلەیی دەکاتو دەڵێت "لە ٢٠دەفتەرەکەی د.رۆژو نە لە ٢دەفتەرەکەی د.بەرهەمیش هیچمان پێنەدرا".

بابان سالح بەرپرسی داراییو ئەندامی تیپی مۆسیقای دەربەندیخان بە رۆژنامەی دەستووری راگەیاند "راستە ئێمە دەفتەرێك دۆلارمان لە د.بەرهەم وەرگرتووەو چالاکیشمان دیارنیە، بەڵام برێك لەو پارەیەمان داوە بەئالەتو پێداویستی تیپەکەمان، جگەلەوەش سەرقاڵی پرۆڤەکردنینو لەئایندەیەکی نزیکیشدا چالاکیەکی باش پێشکەش دەکەین، ئەو برە پارەیەی تریش کە ماوەتەوە دامان ناوە لە دارایی تیپەکەدا".

سەبارەت بەدەفتەرە دۆلارەکەی د.بەرهەمیش بۆ تیپی شانۆیی دەربەندیخان حەسەن حەمەسالح لە تیپی شانۆی دەربەندیخانو بەرپرسی پێشووی هۆڵی رۆشنبیریی دەربەندیخان وتی "ئێمە بۆخۆمان نەمان خواردووەو لەبانکی دەربەندیخان دامانناوەو سەرف نەکراوە".

کێشەیەکی تری بواری هونەر لەدەربەندیخاندا قۆرخکردنی هۆڵو شوێنەکانی نمایشکردنی بابەتە هونەرییەکانە لەلایەن چەند کەسێکەوەو بێبەش بوونی هەندێکی تریانە لەلایەکی ترەوە.

پێشرەو حەمید دەرهێنەرو نووسەری دەقی شانۆیی لە دەربەندیخان وتی "لەمانگی ١١ی ساڵی پارەوە تا مانگی ٣ی ئەمساڵ داوای هۆڵەکەم کرد، بەبیانووی ئەوەی نووسراویان بۆهاتووە کە هۆڵ تەنها بۆ نمایشەو بۆ پرۆڤەکردن نادرێت هۆڵەکەیان پێنەدادوم، لەدەربەندیخانیشدا هۆڵێکی ئەوتۆ نیە تا بتوانین پرۆڤەی تێدا بکەین".

سیروان رەفعەتیش باس لە قۆرخکردنی هۆڵی رۆشنبیری دەربەندیخان دەکاتو دەڵێت "هۆڵەکەشمان پێنادەن بۆئەوەی کاری هونەری تێدابکەینو هەرکات داوای هۆڵەکە دەکەین بەچەند هۆکارێکی بێمانا بێبەشمان دەکەن لە هۆڵەکە".

بەڵام بەرپرسی خانەی هونەریو روناکبیری دەربەندیخانو بەرپرسی پێشووی هۆڵی رۆشنبیری دەربەندیخان بەپێچەوانەی ئەو بۆ چوونەوە کە دەڵێت بواری هونەری لە دەربەندیخان لە"پاشەکشەدایە" پێیوایە بارودۆخی هونەری لەدەربەندیخاندا بەرەو پێشەوە دەرواتو لەپاشەکشەدا نیە.

سەبارەت بەقۆرخکردنی هۆڵی رۆشنبیری دەربەندیخانیش بۆ هەندێ هونەرمەند حەسەن حەمەسالح بەرێوەبەری پێشووی هۆڵەکە وتی "ئێمە نوسراومان بۆ هاتووە لەسەرەوە کە تەنها بۆ نمایش هۆڵەکە بەکرێ بدەین نەك بۆ پرۆڤە، دەتوانین بۆ ماوەی ٥ بۆ ٦رۆژ هۆڵ بدەین بەو لایەنو کەسانەی کە دەیانەوێ کاری شانۆیی یان هونەری تێدا ئەنجام بدەن، رەنگە ئەو هاورێیانە داوای هۆڵەکەیان بۆ ماوەیەکی نایاسایی کردبێت یان شتی شەخسیە ئەگینا ئێمە زۆرترین هاوکاری هونەرمەندانی دەربەندیخانمان کردووە".

فاروق سابر بەرێوەبەری ئێستای هۆڵی رۆشنبیری دەربەندیخان ئامادە نەبوو لێدوان بدات لە بارەی کەموکوریو قۆرخکردنی هۆڵەکەوە بۆ چەند کەسێکی دیاریکراو.

خانەی هونەریو روناکبیری دەربەندیخان بەهۆی نەبوونی چالاکییەوە ئێستا داخراوەو بیناکەشی هیچ چالاکییەکی ئەوتۆی تیا ئەنجام نادرێت، بیناکەشیان لێدەسەندرێتەوە.

حەسەن شێخانی سەرۆکی شارەوانی دەربەندیخان وتی "ئێمە پێش دووساڵ ئەو بینایەمان تەرخانکرد بۆ خانەی هونەریو روناکبیری دەربەندیخان، بەڵام پێش چەند مانگێك نوسراوێکمان لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بۆ هات، تێیدا هاتووە کە ئەو بینایە سەر بەبیناکەی تەنیشت خۆیەتی کە بینای چاودێری کۆمەڵایەتیەو یەك پارچەو یەك تاپۆیان هەیەو ئێمەش چاودێری کۆمەڵایەتیمان ئاگادارکردەوە کە ئەو بینایەی خانەکە سەر بەچاودێری کۆمەڵایەتیەو تاپۆیە بەناویانەوەو سەرپشکن چی لێدەکەن، ئێستا هیچ پەیوەندیەکی بەخانەی هونەریەوە نەماوە".

شێرکۆ حسێن قائیمقامی دەربەندیخان لەبارەی شتومەکی ناو خانە هونەریەکەو چارەنوسی خانەکەوە بەدەستووری راگەیاند "ماوەی کەمتر لە ساڵێك ئێمە ستافی خانەکەمان ئاگادارکردەوە کە ئەگەر بەرێکوپێکی دەوامی تێداناکەنو نایکەنەوە با دایخەنو تەسلیمی بکەنەوە، بەراستی ئێمەش پێمان قورسە کە ئەو ستافە ئەو شوێنەیان داگیرکردووەو هیچ چالاکیەکیان نیە".

"قەیرانی شانۆ، قەیرانی بینەر نییە، قەیرانی گروپو شانۆکارانو جۆری کارەکانیانە"

هونەرمەند ئەحمەد رەئوف بۆ دەستوور

ئەحمەد رەئوف

کاروان رەحمان لەسلێمانی

هونەرمەند ئەحمەد رەئوف دەرهێنەری شانۆگەریی (دارستانو یاساکەی) پێیوایە هونەر هەتا نەبێت بە بازرگانی سەرکەوتوو نابێت، ئاماژە بۆ ئەوەشدەکات کە ئەو قەیرانەی لەشانۆدا لەکوردستان دروستبووە، زیاتر قەیرانی گروپو شانۆکاران خۆیانن نەوەك قەیرانی بینەر.

دەستوور: ئایا ئێستا کێشەیەکمان هەیە بەناوی قەیرانی شانۆوە؟

ئەحمەد رەئوف: لێرەدا شتێك دێتە بەرباس ئەویش ئەوەیە کە قەیرانی شانۆ قەیرانی گروپو شانۆکارانو جۆری کارەکانیانە، ئەگینا قەیرانی بینەر نییە، دەبینیت کارێکی ئێمە بەنزیکەی سێ مانگ نمایش دەکرێت، ئێمە لەهەولداین بۆ ئاشناکردنەوەی بینەر بە هۆڵەکانی شانۆ.

دەستوور: ئەگەر بکرێت بە کورتی تیشکێك بخەنە سەر کاری شانۆیی (دارستانو یاساکەی)؟

ئەحمەد رەئوف: مەبەستی ئێمە لەشانۆگەری دارستانو یاساکەی ئەوەیە کە دارستان بێگەردیو تایبەتمەندییەکی خۆی هەیە، دەمانەوێت حوکمو حیزبو دەسەڵات ئەو بێگەردییە وەك خۆی بهێڵنەوەو جوانیەکانی دارستان بەسروشتی خۆی بمێنێتەوە، لەبەرئەوەی یاسایەك هەیە کەدەڵێت (بەهێز بێ هێزەکان دەخوات) ئەمە یاسایەکی نەگۆرە، ئەوەتا (کوردە و شاتوو) لەو دارستانە جوانەدا پەیمان دەبەستن کە بۆیەك بن.

دەستوور: ئەگەر پێمان بڵێن ئێوە وەك تیپی هونەری رەنگالە بۆچی زیاتر کارەکانتان کۆمیدیە؟ ئەی بۆچی کار لەسەر شانۆیی (جاد) ناکەن؟

ئەحمەد رەئوف: تیپی هونەری رەنگالە تیپێکی ناسراوە لە شاری سلێمانیو زیاتر بەکاری کۆمیدی ناوبانگی دەرکردووە، بەڵام ئەگەر سەرنجتان دابێت ئێمە لەکۆتایی شانۆیی (دارستانو یاساکەی) جادێك دەدەین بەو خەلکەو پێیان دەلێن کەوا ئێمە کۆمیدیا تەنها ئامانجمان نییە.

دەستوور: دەی کەوایە ئایا دەکرێت کارێکی شانۆیی ئێوە تایبەت بێت بە جاد؟

ئەحمەد رەئوف: بەڵێ بۆ ناکرێت، ئێمە بەنیازین لە فیستیڤاڵی ئەمساڵدا لە ٢٠١٠/٣/٢٧ لەرۆژی جیهانی شانۆ، ئامادەکاری بکەین بۆ کارێکی لەو شێوەیە، کە سێ کەس لەئەندامانی گرووپ هەستاون بەئامادەکردنی ئەو کارە کەپێکهاتوون لە(بەکر مستەفا و ماهیر حەسەن و ئەحمەد رەئوف) کە دەمانەوێت بۆ بینەرەکانمان بسەلمێنین کەوا لە هەموو بۆنەو رۆژە ئاساییەکاندا گروپی رەنگالە بەردەوامە لە پێشکەشکردنی کاری نوێ.

دەستوور: لەکاتی نمایشی شانۆییەکەدا هونەرمەندو ئەندامی تیپەکەتان (بەهادین عەبدولا) کۆچی دوایی کرد، ئایا ئەمە نەبووە هۆی راگرتنی کارەکە؟

ئەحمەد رەئوف: لێرەوە رەحمەت دەنێرین بۆ گۆری ئەو پیاوە گەورەیەو خوا لێی خۆش بێت، لە راستیدا ئەو بەشدارنەبوو لەکارەکەدا، بەڵام ئێمە لەبەر حورمەتی ئەو سێ رۆژ کارەکەمان راگرت.

دەستوور: بۆچی لەکارەکانتاندا رێژەی دەورەکان بۆ ئافرەت زۆر کەمە؟ ئایا هۆکاری ئەمە چییە؟

ئەحمەد رەئوف: لەراستیدا دەقەکە رێژەی بەشدارییەکە روونەدەکاتەوە بۆ هەردوو رەگەزەکە، ئێمەش شانۆگەریمان هەبووە بە نموونە لە (بەرەو کەلاوە)دا چەند ئافرەتێك بەشداربوون، بەڵام خواستی ئەم دەقە بەو شێوەیە بووە کە ئافرەت کەمتر بەشداری بکات.

دەستوور: بۆچی زیاتر دەقی وەرگێردراو لەزمانەکانی ترەوە بەکاردەهێننو کاری لەسەر دەکەن؟ ئەی بۆچی دەقی خۆماڵی ناکەنە بەرهەمی شانۆیی؟

ئەحمەد رەئوف: ئەم پرسیارە زۆر جوانە، بەڵام ئێمە کوا ئەو نووسەرەمان هەیە کە دەقێکی کۆمیدی بنووسێت! ئێمە لە راستیدا قەیرانی نووسەری شانۆمان هەیە، کە هەروا ئاستەنگێکی ئاسان نییە، بۆیە ئێمە ناچارین پەنا ببەینە بەر دەقێکی عەرەبی و زمانەکانی ترو جارێکی تر مۆرکی کوردەوارییان پێ ببەخشینەوە لەرێی وەرگێرانەکانمانەوە، کەوای لێ بکەین لەواقیعەکەوە زۆر نزیك بێت.

دەستوور: وەکو دەرهێنەرێك تاچەند لەئاستی ئەکتەرەکانت رازیت؟

ئەحمەد رەئوف: لەهەموویان رازیمو بەراستی بینەر دەتوانێت ئەو شایەتییە بدات، بەڵام بەراستی رۆژ بەرۆژ دەبێت داهێنانی جوانتر بکەن لەکارەکانیاندا.

دەستوور: هەندێك دەڵێن کارەکانی تیپی رەنگالە وەکو بازرگانییەکی لی هاتووەو لەپەیامەکەی خۆی دوور کەوتۆتەوە؟

ئەحمەد رەئوف: حەز دەکەم هەموو هونەرمەندانو خەلکیش ئەو راستییە بزانن کە هونەر هەتا نەبێت بە (بازرگانی) سەرکەوتوونابێت، بۆیە واهەستدەکەم رەخنەکەیان لەجێی خۆیدا نییە.

دەستوور: ئایا ئێستا کێشەیەکمان هەیە بەناوی قەیرانی شانۆوە؟

ئەحمەد رەئوف: لێرەدا شتێك دێتە بەرباس ئەویش ئەوەیە کە قەیرانی شانۆ قەیرانی گروپو شانۆکارانو جۆری کارەکانیانە، ئەگینا قەیرانی بینەر نییە، دەبینیت کارێکی ئێمە بەنزیکەی سێ مانگ نمایشدەکرێت، ئێمە لەهەولداین بۆ ئاشناکردنەوەی بینەر بە هۆڵەکانی شانۆ.

دیمەنێك لەشانۆگەری دارستانو یاساکەی

فۆتۆ: کاروان رەحمان

بەتەمەنەكان دەیانەوێت پشوو بدەن

پیروپەککەوتەکانی دەڤەری پشدەرو بیتوێن پێویستیان بەخەڵوەتگەیەکی پیری هەیە

فەرمان چۆمانی لەڕانیە

دەڤەری پشدەرو بیتوێن پێویستی بەکردنەوەی خەلوەتگەیەکی پیری هەیە بۆ ئەو کەسە بەتەمەنانەی بێلانەن‌و لەشەقامو کۆڵانەکاندا شەوو ڕۆژ دەکەنەوە.

هەرچەندە لە لایەن خەڵکییەوە تارادەیەك هاوکاری ئەو کەسە بەتەمەنانە دەکرێت کەبەهەر هۆکارێکی کۆمەڵایەتی یان ئابووری ئاوارەی شەقامو کۆڵانەکان بوون، بەڵام هاوڵاتیانی دەڤەرەکە داوا دەکەن ئاوریان لێبدرێتەوەو لانەیەکیان بۆ دروست بکرێت.

حەمەد حەمە عەلی هاوڵاتیەکی بەتەمەنی شارۆچکەی سەنگەسەرەو تەمەنی ٩٦ ساڵەو بەخاڵە حەمە ناسراوەو تا ماوەیەك پێش ئێستا لە ژێرزەمینێك دەمایەوە، بەڵام ئێستا لە یەکێك لە مزگەوتەکان ژیان بەسەر دەبات، خاڵە حەمە وتی"خەڵك هاوکاریم دەکەن و نانم بۆ دێنن لەکاتی ژەمەکاندا".

خاڵە حەمە باسی لەوەشکرد کە بەسێ هەفتە جارێك خۆی دەشوات لە ماڵێك کەهاوکاری دەکەن، هەندێکجاریش لەمزگەوت بەمەسینە ئاو بە خۆیدا دەکات لە وەرزی هاویناندا، لەبەرئەوەی زۆر گەرمایە.

بەشێك لەکۆڵان‌و شەقامەکانی دەڤەری پشدەرو بتوێن چەندین کەسی هاوشێوەی خاڵە حەمەی تێدایە، بەڵام لەبەر نەبوونی جێگایەکی گونجاو لەسەر شەقامەکان دەمێننەوەو شەو و ڕۆژ بەڕێدەکەن، یان لەلایەن خەڵکییەوە هاوکاری دەکرێن.

بڕیار بوو لەسەر بودجەی ساڵی ٢٠٠٩ خەڵوەتگەیەکی پیری لە ڕانیە دروست بکرێت، بەڵام تا ئێستا ئەو خەڵوەتگەیە دروست نەکراوە، هاوڵاتیانیش دروستکردنی خەڵوەتگەی پیری بە پێویست ناو دەبەن.

لەقەزای ڕانیە، باخێکی گشتی لێیە، ئەو باخە ڕۆژانە بووەتە خەڵوەتگەی پیری بۆ دەیان بەتەمەنی ئەو شارە، کە لەو باخەدا ڕۆژ ئاوا دەکەن‌و پێکەوە ڕۆژگار بەڕێدەکەن، بەڵام کەشەو دادێت دیسانەوە بەتەمەنەکانی ئەو قەزایە بیریان لای دروستکردنی خەڵوەتگەیەکی پیرییە، بەڵکو شەوانیش لانەیەکیان هەبێت.

عەلی حەمەد قائیمقامی قەزای ڕانیە وتی"لەسەر بودجەی ٢٠٠٩ خەڵوەتگەیەکمان خستووەتە ناو بەرنامەکانمان‌و بە نوسراوی فەرمی بەرزمان کردۆتەوە، بەڵام تا ئێستا بودجەی ٢٠٠٩ مان بە دەست نەگەیشتووەو وەڵامی تەواومان لەسەر ئەو پرۆژانە وەرنەگرتۆتەوە کە حکومەتی هەرێم لە سەر بودجەی ساڵی ٢٠٠٩ بۆمان دروست دەکات".

بەشێك لەو بەتەمەنانەی کە لەو دەڤەرە بێلانە دەمێننەوە، لەبەرئەوەی ئەو دەڤەرە خەڵوەتگەی پیری لێ نییە، ڕەوانەی خەلوەتگەی سلێمانی دەکرێن، بەڵام بەلای بەرپرسانی ئەو دەڤەرەشەوە ئەوە ڕێگە چارە نییەو پێویستی بوونی خەلوەتگەیەکی پیری لە دەڤەرەکە بەچارەسەری تەواوەتی دەزانن.

دکتۆر هیمداد ڕەشید سەعید بەڕێوەبەری بەڕێوەبەرایەتی چاودێری گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی بیتوێن باسی لەوەکرد"داوای کردنەوەی خانەیەکی پیرانیان کردووە بۆ ئەو پیرانە کە دەکەونە ژێر هەندێ حاڵەتی کۆمەڵایەتی‌و لەهەموو شوێنێك ناتوانن بژین، چونکە تا ئێستا ئەو پیرانەی دێن دەیانێرنە خانەی پیران لە سلێمانی".

ناوبراو وتیشی"ئێمە بەڵێنیشمان پێدراوە بۆ کردنەوەی ئەو خانەیە، بەڵام کۆمەڵێك گرفتی ئیداری بونەتە کێشەو پێویستی بە بودجە هەیەو بە هیواین لە ئایندەیەکی نزیکدا ئەوە چارەسەر بێت".

خاڵە حەمە داواکارە لە حکومەت کە خەلوەتگەیەکی پیرییان بۆ بکاتەوە وەك خۆی دەڵێت"بۆ ئەوەی تێیدا بژین‌و چی تر ئازاری خەڵك نەدەم و خەڵك ماندوو نەکەم".

بەتەمەنەکانی پشدەرو بتوێن ڕەوانەی خەڵوەتگەی پیری سلێمانی دەکرێن

پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی کافتریاکەیان کێشەی هەیە

دەستوور

بەهۆی دواکەوتنی تەندەری بەکرێدانی کافتریای پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی خوێندکاران بەناچاری ڕوو لەدەرەوەی پەیمانگا دەکەن بۆ نانخواردن‌و هەر پێداویستییەکی تر، خوێندکاران‌و مامۆستایانیش گلەییان لە کافتریاکەیان هەیە.

نزیکەی مانگێکە خوێندن لەپەیمانگای تەکنیکی سلێمانی دەستی پێکردۆتەوەو خوێندکارەکانیشی لەدەرەوەی پەیمانگا نان دەخۆن.

سەیران عەلی خوێندکاری بەشی ژمێریاری قۆناغی دووەم لەگەڵ ئەوەی ئاماژەی بەوەکرد کە تا ئێستا کافتریاکەیان نەکراوەتەوە وتی"کافتریاکەمان تەنها بەناو کافتریایەو هیچ مەرجێکی تەندروستی تیانیە مێزو کورسیەکانی زیاتر لەهی چایخانەیەکی شەعبی دەچێت نەك کافتریای پەیمانگا".

سەیران وتیشی جگە لە بچوکی کافتریاکە لە ناو هۆڵی دانیشتنەکەیدا خواردن دروست دەکرێت، سەیران ئاماژەی بە کەمی جۆری خواردنەکان‌و خراپی ئاستی پێشکەشکردن کرد لەساڵی ڕابردوودا.

مامۆستا بەهادین ئەحمەد مامۆستای بەشی ڕۆژنامەنووسی ئاماژەی بەوەدا شوێنی تایبەت بە مامۆستایان بە هیچ جۆرێك شیاو نیە بە مامۆستا، هەندێك جار خواردنەکانیان کۆن بوون‌و هی ڕۆژی پێشوو بوون.

مامۆستا بەهادین وتی بەهۆی خراپی کافتریای پەیمانگاوە"زۆرجار دەچمە دەرەوەی پەیمانگا نان دەخۆم".

مامۆستا بورهان ڕەفیق ڕاگری پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی سەبارەت بەدرەنگ کەوتنی کردنەوەی کافتریای پەیمانگا وتی "بڕیار بوو ١٠/١ بکرێتەوە، بەڵام بەهۆی ئەوەی ئەوکەسەی تەندەری کافتریاکەی بۆ دەرچووە مەرجەکانی وەك پێویست نیە بۆیە پشتگیری نەکرا، بۆیە دووبارە تەندەر کراوەتەوە چاوەڕێین بەم نزیکانە کافتریا بکرێتەوە.

دەربارەی خاوێنی‌و لایەنی تەندروستی کافتریای پەیمانگا مامۆستا بورهان ئاماژەی بەوەدا لیژنەی تایبەتمان هەیە بۆ بەدواداچوونی کێشەو گرفتەکان وە بەردەوام پشکنینی تەندروستی بۆخواردنەکان ئەنجام دەدرێت، بەڵام بەداخەوە خوێندکار لە ئاستی پێویست نیە، هەندێك لە خوێندکارەکان جگەرەیان لەناو هۆڵەکەدا کێشاوە، هەندێك لە خوێندکارەکان بتڵ‌و پەرداخیان فڕێ داوەتە باخچەو گۆرەپانەکان، لەگەڵ بوونی ڕێنمایی، بەڵام خوێندکارەکان پابەندی خاوێنی نابن.

کێشەیەکی تری کافتریای پەیمانگای تەکنیکی داخستنی کافتریاکەیە لە خولی دووەمی تاقیکردنەوەکانی کۆتایی ساڵدا.

دەربارەی ئەم کێشەیە ڕاگری پەیمانگا وتی"ساڵانە عەقدەکان تا کۆتایی مانگی حەوت دەبێت" بۆیە کافتریا لەوکاتەدا دادەخرێت.

کوردتێل بێزار بووە

ئامێری تەلەفونەکانی کوردتێل لەخزمەتگوزارییەوە بۆ هەراسانکردن

سەربەست ساڵح لەسلێمانی

بەهۆی شکاندنی ئامێری تەلەفۆنی گشتییەوە لەسەر شەقامو شوێنە گشتییەکان کۆمپانیای کوردتێل بێزاربووە لەچاکردنەوەیان‌و چەندین ئامێری تەلەفۆنی گشتی بەلەکارکەوتوویی ماونەتەوە.

کۆمپانیای کوردتێل لەساڵی ٢٠٠٨وە هەستاوە بە دانانی خزمەتگوزاری تەلەفۆنی گشتی لەسەر شەقامە گشتیەکان‌و ناوبازاڕو نەخۆشخانەو نزیك هەندێك دامودەزگای حکومی کەژمارەیان سێ سەد تەلەفۆنە.

سامان عوسمان لێپرسراوی تەکنیکی کۆمپانیای کوردتێل ئاماژەی بەگرنگی بوونی تەلەفۆنی گشتی لەسەر شەقامەکان کردو بەسیمایەکی شارستانی دانا، ئەمە جگەلەوەی کارئاسانیەکە بۆ هاوڵاتیان بە تایبەت ئەوانەی لە دەرەوەی هەرێم هاتبن، ئەم خزمەتگوزارییە لەزۆربەی شارە پێشکەوتووەکانی جیهان هەیە.

سامان وتی"لەکارکەوتنی تەلەفۆنە گشتیەکان بۆ چەند هۆکارێك دەگەڕێتەوە لەوانە هەندێجار جیهازەکە خۆی خراپ دەبێت یاخود خراپ بوونی هێڵەکەی بەشێوەیەکی ئاسایی یاخود پچڕانی هێڵەکە بەهۆی پرۆژە خزمەتگوزاریەکانەوە، خراپترین هۆکاریش بەلای بەڕێوەبەری تەکنیکی کورتێلەوە شکاندنی جیهازەکانی تەلەفۆنە لەلایەن هەندێك کەسی نابەرپرس کە ئاستی هۆشیاریان لە ئاستی پێویستدا نیە، کەلوپەلی شوێنە گشتییەکان بە موڵکی خۆیان نازانن".

دەربارەی زۆری ژمارەی تەلەفۆنە لەکارکەوتووەکان بەرپرسی تەکنیکی کۆمپانیای کوردتێل وتی" بەشێکی تایبەتمان هەیە بەچاکردنەوەی تەلەفۆنە گشتیەکان کە ڕۆژانە لە هەوڵی چاککردنەوەیداین، بەڵام بەهۆی شکاندنی تەلەفۆنەکان بەڕێژەیەکی زۆر فریای ئەو ڕێژە زۆرەی شکاندنی ئامێرەکانی تەلەفۆن ناکەوین".

سامان عوسمان ئاماژەی بەوەشدا لەئەنجامی خراپ بەکارهێنانی تەلەفۆنە گشتیەکان چەند خزمەتگوزاریەکیان ڕاگرتووە کە بەخۆڕاین، وەك خزمەتگوزاری پەیوەندی کردن بە دامودەزگا فریاگوزاریەکانی پۆلیسی فریاکەوتن، فریاگوزاری نەخۆشخانە(اسعاف)و ئاگرکوژێنەوە.

سامان ئاماژەی بەوەدا کە ئەو خزمەتگوزاریانەیان ڕاگرتووە "چونکە خەڵکانێك خراپ بەکاریدێنن‌و دەبێتە هۆی گاڵتەپێکردن‌و هەراسانکردنی دەزگا خزمەتگوزاریەکان".

کۆمپانیای کوردتێل داوا لەهاوڵاتییان دەکات ئەو ئامێرە خزمەتگوزارییانە بەشێوەیەکی تەندروست بەکاربهێنن.

کوردتێل بێزار بووە لەچاککردنەوەی ئامێرەکانی

کۆمەڵگەو کلتورو داب‌ونەریت

سەرنجێك لەسەر میدیا لە دۆخی بێ کلتوریدا

نەجمەدین حەمەعەلی

کلتور وەك دەرهاویشتەیەکی ژیانی هاوبەشی مرۆڤەکانو وەك پرنسیپێکی ڕێکخستنو بەرپرسیار لە چاك بوون یان خراپ بوونی ژیانی مرۆڤەکاندا، هەروەها وەك ڕەگەزێکی بریاردەر لە زیندوبوونی کۆمەڵگەو نەتەوە جیاوازەکانو هەم وەك سامانێکی کەلەکەبوی بیرکردنەوەو هزری مرۆڤەکان، کە ئایا دەکرێو شیاوە هەر کۆمەڵە خەڵکێك لە چوارچێوەیەکی جوگرافیدا کۆبونەوەو پێکەوە ژیان ئیتر دەبنە خاوەنی کلتور؟ ئایا هەموو کۆمەڵگاکان مەرجە ببنە خاوەن کلتورێکی ڕەسەنو مرۆڤانە؟ کامانەن ئەو کۆمەڵگاو مرۆڤانەی کەدەکرێ ببنە خاوەن کلتورێکی باڵاو مرۆڤ دۆستانە کە لەگەڵ پرنسیپەکانی بوونی خۆیاندا هاورێك بێت؟

بێگومان بەهۆی جیاوازی لە ئاستی بیرکردنەوەی مرۆڤەکاندا کلتوری جیاوازیش بوونیان دەبێت، کەدەکرێ هەندێ لە کۆمەڵگاکان ببنە خاوەنی کلتورێکی باڵاو هەندێکیشیان سنوورەکانی عاداتو تەقالیدو نەریت تێنەپەرێنن، کەمن ئەو کۆمەڵگایانەی کە دەبنە خاوەنی کلتورو کلتور بەمانا رەسەنەکەی بەرهەمدەهێننو قۆناغی خوو نەریت تێدەپەرێنن. چونکە کلتور گەورەترە لە خوو نەریتی کۆمەڵایەتی. داب‌و نەریتە کۆمەڵایەتیەکان لە دەرەنجامی بەریەککەوتنو پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکانەوە دێنەبوون، واتە گەر کۆمەڵە مرۆڤێك لە شوێنێکدا پێکەوەژیان مەرجە ببنە خاوەنی داب‌و نەریتی کۆمەڵایەتی، بەڵام مەرج نیە ببنە خاوەنی کلتور، چونکە دواجار کلتور دەرەنجامی پرسیارو بیرکردنەوەیە، خوو داب‌و نەریت بەرهەمی ژیانی رۆژانەی مرۆڤەکانە لەگەڵ یەکتردا، بەڵام کلتور باڵاترە لە ژیانی رۆژانەو لە دەرەنجامی بیرکردنەوەو هزری مرۆڤەکانەوە دێتە بوون.

بەڵام بەداخەوە هەموو جارێك کەباسی کلتور دەکرێت بێ چەندو چون مانایەکی کۆمەڵایەتی بەبەردادەکرێتو راستەوخۆ بە داب‌و نەریتی کۆمەڵایەتی دەناسێنرێتو بەدەردەکرێت لەمانا باڵاو رەسەنەکەی. کلتور لە فۆرمە رەسەنەکەیدا هەڵگری کۆمەڵێك چەمكو ئایدیای باڵای گەردونیە وەك ((چاکە، عەدالەت، فەزیلەت، ئازادی..هتد))کەمرۆڤ لەرێگەی ئەم ئایدیایانەوە بەبوونی خۆی دەگاتەوەو دەبێتە بوونێك کە زیاترین ماناکانی ژیانێکی چاك بەرمەبنای ئایدیای چاکە لە خۆدەگرێتو دەستی بە زیاترینو رەسەنترین مەعریفەی بەشەری دەگات کە ئەویش بریتیە لە مەعریفەی بوون بەتاكو گشتێکی باش.

بێگومان بوونە خاوەنی ژیانێکی چاكو کلتورێکی مانادارو رەسەن نە بەخۆزگەو ئاوات خواستنە نە بە بەختەو نە لەدەرەنجامی موعجیزەشەوە دێتە بوون، بەڵکو لە دەرەنجامی بیرکردنەوەو هەوڵو تێکۆشانو پەروەردەیەکی رەسەنەوە دێتە بوون، کە دەکرێ هەر کۆمەڵگەیەکی زیندو پاش مەودایەکی زەمەنی لە بیرکردنەوە پێی بگاتو بیکاتە کۆمەڵگەیەکی زیندوی خاوەن کلتورێکی رەسەنی مرۆڤانە بەمانای مرۆڤ بوون.

کۆمەڵگەیەك دەتوانێت قۆناغی داب‌و نەریت تێپەرێنێت کە خاوەنی دەوڵەتو دامەزراوە مەدەنیو مەعریفیەکان بێتو ئازادیو دیموکراسی لە فۆرمە رەسەنەکەیاندا بوونیان هەبێت، چونکە کلتور بەمانا پۆزەتیڤەکەی یاخود چاکەکەی لە ژێر رەحمەتی دەسەڵاتێکی ستەمکاردا گەشەناکاتو بوونی نابێت، دەکرێ کلتور بەمانا نێگەتیڤەکەی لە رژێمێکی ستەمکاردا بوونی هەبێت، بەڵام دواجار ناتوانین بەم کلتورە ستەمکاریە بڵێین کلتور، چونکە پرنسیپەکانیو ستراکچەرەکەی دژی هەموو ماناو بەهایەکی بوونی مرۆڤە.

لەلایەکی کەشەوە مەرجیش نیە کە دەوڵەت ئامادەیی هەبوو ئەوا کلتوریش ئۆتۆماتیکیەن بوونی دەبێت، بەپێچەوانەوە دەکرێ دەوڵەت ئامادەیی هەبێت، بەڵام کلتوریش بوونی نەبێت، لەئێستادا چەندین دەوڵەت بونیان هەیە، بەڵام کلتور بەو شێوەیە تێیاندا گەشەی نەکردوە کەدەبێ هەبێ.

چونکە دەوڵەت لەو وڵاتانەدا کەنەیانتوانیوە ببنە خاوەنی کلتورێکی باڵا، ئەرکی رەسەنی خۆی لەبیرکردوەو فۆرمی ئیدارەکردنی کاروباری رۆژانەی هاوڵاتیانی لە خۆگرتوە، بۆیە دەوڵەت تەنها بریتی نیە لە سیستەمێکی ئیداری بۆ راپەراندنی کاروباری رۆژانەی هاوڵاتیانو بەس، بەڵکو دەوڵەت دەبێ خاوەنی دامەزراوەو موئەسەساتی مەعریفی ئەکتیڤو چالاك بێتو لە پێناو مانەوەی خۆیدا دەبێ بەتەنگ پەروەردەکردنی هاونیشتمانیانەوە بێتو فۆرمی ئیدارەکردنی ژیانی رۆژانەی هاوڵاتیانی تێپەراندبێت.

ئەمەش بەو مانایە نایەت کەئیدارەکردنی ژیانی رۆژانەی هاونیشتمانیان لەبەرچاونەگیرێتو پشتگوێبخرێت، نا بەڵکو مەبەستەکە لەوەدایە نابێت دەوڵەت تەنها بوونی بریتی بێت لەرێکخستنی کاروباری رۆژانەی خەڵكو دابینکردنی پێداویستیەکانی ژیانی رۆژانەیان، بەڵکو دەبێ لەبنەرەتدا ئەمانە کرابن یان بکرێن، چونکە لەراستیدا رێکخستنو دابینکردنی پێداویستیەکانی ژیانی رۆژانە بۆ هاونیشتمانیان خۆی لەخۆیدا فاکتەرێکی کاریگەرە بۆ ئەوەی هاونیشتمانیان بتوانن بۆ زیاتر لە ژیانی رۆژانە بژینو لەرێگەی بیرکردنەوەو پرسیارو گەیشتن بەئایدیا باڵاکان ببنە خاوەنی ئەو کلتورەی کەدەکرێ بەهۆیەوە بەچاکترین مانای ژیان بژین.

بەڵام گەر کۆمەڵگایەك خاوەنی دەوڵەت نەبوو یان با گریمانەی ئەوە بکەین دەوڵەت ئامادەیی هەیە، بەڵام نەیتوانیوە پێداویستیە سەرەتاییەکانی ژیان بۆ هاوڵاتیان دابینبکات، یان لەبنەرەتدا کاربەدەستانی دەوڵەت نایانەوێو لەخەمی ئەوەدا نین کە هاوڵاتیان بۆ زیاتر لە پێداویستیەکانی ژیانی رۆژانە بژین، گەر دەوڵەتێك بەو ئاراستەیەدا بروات ئەوا دەتوانین بڵێین بەرەو ستەمکاری هەنگاودەنێ، بۆیە کاربەدەستانی دەوڵەتێکی لەم چەشنە بەئەنقەستو بەمەبەست بەردەوام لە هەوڵی ئەوەدان کە بیرکردنەوەی هاوڵاتیان سەرقاڵ بکەن بە ژیانی رۆژانەوە، بۆئەوەی بۆ زیاتر لە ژیانی رۆژانە نەژین، چونکە لەوە گەیشتون تا هاوڵاتی سەرقاڵی بیرکردنەوەبێت لە دابینکردنی پێداوستیەکانی ژیانی رۆژانە، ئەوا بەهیچ شێوەیەك نابێتە مەترسی بۆسەر دەسەڵات، چونکە گەر هاوڵاتی ژیا بۆ ئەوەی کەبخوا ئەوا بەئاسانی کۆیلەو کۆنترۆڵ دەکرێتو لە دواجاریشدا دەبێتە بێ دەنگترینو بێ زمانترین کەس، چونکە رۆژێك لە رۆژان رووبەرووی دەسەڵات نابێتەوەو پرسیارێکی جدی لە چۆنیەتی مومارەسەکردنی سولتەو دەسەڵات لە کاربەدەستان ناکات، بۆیە ئەم جۆرە کەسە هەمیشە لەلایەن دەسەڵاتەوە پیایدا هەڵدەدرێتو تەشویقو خەڵات دەکرێت لەبەرامبەر ئەوەدا کە بیرناکاتەوەو پرسیار ناکات، ئەم کەسە بەردەوام پەسەندترین کەسە کەدەکرێتو دەتوانێت لە ناو حیزبێك یان دەوڵەتێکی ستەمکاردا شوێنپێی خۆی بکاتەوەو بژی، بەڵام بەپێچەوانەوە لەناو حیزبێك یان دەوڵەتێکی دیموکراسی رەسەندا هەمیشە هاوڵاتی ئاسانکاری بۆ دەکرێتو هاندەدرێت کە بیربکاتەوەو لە تاکێکی پاسیڤەوە بگۆرێت بۆ تاکێکی ئەکتیڤ، بۆ ئەوەی رۆڵی خۆی وەك هاوڵاتیەك بگێرێتو خزمەت بەخۆیو کۆمیونێتیەکەی بکات.

لێرەوە ئەو کۆمەڵگەیەی کە زۆرینەی تاکەکانی سەرقاڵی بژێوی رۆژانەبنو نەشتوانن بژین بۆ ئەوەی کە بخۆنو دەوڵەتیش پشتگیریان بکات لەمانەوەیان لەم دۆخەدا، ئەوا بێگومان ئەم کۆمەڵگەیە دەبێتە خاوەنی زۆرینەی نەزان (عەوام)، عەوام بەومانایەی بیرناکەنەوەو پرسیارناکەن، نەك بەومانایەی نەزانن بنوسنو بخوێننەوە، چونکە دەکرێ کۆمەڵگایەك خاوەنی زۆرینەی کەسی خوێندەوار بێت وەك (نوسینو خوێندنەوە)و لەهەمانکاتیشدا خاوەنی زۆرینەی عەوام بێت، عەوامیش هەرگیز نابێتە خاوەنی کلتورێکی باڵاو رەسەن، بەڵکو دەبێتە خاوەنی کلتورێکی عەوامانەی بێ دەنگو نارەسەن.

مەترسیەکە زیاتر لەوەدایە گەر کۆمەڵگایەك زۆرینەی تاکەکانی عەوام بن ئەوا لەهەمانکاتدا دەسەڵاتیش لەسەرخۆ بەرەو دەسەڵاتو سیستمێکی ستەمکاری هەنگاودەنێت، چونکە ئەم دوو چەمکە هەریەکەیان بەناچاری هۆکاری بوونی ئەوی دیکەی لەخۆیدا هەڵگرتوە.

ستەمو ستەمکاریو چەوسانەوەش تەنها بریتی نیە لە ئازاردانو ئەشکەنجەو کوشتن بۆیە ناکرێ تەنها لەم فۆرمە ماتریالیەیدا بیناسینەوە، بەڵکو دەکرێ خراپترین فۆرمی ستەمکاری بەشێوەیەك لە شێوەکان بریتی بێت لە پرۆسەی کۆیلەکردنی هاوڵاتیو خالی کردنەوەی لە هەرجۆرە بیرکردنەوەو پرسیارکردنێك لە خۆیو ئەو شتانەی کەبەردەوام لە دەورو بەریدا روودەدەن، ئەم جۆرە لە ستەمکاریو ئەم پرۆسەی بەکۆیلەکردنە وا بەئاسانی خۆی مانیفێست ناکاتو ناناسرێتەوەو ناتوانین وەك هەر شتێکی ماتریالی لە مسی دەرەنجامە نێگەتیڤەکانی بکەین ، بەڵکو بەشاراوەیو لەپشت ماسکەکانەوە خۆی حەشارداوەو جاربەجاریش خۆی نمایش دەکات.

ناسینەوەی کەس یان دەسەڵاتی ستەمکار ئەرکی هاوڵاتیە بەڵام کێشەکە لەوەدایە کە عەوام لەبەر ئەوەی کە ئەقڵو بوونێکی پاسیڤی هەیە هەرگیز ناتوانێت خوێندنەوەی هەبێت بۆ دەسەڵات، تەنانەت بەهۆی پاسیڤ بوونیەوە خودی خۆشی لێ نامۆ بووە، زیاتر لەمەش بێ باکە بەرامبەر دەسەڵاتو لە زۆر حالەتیشدا پشتگیری دەکاتو لە خراپترین دۆخیدا خۆی دەبێتە بەشێك لەسیستمەکەو بەشانازیەوە قەبولی دەکاتو سەرسەختانە بەرگری لێ دەکات. گەر کۆمەڵگەیەك لەدۆخێکی وادابێت ئەوا ئەم دۆخە کاریگەریەکی راستەوخۆ بەجێدەهێڵێت لەسەر هەموو لایەنەکانی ژیانی کۆمەڵگا وەك لایەنی سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتیو رووناکبیری...بۆیە دەتوانین هەموو دەرەنجامە پۆزەتیڤو نێگەتیڤەکان دەست نیشان بکەین لەسەر هەر یەکێك لەو لایەنانە.

میدیا سەرقاڵی گواستنەوەی مەعلوماتە بۆ خوێنەرەکەی کە عامی کۆمەڵگەیە، چونکە کلتوری عەوام نەدەتوانێت مەعریفە بەرهەم بهێنێتو نەباکیشی بەلای ئەوەدا دەچێ کەسەرقاڵی مەعریفە بێت. هەربۆیە عەوام عەودالی زانیاریو مەعلوماتە لەبەرامبەردا خوێنەری جدیو خاوەن کلتور مەعریفە بەرهەمدەهێنێت

لە بارودۆخێکی وادا گەر میدیا وەك نمونەیەك وەرگرین ئەوا بەئاسانی دەرەنجامە نێگەتیڤەکانی کلتوری عەوام لەناو ئەم بوارەدا خۆیان بەیان دەکەن، واتە کەسێك دەتوانێ لەرێگەی سەیرکردنی کەناڵێکی تەلەفزیۆنیەوە یان خوێندنەوەی رۆژنامەیەکەوە یان گۆڤارێکەوە تێبگات لەوەی کەئەم کۆمەڵگایە لەچ بارودۆخێکدایەو بەچیدا تێدەپەرێ، گەر سەرنجی میدیای کوردی بدەین بە(نووسراو، بینراو، بیستراویەوە) بۆ نمونە ئەوەی لە زۆربەی کەناڵە تەلەفزیۆنیەکانەوە پەخش دەکرێ زۆربەیان هیچ نین، جگە لە پرۆگرامو بابەتی کات گوزەراندنو تەرفیهی زۆر سادە کە پێویستیان بە تۆزقاڵێك لە ئەقڵو بیرکردنەوە نیە بۆ ئەوەی بینەر لێیان تێبگات، بەڵکو بە پێچەوانەشەوە خودی ئەو بەرنامەو پرۆگرامانە دژی گفتوگۆکردنی ئەقڵین. بەنیسبەت میدیای نووسراویشەوە کەزیاتر مەبەستمانە، دەبینین لە ئێستادا بەلێشاو رۆژنامەو گۆڤاری رۆژانەو هەفتانەو مانگانە بڵاودەکرێنەوە، بەڵام گەر سەرنجی ناوەرۆکی زۆربەی ئەو رۆژنامەو گۆڤارانە بدەین بەتایبەتی گۆڤارەکان ئەوا دڵنیام کە خوێنەری جدی توشی حەپەسانو شۆك دەبێت لەوەدا کە چاوی بەبابەتێك ناکەوێت سەرنجی رابکێشێتو پێویستی بەبیرکردنەوە بێت بۆئەوەی بیخوێنێتەوە، بۆیە لەپاڵ ئەم هەموو رۆژنامەو گۆڤارانەدا، رۆژنامەو گۆڤاری جدی دەتوانین بەپەنجەی دەستبژمێرین کە بابەتی جدی بڵاودەکەنەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا رۆژنامەو گۆڤاری جدیو خاوەن پەیام بەتایبەتی گۆڤارەکان لە پەراوێزدانو کەمن ئەو کەسانەی کە خوێنەرو عەودالی ئەم میدیا جدیو خاوەن پەیامەن.

هۆکاری سەرەکی ئەو فەوزایەی کەبەم دواییانە سەریهەڵداوە، هەروەها ئەو ستایلە لە بڵاوکردنەوە کە رۆژنامەو گۆڤارەکان بەتایبەتی گۆڤارەکان گیرۆدەی بوون، دەتوانین بڵێین چەند هۆکارێکی هەیەو هەندێك لەو هۆکارانە دوو جەمسەرن، یەکێك لە هۆکارەکان بریتیە لە زاڵ بوونی کلتوری عەوام لەناو میدیادا بەشێوەیەك کە میدیا چۆکی داداوە بۆ ئەم کلتورەو تەسلیمی بوە، کاتێکیش راگەیاندن بەو ئاقارەدا دەروات ئەوا سەراپا دەبێتە میدیایەك کە لە باشترین حالەتدا تەنها ئەرکی بریتی دەبێت لە جێبەجێ کردنی داخوازیەکانی عامی کۆمەڵگاو زیاترین هەول دەدات لە پێناو رازیکردنی زۆرینە، بەئامانجی کۆکردنەوەی زیاترین بینەرو خوێنەر لەدەوری خۆی، رازیکردنی عەوامیش بەوە دەبێت کەبابەتی سادەو سەرپێییو بازاریو سەرقاڵ بوون بەو بابەتانەی کەبابەتی رۆژانەنو عەوامو عامی کۆمەڵگا بەئاسانیو بێ بیرکردنەوە لێیان تێ دەگات.

واتە لەم حاڵەتەدا میدیا سەرقاڵی گواستنەوەی مەعلوماتە بۆ خوێنەرەکەی کە عامی کۆمەڵگەیە، چونکە کلتوری عەوام نەدەتوانێت مەعریفە بەرهەم بهێنێتو نەباکیشی بەلای ئەوەدا دەچێ کەسەرقاڵی مەعریفە بێت. هەربۆیە عەوام عەودالی زانیاریو مەعلوماتە لەبەرامبەردا خوێنەری جدیو خاوەن کلتور مەعریفە بەرهەمدەهێنێتو عەودالی تێگەیشتنیشە لە مەعریفە. بۆیە زۆربەی ئەو کەناڵو رۆژنامەو گۆڤارانە خەریکی بەبازارکردنی خۆیانو فعلەن دەشیانەوێ بەبازاری بن، چونکە چاکترین پێوەر بەنیسبەت رۆژنامەو گۆڤارەکانەوە بۆ هەڵسەنگاندنی باشترینو چاکترینیان بریتیە لەوەی کە کامەیان زیاترین بابەتی سەرپێیی بڵاودەکاتەوەو زیاترین ژمارەی لێ دەفرۆشرێ.

گەر سەرنجی رووپەری گۆڤارەکان بدەین دەبینین ئەوانەی کەبابەتی "سیاسی" بڵاودەکەنەوە لەهەموو ژمارەیەکدا هەریەکەیان چەند وێنەیەکی سەرکردە سیاسیو حیزبیو بەرپرسە حکومیەکان بڵاودەکەنەوەو بەچەندین مانشێتی جۆراوجۆری قەبەو سەرنجراکێش دەرازێنرێنەوە تابتوانن زیاترین ژمارە بفرۆشن؟ هەندێك جار مانشێتێکی گەورە لەسەر رووپەری گۆڤارەکان دەبینی، بەڵام کەسەیری بابەتەکەی دەکەی تەنها هەواڵێکەو لەچەند رستەیەك تێناپەرێتو هەستدەکەی زۆر زیادەرۆیی تێدا کراوە، واتە دەتوانین بڵێین لەگەڵ ئەوەدا کەئەم گۆڤارانە فریان بەسەر مەعریفەوە نیە، کەچی لەگەیاندنی مەعلوماتیشدا شکستیان هێناوەو نەیانتوانیوە خودی مەعلوماتیش بە عەوامی کۆمەڵگە بگەیەنن، لێرەدا ناچمە سەر باسی ئەوەی کە ئایا ئەم زانیاریانە یاخود ئەم هەواڵو بابەتانە لە رووی ئەخلاقو ئەتەکێتی رۆژنامەنوسیەوە لەچ دۆخو ئاستێکدان، چونکە ئەمەش بۆ خۆی بابەتی تر هەڵدەگرێ.

لەلایەکی کەشەوە ئەو گۆڤارانەی کە بابەتی کۆمەڵایەتی بڵاودەکەنەوە بەهەمان شێوە توشی هەمان هەڵە بونەتەوەو زۆربەی کات گۆڤارێك یان رۆژنامەیەکی لەم چەشنە بۆ ئەوەی پرفرۆشبێ راستەوخۆ بە وێنەو مانشێتو بابەتی سێکسی وروژێنەر رووپەرو ناوەوەی گۆڤارەکەی پردەکات تابتوانێت گفتوگۆی غەریزەی خوێنەرەکانی بکات نەك ئەقلیان، بەئامانجی کۆکردنەوەی زیاترین خوێنەرو قازانج!؟

لەلایەکی کەشەوە ئەم بەبازاربوونەی میدیا بەتایبەتی رۆژنامەو گۆڤارەکان دەگەرێتەوە بۆ ئەو فەوزاو بۆشاییە سیاسیو گەندەلیە ئابووریو ئیداریەی کە حیزبو حکومەتی تێکەوتوە، بەشێوەیەك ئەو مونافەسەو ناکۆکیو یەکتر قبوڵنەکردنو دووبەرەکیو گەندەڵیو پاشقول لەیەکترگرتنو شەرەجنێوەی کە بەرپرسەکانی گرتوەتەوە، زۆر بەداخەوە گوازراوەتەوە بۆ سەر رووپەری ئەو بەناو رۆژنامەو گۆڤارانەی کە لە ئێستادا نێوەندی رۆژنامەگەری ئەم کۆمەڵگایەیان داگیرکردوە. ئێستا "سیاسیەکان" خۆشحالن، چونکە توانیوپانە تارادەیەکی زۆر کۆنترۆڵی ئەقلی زۆرێك لە رۆژنامەنووسو ناوەندی رۆژنامەگەری بکەنو زیرەکانە لە بەرژەوەندی خۆیاندا بەکاریانبهێنن، بەشێوەیەك لەئێستادا هەر بەرپرسێك وەك چۆن حیمایەی هەیە بۆ پارێزگاری لێکردنی بەهەمان شێوەش بەپارەو پولی گەندەلیەکانی دەستەیەك رۆژنامەنووسی لە دەوری خۆی کۆکردوەتەوە تا لە رێگەی دەرکردنی رۆژنامەیەك یان گۆڤارێکەوە ببن بەوتەبێژیو وەك قەلغان بەکاریانبهێنێت بۆ پارێزگاری کردن لەگەندەلیە ئابووریو ئیداریو سیاسیەکانی خۆی بەرامبەر بەرکابەرەکانیو هەموو ئەو نووسینانەی کە لەسەری بڵاودەکرێنەوە.

بەم شێوەیە رۆژنامەو گۆڤارەکان بونەتە شوێنی شەری سیاسیەکان لەسەر دەستی برادەرانی رۆژنامەنووس، ئا ئەمەیە کاری رۆژنامەنووسی کوردی عەیارە بیستو چوار؟

بۆیە زۆر بەپێچەوانەوە لە ئێستادا کاری زۆربەی رۆژنامە نووسەکان بوە بەبەرگری کردن لەو فەوزا سیاسیو گەندەلیە ئابووریو ئیداریەی کە بەرپرسو دامودەزگاکانی حیزبو حکومەتی گرتوەتەوەو رۆژبەرۆژ بەرەو خراپتر هەنگاودەنێت. گەر گریمانەی ئەوەش بکەین کەئەوەی ئەو بەرێزانە دەستیانداوەتێ بەدورە لەهەموو دەستێوەردانێكو تەندروستەو ئامانجی نەهێشتنی گەندەلی ئیداریو ئابووریو سیاسیە، ئەوا ئەم کەموکورتیانە بەبڵاوکردنەوەو خستنەرووی تەنها هەواڵێك لەسەر گەندەلێ فلانە یان فیسارە بەرپرس چارەسەرنابێت وەك دەشبینین کەچارەسەر نەبوە، نەك هەر چارەسەر نەبوە، بەڵکو ناوەندی کاری رۆژنامەنوسیشیان پیس کردوەو گەندەلی رۆژنامەنوسیشی بەشوێن خۆیدا هێناوە. ئەم کێشانە کێشەی جەوهەرینو زۆر قوڵترن لەوەی کە بە بڵاوکردنەوەی هەواڵێك چارەسەر بکرێن، ئەمانە بابەتی فکریو کلتوریو پەروەردەیی و سیاسیو ئەخلاقی قوڵن، پێویستیان بە چەندین دامەزراوەی وەك زانکۆو دەزگای لێکۆڵینەوەو لێکۆڵەری جدی هەیە کەبەردەوام لێکۆڵینەوەی قوڵو ریشەیی لەسەر هەریەکێك لەو بوارانە بخاتەروو کاری بەردەوامیان لەسەر بکرێت، چونکە ئەم بابەتانە کێشەی یەك دوو رۆژ نین وابەئاسانی چارەسەرناکرێن، پەیوەندیان بەئەقلیەتو بیرکردنەوەی تاکەکانی کۆمەڵگاوە هەیەو پێویستە پەروەردە بکرێنو سەر رێ بخرێن. ئەم کارەش پێویستی بەنەفەسی درێژو بەهەوڵو تێکۆشانی بەردەوام هەیە تابتوانرێت گۆرانێکی ریشەیی بەدەست بهێنرێتو ببینە خاوەن کلتورێکی باڵاو هەموو ئەو گۆرانانە لەبیرکردنەوەی کلتوریماندا خۆیان مانیفێست بکەن.

najmhak@yahoo.com

فۆکۆیاما: کۆمەڵگاکان بۆ ئەوەی ببنە مۆدێرن، پێویست ناکات ببنە عەلمانی

وەرگێرانی _ سالار جەلال

ڕۆژی سێشەممە ٢٠ی ئۆکتۆبەر، ناسان گاردلس نوسەر لە ڕۆژنامەی (Global view point) چاوپێکەوتنێکی لەگەڵ نوسەر (فرانسیس فۆکۆیاما) ئەنجامدا.

ناسان گاردلس: تۆ ساڵی ١٩٨٩ ووتارێکت نووسی، کە لە دوایدا پەرەی پێدراو بوو بە کتێبێك، لەو ووتارەدا تێزە بەناوبانگەکەت (کۆتایی مێژوو) خستەروو، پاشان تۆ لە ووتارەکەدا دەڵێیت: "لەوانەیە ئەوەی ئێمە چاوەڕێی دەکەین نەك تەنها کۆتایی جەنگی سارد یان تێپەڕبوونی کاتێکی دیاریکراوی دوای مێژووی جەنگ نیە، بەلکو ئەوە کۆتایی مێژووە" لەبەر ئەوەش، دوایین خاڵی گەشەکردنی ئایدۆلۆژیای مرۆڤ بە جیهانی بوونی لیبراڵ دیموکراسی ڕۆژئاوا وەك دوایین شێوازی بەڕێوەبردنی حکومەت دەگرێتەوە.

پاش ٢٠ ساڵ لە خستنەرووی تێزەکە، ئەو کۆسپانەی بە زۆری هەبوون چی بوون؟ئەی ئەوانەی کە تێیدا سەرکەوتوو نەبویت؟ چی تێدا گۆڕا؟

فرانسیس فۆکۆیاما: ئەو خاڵە سەرەکیەی کە– لیبراڵ دیموکراسی دوایین شێوەی حوکمڕانیە– تا ئێستاش بە شێوەیەکی سەرەکی ڕاستە. هەروەك کۆمەلە ئەلتەرناتیڤێکیش لە دەرەوەی ئەم خاڵە دەبینیت وەك کۆماری ئیسلامی ئێران و دەسەڵاتی سەرکوتکەری چینی، بەڵام پێم وانییە ئەو سیستەمەی کە خەلکانێکی زۆری پێ قایل کراوە، بەرزترین لەو فۆرمی شارستانیەتەی کە دەبینرێت لەهەریەکە لە ئەوروپاو ئەمریکاو یابان و هەندێ لە وولاتانی تری پێشکەوتوو لە ڕووی دیموکراسیەوە، ئەو کۆمەڵگایانەی کەبوونەتە هۆی دابینکردنی بەرزترین ئاستی خۆشگوزەرانی و ئازادی تاکەکەسی بۆ هاووڵاتیانیان.

کێشەکە لەوەدانیە کە ئایا لیبراڵ دیموکراسی سیستەمێکی بێ خەوشە یان هیچ کێشەیەك لە سەرمایەداریدا نیە. لە سەروو هەموو ئەمانەشەوە بەهۆی شکستی بازاری بێسەرو بەرەوە ئێمە هاوێژراوینەتە ناو داروخانێکی گەورەی ئابووریەوە، پرسیاری راستەقینە ئەوەیە ئایا هەر سیستەمێکی تری بەڕێوەبردن کە لەم ٢٠ساڵەی دوایدا سەریانهەڵدا دەتوانن رووبەڕووی ببنەوە؟ وەڵامەکەش بە نەخێر دەمێنێتەوە.

ئەم ووتارەم لە زستانی ١٩٨٨و١٩٨٩نووسی، چونکە پێموابوو ئەو ڕەشبینیەی–کە لەئەنجامی نەهامەتیەکانی سەدەی بیستەمدا وەك جینۆسایدو کەمپی زیندانیانی یەکێتی سۆڤیەتی پێشوو، جەنگە جیهانیەکان گەشەیسەندبوو–سەبارەت بە شارستانیەت بریتی نەبوون لەتەواوی وێنەکانی ئەوکاتە. لەڕاستیدا، چەندین خولیای ئارەزوومەندانەو هەنگاوی پۆزەتیڤ لە جیهاندا بەردەوام بوو، لەنێوانیاندا بڵاوبونەوەی دیموکراسی لەو شوێنانەی کە دیکتاتۆریەت تێیدا باڵادەست بوو. (سام هانتیگتۆن) ئەمە بە (شەپۆلی سێیەم) ناودەبات.

ئەم هەنگاوەش لەساڵەکانی ١٩٧٠وە لەگەڵ هەنگاونانی ئیسپانیاو پورتوگال بەرەو دیموکراسیەت لە باشوری ئەوروپاوە دەستیپێکرد. پاش ئەوە، لە ڕاستیدا کۆتایی هاتنی سیستەمی دیکتاتۆری لە ئەمریکای لاتینیدا، جگە لە کوبا دەبینیت، پاش ئەوەش رووخانی دیواری بەرلین و کرانەوەی ڕۆژهەڵاتی ئەوروپا، ئەوە

فرانسیس فۆکۆیاما

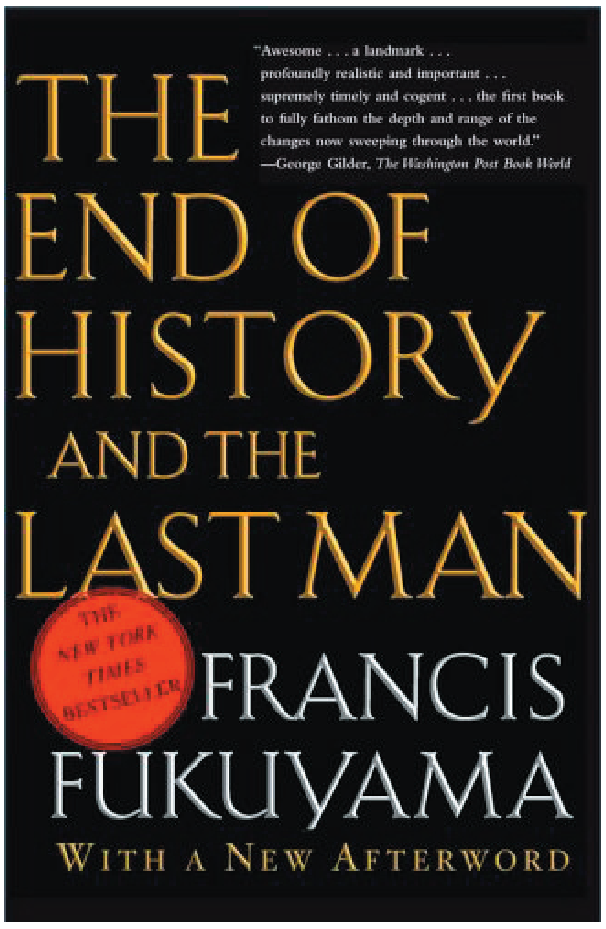

بەرگی کتێبی کۆتایی مێژوو

سەرەڕای ئەوەی کە دیموکراسیەت جێگەی ڕژێمە سەرکوتکەرەکانی لە کۆریای باشورو تایوان گرتەوە. ژمارەی دەوڵەتە دیموکراسیەکان دوای ٢٠ ساڵ و لە ٨٠ وولاتەوە بۆ ١٣٠ وولات زیادیکرد.

ئەمرۆ جۆرێك لە پاشەکشەی دیموکراسیو تەنانەت ئاوەژوو بۆ نەوەی لەووڵاتگەلی گرنگی وەك رووسیا–بەگەڕانەوەی سیستەمی ترسناك و سەرکوتکەری بێ یاساو سەروەری دەبینین– یان لە فەنزوێلاو هەندێ لە ڕژێمە گەلیەکانی ئەمریکای لاتین.

بەڕاشکاوی دەڵێم، ئەو تەوژمە گەورەیەی بەرەو دیموکراسیەت چوون تائەو شوێنەی توانی بەردەوام بوو، بەڵام ئێستا لەهەندێك شوێندا کاردانەوەیەکی زۆر توند دەبینی لەدژی، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نیە چی تر ئارەزووی بەهێز بەرەو دیموکراسی لەکایەدا نیە.

گاردلس: گەرمو گورترین مشتومر لەسەر کتێبی (کۆتایی مێژوو) لەلایەن (سام هانتینگتۆن)ەوە بوو، دوور لە ئایدۆلۆژیا دەڵێت: "ئێمە دوای جەنگی سارد ڕووبەڕووی (پێکدادانی شارستانیەتەکان) دەبینەوە کە تێیدا کلتورو ئایین دەبنە خاڵی سەرەکی ململانێکان"، بەلای زۆربەی خەلکەوە هێرشەکانی ١١ی سێپتەمبەرو کاریگەرییەکانی دوای ئەو هێرشە ووتەکەی (هانتینگۆن) لەسەر پێکدادانی نێوان ئیسلام و ڕۆژئاوا زیاتر بەهێز بوو، تا چ ڕادەیەك ئەمە ڕاستە؟

فرانسیس فۆکۆیاما: باسکردنی جیاوازیەکانی من و (هانتینگتۆن) تارادەیەك زیادەڕەوی تێدا کراوە، من کتێبێکم بەناوی متمانە (trust) نووسی، تێیدا ئەوەم خستۆتەڕوو کە کلتور یەکێکە لەهۆکارە سەرەکیەکانی سەرکەوتنی ئابووری و ئەگەرەکانی خۆشگوزەرانی لەبەرئەوە من ڕۆلی گرنگو پربایەخی کلتور ڕەتناکەمەوە، بەڵام لەسەروو هەموو ئەمانەوە پرسیارەکە ئەمەیە، ئایا تایبەتمەندیە کلتوریەکان ئەوەندە قوڵن چی تر بوارێك بۆ بەها جیهانیەکان یان پێگەیشتنی ئەم بەهایانە نیە؟ کێشەکە لەمەدایە.

بیانووی (هانتینگۆن) ئەوەبوو کەدیموکراسیو تاکگەرایی و

> کێشەکە لەوەدانیە کە ئایا لیبراڵ دیموکراسی سیستەمێکی بێ خەوشە یان هیچ کێشەیەک لە سەرمایەداریدا نیە. لە سەروو هەموو ئەمانەشەوە بەهۆی شکستی بازاری بێسەرو بەرەوە ئێمە هاوێژراوینەتە ناو داروخانێکی گەورەی ئابووریەوە، پرسیاری راستەقینە ئەوەیە ئایا هەر سیستەمێکی تری بەڕێوەبردن کە لەم 20ساڵەی دوایدا سەریانهەڵدا دەتوانن رووبەڕووی ببنەوە؟ وەڵامەکەش بە نەخێر دەمێنێتەوە

مافەکانی مرۆڤ بابەتگەلی جیهانی نین، بەڵام لە وولاتە مەسیحیەکانی ڕۆژئاوا کە کلتور ڕەگی تێدا داکوتاوە، ڕەنگدانەوەی کلتور دەبینیت. لەکاتێکدا لەڕووی مێژووییەوە ئەوە ڕاستە کە ئەم بەهایانە لەدەرەوەی شوێنی پەیدابوونیان گەشەیان کردوەو ئەو کۆمەلگایانەی لەفەرهەنگو نەریتی جیاوازەوە سەریان هەڵداوە باوەشیان بۆ ئەم بەهایانە کردۆتەوە، تۆ سەیری یابان و تایوان و کۆریای باشورو ئەندەنوسیا بکە.

ئەو کۆمەڵگایانەی کە لە فەرهەنگی جیاوازی ڕەگ داکوتاوەوە سەریان هەڵدا بە ڕەسمی ڕازی بوونی خۆیان بەم بەهایانە ڕاگەیاند، نەك لەبەر ئەمریکا، بەلکو قازانجیان لەوەدا دەبینییەوە. ئەم بەهایانە میکانیزمێکیان بۆ بەرپرسیارێتی حکومەت دیاریکرد، هەروەها گرنگی ئەم بەهایانە بوو کە کۆمەلگای هاندا بۆ ڕزگاربوون لەسەرکردە خراپەکان کاتێك کارەکان بەئاراستەیەکی خراپدا برۆن، ئەمە گەورەترین بەرژەوەندی تێدایە بۆ کۆمەلگا دیموکراتیەکان، کە لە زۆر کۆمەڵگای وەك (چین)دا ئەمە بەدیناکرێت. ئێستا چینیەکان خۆشبەختن بە بوونی سەرکردە بەتواناکانیان، کە پێش ئەمانەش (ماو) سەرکردایەتی دەکردن. هیچ ڕێگریەك نییە–جگە

لەچەند شێوازێکی بەرپرسیاریی دیموکراتی–لەداهاتوودا لەگەڕانەوەی کەسایەتیەکی تری وەك (ماو).

بە بوونی دیموکراسی، چارەسەرکردنی کێشەکانی گەندەلی و لاوازی بەڕێوەبردن، ئاسانتر دەبێت. بۆ زیاتر پاراستنی خۆشگوزەرانیو سەرکەوتن و بە دامەزراوەکردنی دەوڵەت، میکانیزمە یاساییەکانی گۆڕان و بەرپرسیارێتی زۆر گرنگن.

گاردلس: لە کتێبێکی پێشووتری بەناوی (سیستەمی سیاسیو گۆڕینی کۆمەڵگە) هینتگتۆن دەڵێت: هەریەکە لە بەرۆژئاوایی کردن و بە مۆدێرن کردن دوو فۆرمی لێك جیاوازو کتومت نین، ئەو پێیوایە بە مۆدێرن کردن کە بەمانای–دەوڵەتێکی کاریگەرو شارستانیو هەرەسهێنانی گروپەکانی پشتیوان لە پەیوەندیە خزمایەتیە سەرەتاییەکان و ئاستی گشتگیری خوێندن و بازاری ئابووریو گەشەسەندنی چینی ناوەڕاست دێت–زۆر گونجاوە بۆ کۆمەڵگایەك بێ ئەوەی بکرێتە سیستەمی ڕۆژئاوایی لەڕووی فەرهەنگی عەلمانیەتی ئازادو ڕێساکانی دیموکراتیەوە.

لە سەنگافورەوە بۆ چین و لە تورکیاوە بۆ مالیزیاو تەنانەت ئێرانیش ئەمە دەبینین، ئەمرۆ هەر چاودێرێکی بیانی لە چین دەتوانێت ئەمانە لە ژێر دروشمەکانی

کۆمپانیاکانی هیات (Hyatt)و ستی گروپ (City group) ڕۆحی زیندووی فەیلەسوف کۆنفۆشیۆس دەخرۆشێت بە هەموو دەسەڵاتێکیەوە). ئێمە دەبینین لەتورکیا پارتێکی بەرەچەلەك ئیسلامی حوکمرانی دەوڵەتێکی سیکولار دەکات، کە بەرگریی لە ڕێپێدانی ژن بە لەبەرکردنی پۆشاکی ئیسلامی دەکات لە زانکۆ گشتیەکاندا.

بەمانایەکی تر ، تۆ پێتوانیە پرۆسەی بە مۆدێرن کردنی وولاتە ناڕۆژئاواییەکان وەك ڕێگایەك لە پێشتر بێت بۆ بە ڕۆژئاوابوونیان، لە ڕێگەی جیهانگیریەوە؟

فۆکۆیاما: بەبڕوای من، سێ پێکهێنەری بنەڕەتی هەیە لە بەمۆدێرن کردنی دیموکراسیدا، یەکەم بەمۆدێرن کردنی دەوڵەت وەك دەوڵەتێکی جێگرو کاریگەرو دامەزراوەیەکی ناوخۆیی کە بتوانێت یاسا بچەسپێنێت لە کۆمەڵگا ئالۆزەکاندا، ئەمە بڕوای (هانتینگتۆن) بوو، بەڵام بەڕای من دوو بنەمای تری بە مۆدێرن کردن هەیە، دووەم پێکهێنەری بە مۆدێرن کردن بریتیە لە بوونی سەروەریی یاسا، ئەوەش دەبێتە هۆی بەستنەوەی خودی دەوڵەتەکە لە هەنگاوەکانیدا بە بوونی پێشوەختی دەستەی یاسا کە خۆی لە بوونی سەروەریی دەوڵەتدا دەبینێتەوە، بەمانایەکی تر، فەرمانڕەوا یان پارتی فەرمانڕەوا

ناتوانێت تەنها ئەوەی کە خۆی دەیەوێت و بڕیاری لەسەر دەدات جێبەجێ بکات، سێیەم هەندێ فۆرمی بەرپرسیارێتی دەسەڵاتەکە دەگرێتەوە.

(هانتینگتۆن) دەڵێت: سەروەریی یاساو بەرپرسیارێتی بریتین لە بەها ڕۆژئاواییەکان، من پێموانیە ئەمانە کۆمەلە بەهایەکن کە کۆمەڵگا ناڕۆژئاواییەکان لەیەك خاڵدا بەهۆی تەجروبەی تایبەتی خۆیانەوە تێیدا بەیەك دەگەن. بێجگە لەم بەهایانە، تۆ ناتوانیت پرۆسەیەکی بە مۆدێرن کردنی ڕاستەقینەت هەبێت، ئەم بەهایانە لە ڕاستیدا پێویستن بۆ تەواوکردنی یەکتری. ئەگەر تۆ تەنها سیستەمێکی بە مۆدێرن کردنی سیاسی بە دەوڵەتێکی بە توانا پێناسە بکەیت، لە ڕاستیدا تۆ شێوازێکی زۆر کاریگەری دیکتاتۆریت هەیە.

ئەوەی تۆ هەتە بە دڵنیاییەوە بناغەی دەوڵەتێکی کاریگەرو ئاستێکی زانراوی خۆشگوزەرانی لە ژێر ڕەوش و بارودۆخێکی سەرکوتکەردایە بۆ ماوەیەك، ئەمە وەك حکومەتی چین ئەمرۆ پێی هەڵدەستێت. من قەناعەتم وایە نە خۆشگوزەرانی لە وڵاتی چین تاسەر دەبێت و نە چینیەکانیش دڵنیادەبن لەپێشکەوتنە تاکە کەسیەکانیان بەبێ سەروەریی یاساو بەرپرسیارێتیو ناتوانن بەرەو قۆناغی دواتر بڕۆن بەبێ بوونی ئەو سێ بنچینەیەی کە سیستەمی بە مۆدێرن کردنیان لێ پێکدێت. گەندەڵیو شەرعیەتی گوماناوی لە کۆتایدا ئەگەر نەبنە هۆی کردنەوەی دەرگای نائارامی، ئەوا دەبنە هۆی کەمبونەوەی بایەخ و گرنگی ئەو بەهایانە.

گاردلس: بەمانایەکی تریش پرۆسەی نوێخوازی (بەمۆدێرن کردن) بریتیە لەگەشەکردنی عەلمانیەتی کۆمەڵگاو گرنگیدانی تەواو بەزانست و عەقل، هێشتا لە جێگەیەکی وەك تورکیا، وەك پێشتر ئاماژەم پێدا، پرۆسەی بە مۆدێرن کردن و گەشەکردن دێت شان بەشانی یەکتر دەڕۆن، ئەمە بەتەواوی لادانە لە ڕێڕەوی چوون بەرەو ڕۆژئاوایی بوون کە لەلایەن (کەمال ئەتاتورکەوە) وێنەی بۆ کێشرابوو.

فۆکۆیاما: منیش هەمان بۆچوونم هەیە، ڤیرژنی کۆنی

بیرۆکەی بە مۆدێرن کردن لە چەقی ئەوروپا سەریهەڵدا، کە ڕەنگدانەوەی گەشەکردنی ئەوروپا خۆیەتی، ئەمە پێکدێت لە کۆمەلە سیماو خەسڵەتێك کە لەڕێگەی زۆر بەرتەسکەوە پێناسەی بە مۆدێرن کردن دەکات.

لە هەمووی گرنگتر، وەك تۆ ئاماژەت پێدا، دین و بە مۆدێرن کردن دەتوانن لەگەڵ یەك هەڵبکەن، عەلمانیەت بریتی نیە لە بارودۆخی نوێخوازی. بۆ بینینی ئەم ڕاستیە پێویست بە ڕۆشتن بۆ تورکیا ناکات، بەلکو لە ئەمریکاشدا ئەمە ڕاستە، چونکە ئەمریکا کۆمەڵگایەکی زۆر دینیە، بەڵام پێشکەوتنی زانست و داهێنانی تەکنەلۆجیا زۆر لە پێشترە.

ئەو گریمانە کۆنەی کە دین بەرەو لەناوچوون دەچێت و تەنها عەلمانیەت (سیکولار)و عەقلگەرانی زانستی جێگەی دەگرێتەوە ڕوونادات، لەهەمانکاتدا من بڕوام بە بوون و تەنانەت باڵادەستی سیما فەرهەنگیەکان–لەنێوانیاندا دین–بەو فراوانیە کە هەموو شوێنێکی گرتبێتەوە بەشێوەیەك کە تۆ نەتوانیت هاودەنگیەکی جیهانی بەرەو سەروەریی یاساو بەرپرسیارێتی ببینیت، نیە.

گاردلس: بەڵام تۆ هێشتا پێتوایە کە بەرپرسیارێتی هەمان شێوازی دیموکراسیو پێوەرەکانی هەڵبژاردنی ئەوروپاو ئەمریکا دەخوازێت؟

فۆکۆیاما: تۆ دەتوانی سیستەمێکی بەرپرسیارێتی بێ هەڵبژاردن بە بوونی پەروەردەیەکی ئەخلاقی هەبێت، کە دەبێتە هۆی شێواندنی سەپاندنی ئەرکی ئەخلاقی لەلایەن حکومڕانەکانەوە، لەسەروو ئەمانەشەوە، پەیڕەوانی کۆتی ڕێبازی (کۆنفسیۆس) بنەمای (تۆ ئەرکی خۆت و بەردەستەکانت لەسەرە) فێری ئیمپراتۆرەکەیان کرد.

ئەوە ڕێکەوت نیە کە سەرکەوتوترین ئەزموونەکانی سەپاندنی بە مۆدێرن لە کۆمەڵگاکانی ڕۆژهەڵاتی ئاسیادا بە ڕێبازی کۆنفسیۆنیزم کاریگەر بوون. سەرەڕای ئەوەش لە کۆتایدا ئەوە بەس نیە.تۆ ناتوانیت کێشەی بوونی ئیمپراتۆریەتی خراپ (Bad emperor) لە ڕێگەی ڕازیبوونی ئەخلاقیەوە چارەسەربکەیت، وەك چۆن حکومەتی چین بەدرێژایی چەندین سەدە ژمارەیەکی زۆر ئیمپراتۆریەتی خراپی بەڕێکردووە.

جگە لە ئامادە کردنی ڕێگاکانی، تۆ ناتوانیت پرۆسەیەکی ڕاستەقینەی بەرپرسیارێتیت هەبێت.

گاردلس: ئەمرۆ بڕیارە گەورەکانی چین مشتومڕ لەسەر ئەگەری سەرهەڵدانەوەی (چین) وەك دەوڵەتێکی شارستانی باڵا لە جیهانی دوای دروستبوونی ئەمریکا دەکەن، کە تێیدا مشتومڕی (شەکەتبوونی) لەسەر پاشایەتی تاکەکەسی (دیکتاتۆری) بەرامبەر بە دیموکراسی تەسلیم بەمشتومڕێکی زیاتر کرداری لەسەر باش بەڕێوەبردن و خراپ بەڕێوەبردن دەبێتەوە، گومانم وایە تۆش هەمان بۆچوونت هەیە؟

فۆکۆیاما: تۆ ڕاست دەکەیت، بەڵام پێموانیە، تۆ ناتوانی بەئاسانی سیستەمێکی باش بەڕێوەبردن بەبێ بوونی بەرپرسیارێتی دیموکراسی بەدەستبهێنیت، بەپێچەوانەوە ئەمە خەیاڵ بڵاوییەکی مەترسیدارە.

فرانسیس فۆکۆیاما بەڕێوەبەری پرۆگرامی گەشەکردنی نێودەوڵەتیە، لەفێرگەی جۆن هۆپکینز (John Hopkins) بۆ لێکۆلینەوەی پێشکەوتن لە واشنتۆن، نووسەری کتێبی ((کۆتایی مێژوو، دوایین پیاوەکە))یە.

www.arsivakurd.org

خاوەن ئیمتیاز: کۆمپانیای سولی تێلیگراف
سەرنوسەر: خالید ئەحمەد شەریف
٠٧٤٨ ٠٧١ ٤٦٠٦
تەلەفۆن: ١١ ٧٨ ٣١٨ ٠٥٣
ئیمەیل: Dastur2009@yahoo.com
ناونیشان ـ هەرێمی کوردستان، سلێمانی ـ شاریی سالم،
تەلاری میران ـ نهۆمی پێنجەم ـ بەرامبەر پەروەردەی سلێمانی

دەستوور
ڕۆژنامەیەکی سیاسی گشتییە، هەفتانەکۆمپانیای سولی تێلیگراف دەریدەکات
چوارشەممە ٢٨ / ١٠ / ٢٠٠٩

چێوار، سالێکە وونە..

ئاسۆ ئەکرەم

سالێکە چێواری هونەرمەند وونەو (کۆری شانۆیی با) سالێکە بێ ووزەبەخشیی ئەو دەبزوێ، سالێکیشە هەمووان چاوەڕێی ئەو دەکەین، بۆئەوەی کەهاتەوە باسی دوا جولەو دوا دیالۆگی شانۆییە نوێکەیمان بۆ بکات.

چێوار بەرلەوەی دێوەزمەی مەرگ دوا هەناسەی لێ وەربگرێتەوە وتی: ئەمشەو دەنووم حەزم لەبێدەنگیە، بەڵام نوستنەکەی یەکجارەکی بوو. سالێکە چێوار بەبێدەنگی نوستووەو بەڵێنیش بەکەس نادات کاری هونەری لەگەڵ بکات، بەڵام بەرهەمەکانی بۆ هەمووان هەر زیندووەو وەك ئەوەی خۆی زیندووبێت. ئەو وەك چنوری هاوسەری دەڵێت"بێ خەمبوو بۆ خۆی بەڵام خەمی هەموانی بوو"، تاخەوتیش هەر خەمی هەموانی بووە.

زاهیر محەمەد جەلال هاوڕێی نزیکی چێوار دەڵێت"چێوار کەسایەتییەکی هونەرمەندو ڕۆشنبیر نەبوو بەتەنها، بگرە ئەو شرۆڤەکارێکی باشی پۆلۆتیکاو پێشبینیکەرێکی باشی ئەو بوارەش بوو".

چێوار ئەو کاتەی شانۆگەری (کەس نییە نامە بۆکۆلۆنێل بنێرێت)ی پێشکەشکرد دیالۆگێکی هەبوو کە وەك پێشبینی بۆ داهاتوو تێیدا وتی (پەرلەمانێکتان بۆ دروست دەبێت تەنها چۆلەکەی سەوزو سوورتان بۆ دەگرێت).

هۆرێن غەریبی شانۆکارو هاوڕێی چێوار لەبارەی چێوارەوە وتی"چێوار تەنها وەك ئەکتەر نەبووە، یان سەرۆکی (کۆری شانۆی.. با) نەبوو، بۆ ئێمە بەڵکو چێوار جەمسەری کۆکردنەوەمان بوو لە ژیانی کۆمەڵاتیشماندا".

چێوار وەك هۆرین غەریب دەڵێت چارەسەری گشت کێشەیەکی بۆ دەکردن، ئەو تەوەری بەستنەوەی هەمووومان بوو، هاوسەنگی پەیوەندییەکانمانی ڕاگرتبوو، نەك لە نێو کۆری شانۆیی با، بەڵکو بۆ پەیوەندییەکانی دەرەوەشمان بەو جۆرە بوو.

جەبار حەمەد ساڵحی شانۆکارو نوسەر لەبارەی چێوارەوە لەپرسە نامەیەکدا دەڵێت"کوان ئەوانەی خزمەتی مرۆڤایەتیان دەکرد دەتوانن ژیان بەمرۆڤ ببەخشنەوە بۆ ناتوانن دڵێك بدەن بە چێوار".

ئەو دەڵێت"بۆ دەتوانن بازرگانێکی جەنگ پارەدارێکی گەندەڵ بهێننەوە ژیان بۆ ناتوانن مرۆڤێکی داهێنەری وەك چێوار زیندوو بکەنەوە".

چێوار کە خاوەنی دەیان کاری شانۆییو سینەماییە، وەك ئەکتەرو دەرهێنەر کاری تێداکردوون چەندین پۆستی گرنگیشی لەئەستۆ گرتووە، لەوانە: سەرۆکی (کۆری شانۆی..با)و سەرۆکی (ITI)ی کوردستان بووەو سەرۆکی کۆری نمایشکارانی کوردیش بووە.

چێوار لەساڵی ١٩٦٠ لەدایك بووەو لەساڵی ٢٠٠٨دا لەرۆژی ٢٥ی ئۆکتۆبەر ژیانی بەجێهێشت.

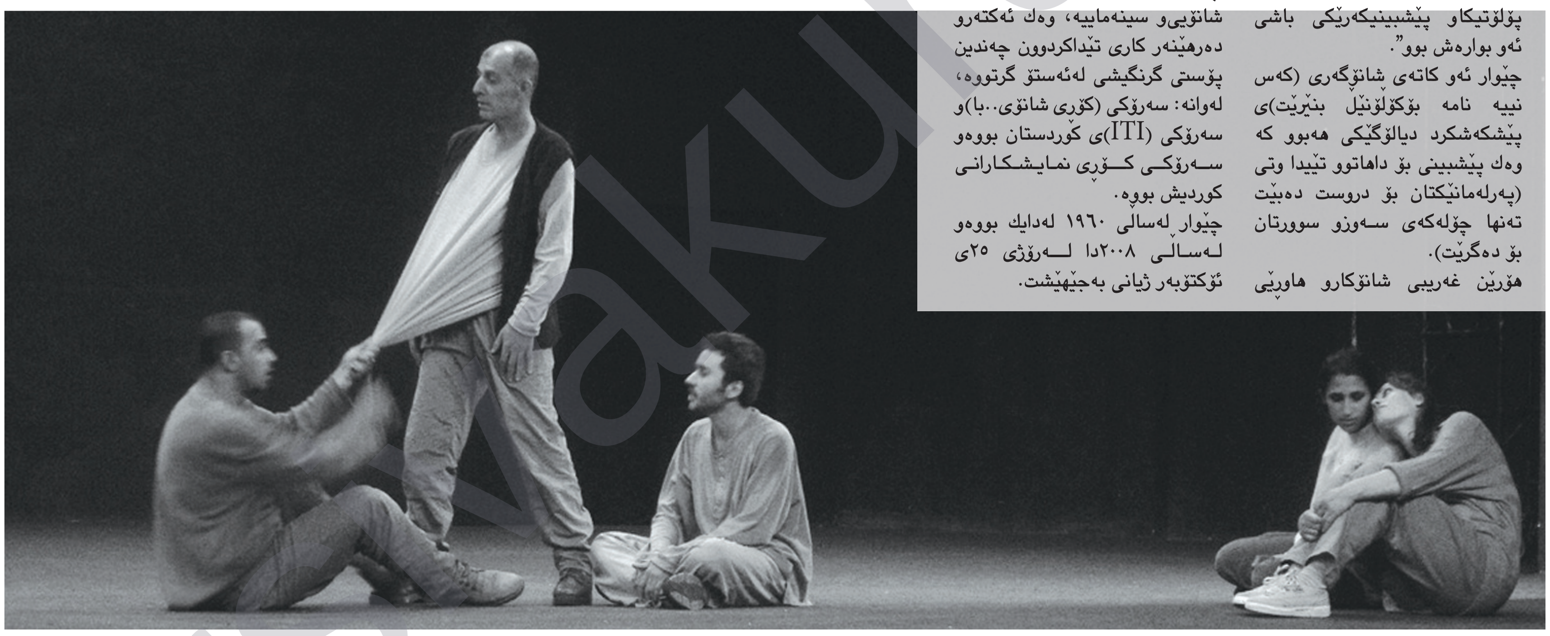

دەلاقە

نەتەوەیەکی بێ زاکیرە

خالیدی حاجی ئەحمەد

وەك بڵێی ڕوداوەکان هێندە قورس و جەرگبڕبن کە نەمانەوێت یادگارێکی لێ هەلبگرین، بۆیە وەك سەیری فیلمێکی ناحەز بە دوگمەیەك بەسەریدا تێدەپەڕین و بازدەدەین بەرەو کەناڵێك کە ختوکەی سۆز و حەزە کاتیەکانمان بدات، یاخود وەك لاپەرەیەکی ئینتەرنێتی کە هێلنجمان پێ بهێنێت، بە کلیکێك دەیسرینەوە.

دوو هەفتەیەك لەمەوبەر ڕۆژنامەیەکی نەرویژی باسی نەوتەکەمانی کرد. ئێمەش وەك جاران و بە عادەتی هەمیشەیی خۆمان لایەنگیریمان دەست پێکرد و سەنگەرمان گرت. سەرۆکی حکومەت بە زوویی کەوتە خۆ و ووتی حکومەتەکەی من تەنها ملیاردێك دۆلاری لەو پارەیە بردوە و ٤ ملیاردی ماوەتەوە بۆ حکومەتی داهاتوو، وەزیری نەوتیش دوای ڕونکردنەوەکەی سەرۆکی حکومەت هاتە پەرلەمان و موحازەرەیەکی ئەخلاقی دایە پەرلەمانتارەکان و پێی ڕاگەیاندن بەر لەوەی لەو بپێچنەوە با یاساکانی پەرلەمان بە وردی بخوێننەوە. بەڵام کەسیان پێیان نەوتین بۆ تا نەرویژ باسی نەکرد ، حکومەت ڕۆژنامەیەکی دەست نەکەوت باسێکی ئەو ٥ ملیار دۆلارەمان بۆ بکات. .من نازانم ڕۆژنامە نەرویژیەکە بە چ مەبەستێك ئەو بابەتەی ووروژاند، بەڵام ئەوە دەزانم گەر ئەوان ئەو بابەتەیان باس نەکردایە، ئەو ٥ ملیاردە وەك بەفرەکەی پار دیار نەدەما. جەنابی وەزیریش لە کابینەی نوێدا دا نرایەوە، بەو هیوایەی کە چاودێری ئەو ٤ ملیاردە بکات کە لە گرێبەستەکانی نەوت ماوەتەوە.

هەر لەسەروبەرندی ئەم چەند ڕۆژەی ڕابوردودا، کورد لە باکوری کوردوستاندا دەستپێشخەرییەکیان کرد بە مەبەستی خستنە جولەی بزافی ڕزگاری لە ڕێگەی ئاشتەواییەوە لە ناوخۆی تورکیادا و بریار بوو ٣ گروپی ئاشتی لە چەکدار و بێچەکی کورد ڕەوانەی تورکیا بکرێت.٢ گروپیان گەڕانەوە و تۆرانیەکان کردیانە هەلا. عوسمانیە نوێکانیش کە ئەمڕۆ سەروکاری حکومەتی تورکیایان بە دەستەوەیە ملیان بۆ دان و کەوتنە نارەزایی و تۆمەتبارکردنی کورد بەوەی بە گەرمی و بە شایی لۆغان پێشوازیان لێکردون. لە گەڵ گلەییەکانی ئەردۆغاندا، وڵاتانی ئەوروپا داوایان لە تورکیا کرد هەنگاوی جیدی بهاوێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد لە وڵاتەکەیدا. سەیرو سەمەرە لەوەدایە کە لە باشوری کوردوستانەوە دەنگی پشتگیری بۆ ئەردۆغان دێتە قسەو سەرکۆنەی کورد دەکرێت کە نە دەبوا بە شایی و هەلپەرکێ بە دەم ڕۆلەکانیانەوە بچونایەو و جەنابی ئەردۆغانیان تورە بکردایە. ئەو ئەردۆغانەی کە زۆر بێشەرمانەو دور لە هەموو عورفێکی دیپلۆماسی لە بەغدای پایتەختەوە هەرەشە دەکات و دەڵێت دەبێت کەرکوك حسابێکی تایبەتی بۆ بکرێت. ئاخر ئێمەی قوربانی،دیپلۆماسیەت بە ڕازیکردنی جەلادەکانمان دەزانین.

دواترین یادگاری فەرامۆش کراومان هەلبژاردنەکانی پەرلەمانی عێراق و ئەو بریارەیە کە لە سەر کەرکوك دەردەچێت. حیزب و حکومەت و سەرۆك و پەرلەمان هەموو هاواریان بوو کە سازش لەسەر کەرکوك ناکرێت. ئێمەش هەموو دڵمان لە مشتماندا و چاوەڕوانی ئەو ساتە مێژووییەن کە ئەم ڕێژەیەی کورد حزوری هەیە لە کەرکوکدا بخرێتە تۆمارەکانی دەنگدان و لە کۆڕو کۆبونەوە نێودەولەتیەکاندا بسەلمێنرێت، ئەوا کوردوستانیبونی کەرکوك جێی ڕاستەقینەی خۆی دەگرێت.بەڵام مەخابن هەرخێرا دایانەوە بە گوێماندا کە ١٧٪ کەی بودجەی هەرێم و بودجەی پێشمەرگە وەك خۆیان دەمێننەوە. جا کورد وتەنی ئەو کەسە کەسە ئەلفێکی بەسە. بەکورتی و بە کوردی گەر لە دوا چرکەدا سازش لەسەر کەرکوك کرا ئەوە مەبەست لێی نانی ئێمە و پێشمەرگە بووە. بلێی زاکیرەمان ئەم ڕوداوانە تۆمار بکات.

ڕیکلام

لەژمارەی ئایندەوە دەستوور بە ٢٨ لاپەڕەوە بخوێنەرەوە